

ენტონი ბერჯესი

მექანიკური ფორთოხალი

**წინასწარმეტყველების მექანიკა,
ანუ ერეტიკული შენიშვნები ერთი არშემდგარი
ლიტერატურული იუბილეს გამო**

ზუსტად ამ 30 წლის წინ, ქრისტეს შობიდან 1962 წელს¹, ინგლისის წიგნის ბაზარზე გამოჩნდა ჩვენებური გაგებით ჯერ კიდევ ახალგაზრდა მწერლის, ენტონი ბერჯესის მომცრო რომანი „მექანიკური ფორთოხალი“ — ერთი მელომანი სადისტის ამბავი, ძალადობის ინსტინქტის ჩასახშობად გამიზნული, არანაკლებ სადისტური მეცნიერული ექსპერიმენტის მსხვერპლი რომ შეიქნა, მაგრამ შემდეგ, ხელისუფალთა კონიუნქტურული პოლიტიკის წყალობით, კვლავ მიეცა საშუალება, პირვანდელ მდგომარეობას დაჰბრუნებოდა... მოქმედების დრო — შორეული მომავალი, როცა ინგლისში ტოტალიტარული რეჟიმი გაამეფებელი;

¹ მიზეზთა გამო სხვათა და სხვათა, წერილი პირველად 2002-ში დაიბეჭდა — „ფორთოხლის“ II გამოცემის წინათქმად, თუმცა კი ზუსტად ათი წლით ადრეა დაწერილი...

ტექსტი — „მოდერნისტული“, უზად გაჯერებული ინგლისურენოვანი მკითხველისათვის მეტად ეგზოტიკური ცხოვრებისეული დეტალებით და რუსიციზმებით (მინიშნება საბჭოეთის ექსპანსი-აზე) და კიდევ, ლაიტმოტივი — მეტაფორა: ბეთპო-ვენის მე-9 სიმფონია, როგორც რომანის მთავარი გმირის, უფრო სწორად კი ანტიგმირის, საქმეთა და საფიქრალთა თანამდევი ფონი. ერთი სიტყვით, ეკლექტიკური, თუმცა შინაგანად დამუხტული მხატვრული ოპუსი, თითქოსდა იმთავითვე გან-წირული ხმაურიანი წარმატებისთვის. მაგრამ ასე არ მოხდა: მკითხველ საზოგადოებაში რომანის პუბლიკაციას დიდი აჟიოტაჟი არ გამოუწვევია, თითო-ორიოლა დადებით რეცენზიას თუ არ ჩავთვ-ლით და მხოლოდ ათწლიანი დაგვიანებით, სტენ-ლი კუბრიკისეული ეკრანიზაციის შემდეგ, როცა ალექს-მაკდაუელის, თუ მაკდაუელ-ალექსის სახე-ნილაბმა მსოფლიო კინოთეატრების აფიშები დაი-პყრო, ფილმის ლიტერატურულმა პირველწყარომ საყოველთაო ყურადღება მიიქცია.

კაცმა რომ თქვას, ასეთი ნაგვიანვეი აღიარება მნიშვნელოვანწილად იმდროინდელი ევროპის სა-ზოგადოებაში გაბატონებული ფსიქოლოგიური კლიმატითაც იყო განპირობებული: ყველას კარ-ვად ახსოვდა ახლად გადაგორებული ახალგაზრ-დული ჯანყის ტალღა, ერთიანად რომ შეაზანზარა

მთელი დასავლური სამყარო, თუმცა თავიდან ინტელექტუალური ელიტა გარკვეული სიმპათიითაც კი შეეგება რესპექტაბელურ „მომხმარებელთა საზოგადოების“ შვილთა ექსტრავეგანტურ გამოხედომებს, ცდილობდა, გაეგო კონტრკულტურის არა მარტო ესთეტიკა, არამედ იდეოლოგიაც — იმის მიუხედავად, რომ ხშირად ძნელი ხდებოდა ზღვრის გავლება კონტრკულტურასა და ანტიკულტურას შორის. მეტიც, ჟან-პოლ სარტრი დემონსტრაციულად იმუქრებოდა, ჩემი ხელით გამოვიტან ლუვრიდან „ჯოკონდას“ და ცეცხლში გადავუძახებო; პაზოლინი ჰომოსექსუალიზმით იწონებდა თავს, ენცენსბერგერი კი საერთოდ იმ აზრამდე მივიდა, რომ წიგნი, როგორც ასეთი, საერთოდ არაა საჭირო და არც წიგნის კითხვაში ყრია რამე ხეირიო... მაგრამ როცა 1968 წლის გაზაფხულზე ახალგაზრდა რევოლუციონერები სიტყვიდან საქმეზე გადავიდნენ და შიგ ვეროპული ცივილიზაციის გულში, პარიზში, ძალადობის ნამდვილი ფეიერვერკი მოაწყვეს, „მამების“ თაობა დაბნეულობამ შეიპყრო. თვით „ახალ მემარცხენეთ“ უფროსი თაობის იდეოლოგი, ჰერბერტ მარკუზეც კი შეწუხდა და საქვეყნოდ განაცხადა: მე ეს არ მინდოდაო...

სწორედ ამ დროს გამოვიდა ეკრანებზე კუბრიკის ფილმი და ბერჯესის რომანმაც, როგორც იტყვიან ხოლმე, ახალი ცხოვრება დაიწყო.

საქმე ისაა, თუკი ბერჯესის შემოქმედებითი ლაბორატორიისათვის გასაღების მორგებას დაუპირებთ, თუკი შევეცდებით იმ ფორმულის პოვნას, ლაკონურად რომ განსაზღვრავდეს მისი მწერლობის არსს, ალბათ ყველაზე უპირიანი იქნება სიტყვა ერეტიკოსი (აქ, რასაკვირველია, გამოვრიცხავთ ამ ცნების შეფასებით მნიშვნელობას). ერეტიკოსი მეამბოხისაგან კი უპირველესად იმით განსხვავდება, რომ მას თავისი თეორიული ბაზისი აქვს; ერეტიკოსი არასოდეს უარყოფს მხოლოდ უარყოფის მიზნით, იგი საკუთარი თვალსაზრისის დამტკიცებას ცდილობს ყველგან და ყოველთვის...

ერთი შეხედვით, ამგვარი დახასიათება ბერჯესის მიმართ ნაკლებად გამოდგება — ყოველ შემთხვევაში, „მექანიკური ფორთოხალი“ მთლიანად თავისუფალია ავტორ-დემიურგის მორალისტური თუ კონცეფციური ქადაგებისაგან, მაგრამ ერეტიკოსი რა ერეტიკოსია, თუ დაკანონებულ ნორმას არ გადაუხვია და ის ფაქტი, რომ ბერჯესის რომანი ათი წლის დაგვიანებით აღიარეს, შეიძლება არა იმდენად სოციალურ-პოლიტიკური ვითარებით, არამედ გარკვეული ლიტერატურული დოგმატიკების დარღვევითაც იყო გამოწვეული. ჯორჯ ორუელის „1984“ ხომ გამოსვლისთანავე მონათლეს წინასწარმეტყველებად, თუძცა იგი არსებული ადნიშვნა უფრო იყო; აი „ფორთოხალი“

კი — სხვა ანტიუტოპიებთან შედარებით — ნამდვილად წინასწარმეტყველური აღმოჩნდა.

ანტიუტოპია, ფაქტობრივად, არსებული სინამდვილის უტრირებული მოდელია მხოლოდ, ოღონდ ბერჯესს არც უცდია მისი რაიმე ახალი მოდელის შექმნა — „ფორთოხალი“ ანტიუტოპიის პაროდია უფროა; რომანში თხრობა პირველი პირით მიმდინარეობს, მაგრამ ამაოდ ვეცდებით მასში რაიმე აღსარების მსგავსის ძიებას — იგი აღმსარებლური პროზის პაროდიაცაა, თავად ნაწარმოების ტექსტი კი თავისუფლად შეიძლება აღვიქვათ როგორც ჯოისისეული შინაგანი მონოლოგისა და ორუელის ახალი ენის პაროდირებული ვარიანტი.

მოკლედ, რა ჟანრობრივი მოდელიც უნდა მივუსადაგოთ, „ფორთოხალი“ ყოველთვის წარმოგვიდგება როგორც ნებისმიერი ჟანრის ერესი. ამიტომ აღვილი მისაზვედრია, თუ რატომ ვერ გაიაზრეს თავის დროზე ალექსის მხატვრული სახე წინასწარმეტყველებად: თვით წინასწარმეტყველების მექანიკა იყო მეტისმეტად რთული, უფრო სწორად, გართულებული. ალექსის სულიერი ნათესაობა ნი-იანელ მეამბოხეებთან სიღრმისეული სიახლოვეა და არა ზედაპირულ-პუბლიცისტური. მათ ნიპილიზში აერთიანებთ, თორემ, თავის პარიზელ თუ ნიუ-იორკელ თანამოძმეთაგან

განსხვავებით, ალექს პოლიტიკა სულ ფეხებზე
ჰკიდია, ხოლო „ბითლზის“ *Roll Over, Beethoven*
ალბათ მკრეხელურადაც კი მოეჩვენებოდა. რასაკ-
ვირველია, ბერჯესს შეეძლო რომანში იმთავითვე
გადაენაცვლებინა აქცენტები, მოეხსნა ყოველ-
გვარი პოსტმოდერნისტული შენიღბვა და უფრო
ცხადად მოეხდინა თავისი წინასწარმეტყველების
მექანიკის დემონსტრირება, მაგრამ ეს ჩვენში
გავრცელებული მოდური თქმა რომ გამოვიყენოთ,
უეჭველად მისი მწერლური მრწამსის ღალატი
იქნებოდა...

რაც შეეხება თვით იდეას, ბერჯესი ერეტიკო-
სია სწორედ კანონიკური გაგებით: კათოლიკური
აღმსარებლობის მწერლისთვის ფუნდამენტურ
პრინციპად თავისუფალი ნება, თავისუფალი არ-
ჩევანი — უფრო სწორად, ამ პრინციპის აბსო-
ლუტიზაცია ქცეულა. თანამედროვე ლიტერატუ-
რული კრიტიკა ბერჯესს ნეტარი ავგუსტინეს
სახელგანთქმული ოპონენტის, სწორედ იმ პე-
ლაგიუსის შემკვიდრედაც კი მიიჩნევს, რომელიც
აღაფრთოვანებდა ერაზმ როტერდამელს და ნე-
რვებს უშლიდა ლუთერს...

და ენტონი ბერჯესიც — მწერალი, ლიტერატუ-
რათმცოდნე, პუბლიცისტი და კომპოზიტორი, რო-
გორც ჭეშმარიტ ერეტიკოსს შეშვენის, შესაშური

მეუპოვრობით ავითარებს თავის თხზულებებში თავისუფალი არჩევანის უზენაესობის პრინციპს, ლიტერატურული ფანდებიტაც რომ შენიღბოს სათქმელი. მისი იდეების პროტაგონისტები იშვიათად არიან „დადებითი გმირები“, ხშირად კი იდეა რამდენიმე, ერთმანეთისაგან სრულიად განსხვავებულ პერსონაჟშია გაფანტული. „ფორთოხალში“ ასეთი პროტაგონისტი თითქოს ჩარლი კაპელანია — ლოთი და კარიერისტი მღვდელი; კიდევ ერთი კათოლიკე (და ერეტიკოსი!) მწერლის, გრემ გრინის დაკომპლექსებულ გმირებს რომ მოგვაგონებს, მაგრამ როგორც პატრიოტული რიტორიკის მოძულე ჯეიმზ ჯოისმა (ასევე კათოლიკემ და ასევე ერეტიკოსმა) სამშობლოსადმი სიყვარული „ულისეს“ მეშვიდე ეპიზოდში მავანი ირლანდიელი ორატორის პაროდირებული სიტყვით გაამჟღავნა, ენტონი ბერჯესის შემოქმედებითი კრედიტ მისი ყველაზე სახელგანთქმული რომანის მეორეხარისხოვანი გმირის — ბედოვლათი, „იმ ჩემის მწერლის“ დაუძთავრებელი თხზულების ფრაგმენტითაა გადმოცემული: „...ყოველგვარი მცდელობა, თავს მოვახვიოთ ადამიანს — არსებას მზარდსა და ღვთის ბაგეებზე სიტკბოების შესაძლო მომტანს — თავს მოვახვიოთ-მეთქი კანონები და ის პირობები, მექანიკური ქმნილებისათვის რომ უფროა შესაფერისი, აი ამის წინააღმდეგ მიემართავ მე კალამს — ჩემს ერთადერთ მახვილს...“

„მექანიკური ფორთოხლის“ ამ თავისებურ იუბილესთან დაკავშირებით, რომელსაც ინგლისის ლიტერატურულ და მუსიკალურ წრეებში ყოვლად სერიოზულად აღნიშნავენ, ერთი ის შეიძლება ვთქვათ, რომ ამ მხრივ მას ჩვენში, უბრალოდ, გაუმართლა: 1990 წელს პირველად გამოვიდა წინამდებარე თარგმანი, რომელშიც მშვენიერადაა გადმოქართულებული მწერლის ეკლექტიკური, ფარული ალუზიებითა და რემინისცენციებით დახუნძლული ტექსტი. ეს იმანაც განაპირობა, რომ თვით ორიგინალისადმი მიდგომაც გარკვეულწილად ერეტიკული იყო: თარგმანი ისე თანაბრად მიედინება, ქუჩის ჩხუბის სცენებიც კი(!) ისე ბუნებრივადაა აღწერილი, მკითხველში ეჭვის გრძნობას აღძრავს — აქ რაღაცაშია საქმეო... ან რა გასაკვირია — უკვე მივეჩვიეთ კიდევ, რომ თანამედროვე ლიტერატურული ნაწარმოების თარგმანს, როგორც წესი, ცოტათი მაინც უნდა აჩნდეს ნაძალადეობის, ხელოვნურობის კვალი, რაც მისი „უცხოურობის“ საბუთად ითვლება. მაგრამ რომანში ინგლისურენოვანი მკითხველისათვის უცხო რუსიციზმებიც კი ზედმიწევნით ბუნებრივადაა „გადმოქართულებული“ და ასეთი სარკისებური სიმეტრია სწორედაც რომ საჭირო ეფექტს იძლევა: ინგლისელისთვის ტოტალიტარიზმი მაინც ფანტასტიკაა, ბერჯესის რუსულ-ინგლისური — ჰიპოთეტური, ხელოვნური ენა, ჩვენთვის კი ეს

ყველაფერი ყოველდღიური, ყოფითი რეალობა გახლავთ...

მაგრამ, მიუხედავად ამისა ან შეიძლება სულაც ამიტომ, ქართულ თარგმანს ორიგინალის ბედი დაჰყვა. კარგი უცხოელი მწერლის კარგი თარგმანი ჩვენში მუდამ ლიტერატურულ (და არა მხოლოდ ლიტერატურულ) მოვლენად აღიქმებოდა: მთარგმნელს ლამის ორიგინალის ავტორზე მეტ პატივს მიაგებდნენ და ლიტერატურის სპეციალისტთა წრეში ბუნებრივად იხსენიებოდა იმგვარი არაბუნებრივი რამ, როგორიცაა „მაჩაბლის შექსპირი“, „ვახუშტის ჰაფეზი“, „გოგიაშვილის რაბლე“, „წერედიანის ვიიონი“, „ჯემალ აჯიაშვილის ებრაული პოეზია“ და ა.შ., მაგრამ „მექანიკური ფორთოხალი“ მაინც ვერ გახდა „ჭუმბურიძის ბერჯესი“. ლიტერატურულმა კრიტიკამ პირში წყალი ჩაიგუბა და სოციალურ-პოლიტიკური ვითარების სიმწვავემაც ითამაშა გარკვეული როლი, მაგრამ მთავარი აქ მაინც სხვაა: „ფორთოხლის“ ქართული თარგმანი, როგორც თავისთავადი ღირებულება, ორიგინალივით ერეტიკული სულისკვეთებისაა: ერეტიკული როგორც ჩვენში დამკვიდრებული მთარგმნელობითი პრინციპების, ისე მთლიანად დახავსებული ლიტერატურული ტრადიციების მიმართ, ოღონდ ეს ყველაფერი მხატვრულ ქსოვილში ისეა ჩამალული, დღემდე

არც არავინ აღშფოთებულა და არც ცკლილებების
ჟინით ანთებულა...

რას იზამ, ერთი ათი წელიც კიდევ დავიცადოთ,
საიუბილეო თარიღებს რა გამოგვიღვეს.

დავით ზურაბიშვილი

პარი პირველი

1.

„ჰა, ვშვებით რამეს?“

ოთხნი ვიყავით: სამი ჩემი ბრატკა და მე — ალექსი. იმ თოში, ბნელი ზამთრის საღამოს ყველანი „ფაქიზოში“ ჩავჯექით და ვბალამუტობდით. ჩვენ, ოთხნი — მე, პიტი, ჯორჯი-ბიჭი და ბნელო — ეგ მართლა ბნელი ეგა და, ძმებო, თქვენ აბა, რა გემახსოვრებათ, რა კარგის რამე იყო ეს რძის ბარები — გარშემო ისე სწრაფად იცვლება ახლა ყველაფერი და ხალხიც ყველაფერს მალე ივიწყებს, გაზეთსაც კი აღარავინ კითხულობს ხეირიანად. მოკლედ, მთელი მუდამი ის იყო, ძროხა რასაც იწველის, შიგ რო კიდე ჩაუმატებდი რამე ისეთს — ბეზიამაგათისამ, სასმელებს მაგათ არ აყიდვინებდნენ და ვის რაში ეკითხებოდა კაი ანადუღარ რძეში რას ჩაიყრიდი და გესვა მერე შენთვის სინტემესკით თუ დრენქრომით თუ კიდე სხვა რამ ახალი რამერუმეებით ნაზავი და მერე გენახათიში და ღმერთი და დაცემულ ანგელოზთა დასტის გრიალი შენი მარცხენა ფეხის წვერზე და მთელი ეს ფეიერვერკი ტვინში... სხვა დროს კიდე რამე გულის მოსაფხანს ჩაუშვებდი ქაფქაფა რძეში, ავარდებოდი და რაღაც ისეთს დაუწყებდი ძე-

ბნას, თვითონ რო არ იყავი აზრზე. სწორედ მაგ-
ისთანას ვსვამდით იმ საღამოს, ძმებო, და ახლა
კი მიგდეთ ყური.

ჯიბე საესე გვქონდა და ვის რაში გვჭირდებოდა
ვინმე ბეზრეკი ბიძა მიგვეგდო ბნელ მოხვეულში
და სანამ სისხლის ფურთხებაში იქნებოდა, ოთხზე
გაგვეთვალა მაყუთი ან ვინმე კანკალა და თმაგათუ-
თრებული ყვავისთვის პორტმანი დაგვეწერა სადმე
ვიტრინასთან, პლეტი მიგვეცა და პირში გულის
ღეჭვამდე გვეძუნებულა ქლოშინით...

მაგრამ რა, მართლა ფულით ხო არ იზომება
ყველაფერი.

„ვშვებით რამეს?..“

ოთხივე მაგარი დაზმანული დავდიოდით — ძვე-
ლი გაგებით, რაღა თქმა უნდა, და მაშინ ეს იყო
ძაან-ძაან შემოტყეცილი შავი შარვალი, წინიდან
თეძოებზე ნაჭერ-ნაჭერ ჩაკერებული და მუცელს
ქვემოთ ამოკრული რეზინის რამე ფიგურით — თან
ცოტა გიცავდა კიდევ და თან პოლუმრაკშიც კარ-
გად მოიხანდა, ზოდა, ჩემი დიდ შავ ობობას გავდა,
პიტს ზედ მუჭი ჰქონდა ჩამოცმული, ჯორჯი-ბიჭს
კიდევ ყვავილი გადაეფურჩქნა კეკლუცად... ერთი
ჯ საწყალი ბნელო გვეყავდა, ბაიყუში იყო ნამდ-
ვილი, არც ცისა ესმოდა რამე, არც მიწისა — შენ-

სას არაფერს გაიგონებდა და საკუთარი კიდე რა დააეჭვებდა — ცირკის მასხარას ბრიყული სიფათი ამოედო ლაჯებში და კმაყოფილზე-კმაყოფილი დაბლაყუნებდა.

ზემოდან კიდე ჟილეტები — დიდზე დიდი, ლიპებადებული პლეჩოებით, ოღონდ ეს ისე, მართლა ბრეჟიანებზე საღადაოდ. და, ძმებო, უგალსტუკოდ რომელი გოიმი გაივლიდა მაშინ და ჩვენც გვეკეთა ტკიცინა და სულ თეთრი-თეთრი, ალაგ-ალაგ გამოზომილად დახვრეტილი. თმას კი მოკლეზე ვიჭრიდით — სკოლაში რო გვთხოვდნენ ისე, და სამაგიეროდ ფეხსაცმელები გვქონდა უმაღლესი, ცხვირმაგარი, დასარტყმელად პირველი იყო.

„ვშვებით-მეთქი რამეს?“

იქვე ახლოში სამი წიწკვი უჯდა მაგიდას, მაგრამ ჩვენ აქეთ ოთხნი ვიყავით და ვიღაცა მერე მეცამეტე გოჭოვით იქნებოდა. გლეჯაზე კი ეცვათ — გრძელი, შავი სწორი-სწორი კაბები და სისხლისფერი, მწვანე და ყვითელი ბუმბულები გაერჭოთ თმებში და დაღებილები იყვნენ, ნუ იტყვი — ცისარტყელები თვალების გარშემო და ტუჩებზეც — ფენა-ფენა. პაწია ჯიქნებზე კიდე ლითონის თითო ბროშკა ზედ ვინმე ბიჭის სახელით — ჯონი ან მაიკი, ან მისი ჯანი: აქაოდა, იმ ახვრების მოსაგო-

ნარი, რომლებთანაც ჩვენი ქალწულობის მეთოთხმეტე წლისთავზე ვიბაირამეთო.

რალაც უშნოდ კი გვიჟუჟუნებდნენ თვალებს და ის იყო, ცალი ყბით უნდა წამებურტყუნა, იქნებ ეს ჩვენი საბრალო ბნელო ცოტა ჩავაბნელოთ ერთი პატარა სინტემესკიანით, მოვტეხოთ და მერე სამმა აუდლოთ ამბავში-მეთქი, მაგრამ გადავიფიქრე — ბნელო გარეგნობითაც ის იყო, რაც სახელი ერქვა, მაგრამ ბოლმაც იყო, დაგიმახსოვრებდა და მერე ჩხუბში ჩემ მტერს მოხვდა მაგისი წიხლი.

ჩემ გვერდით, კედლის გაყოლებასზე, კლიენტი იჯდა, თვალები უკვე ჩაშუშებოდა და *არისტოტელესეული შრომანის შრომა შარს სდებს ინტელექტსო* — თუ რალაც ამდაგვარს ესპორებოდა საკუთარ გოგრას. მოკლედ, მწიფედ იყო, ალბათ უკვე გაღმაც იყო გადასული და, ღმერთმანი, ძმებო, სწორედ მაშინ მოვედი აზრზე, რო ფახისტობა იყო ეგ და სხვა არაფერი: განა რა, მე არ ვმჯდარვარ ეგრე ჩარძევებული და გარშემო თითქო ყველაფერი ძველად ხდებოდა — ყველაფერს ხედავ, ნაღდად: მაგიდებს, ბიჭებს, ხმებიც გესმის, ნაშებსაც თირავ, მაგრამ თითქო ეს ყველაფერი ადრე იყო და ახლა კი აღარაფერია. მერე კიდე საკუთარი ფეხსაცმლის წვერს დააშტერდები ან რამე წერტილს და ხარ ასე გათიშული, მაგრამ თან შიგნიდან ინჯღრევი ძველი ვაგონით, იმდენს ინჯღრევი, ბოლოს შენგან აღა-

რაფერი რჩება — არც სახელი, არც ზორცი, არც არაფერი, მაგრამ სულ ფეხებზე გკიდია და მერე ან ის ფეხსაცმლის წვერი, ან ფრჩხილი ნათდება, ოქროსფერდება, მერე იფეთქებს და ქრება და ახლა რაღაც ლაქა სადმე შარვალზე დიდდება, დიდდება, მთელი სამყარო იქცევა შიგ, შენც შიგ შედიხარ და ბებერ მამადმერთს ასკდები თავით ან სულაც ვინმე სხვას და მერე კი თავდება ყველაფერი — ისევ აქა ხარ, პირღია და ენაგამშრალი და სულს ძლივს იბრუნებ. არა, სადღაც კი ასწორებს, მაგრამ სადღაც ტეხავს — კაცი მართლა იმისთვის ხო არ გაჩნდი, სულ დაქლიავდე. ეს კიდევ ბოლო-ბოლო მთლიანად გამოგწურავს და რა ჩემ ფეხებად ვარგობარ მერე.

„ჰა-მეთქი, გქნაათ რამე?“

კვადრაფონი გრიალებდა და ხმა თითქოს ბარის კუთხიდან კუთხეში გადადიოდა, კედლიდან კედელს აწყდებოდა, მერე ჭერში ავარდებოდა და ბოლოს იატაკზე იფშვნებოდა ჟღერიალით: სტარიკა ბერტი ლასკი უბერავდა იმ ნათრევ ჰიტს — „ვიდრე ჩემთან ხარ“. ის ჩიტი კიდევ, თავში მწვანე ფრთა რო ქონდა გარჭობილი, ისე ატრიალებდა თეძოებს, თითქოსდა მართლა ნაღდ რამეზე ყოფილიყო ავარდნილი. ნელ-ნელა ნემსების ჩხვლეტა ვიგრძენი და ბიჭმაც, მგონი, თავი წამოყო...

„აბა, აუდეთ!“ — დაფიქვფე უცბად და ერთი გემოზე ვწეპე იმ ბლიყვს, ჩემ გვერდით რო გათიშული იჯდა, მაგრამ რად გინდა — ისე იყო ჩაშვებული, მაინც თავისას ერეკებოდა: *ტელეფონის ხაზი და დახაზული ცარიელი ხატრი და ხეხავი...* და ასე გაუთავებლად. არა უშავს, მეორე დღეს ცივ ცივ საფენებს ვეღარ მოიცდილებდა სახიდან.

„ეგ სადა?“ — იკითხა ჯოჯო-ბიჭმა.

„ისე, გავიაროთ“, — ვეუბნები, — „იქნება თავისით დაგვეჩიოოს რამე“.

და გავედით ჩვენ ოთხნი დიდ ზამთრის ღამეს და ქარიან ქუჩას დაუყევეით და, ღმერთმანი, ძმებო, პირველსავე მოსახვევში ვიპოვეთ, რასაც ვეძებდით — პატარა სამხიარულო, გულის გადასაყოლებელი ამ ცივი ღამის ბნელში: ერთი ბებერი აჩკარიკი მოჩანჩალებდა კედელ-კედელ, ხველებ-ხველებით, სუფთა პრაფესორა ტიპი, ილლიაში წიგნების გროვა ამოეჩარა. ნაღდად საჯაროდან მოდიოდა, სხვა ვინ სირი დადის ახლა იქ და თავში ფეხი არ უნდა გქონდეს, მაგის ფილტვებისა და გაქუცული პალტოს პატრონი აქეთ-იქით დაფრატუნობდე ამ თოშ ბნელ ღამეში? განა ვინ ჭკუათხელი ინტელიგენტი მოქალაქე გამოვა ამ დროს გარეთ, როცა გაზეთებში პოლიცია სულ კადრების ნაკლებობას

უჩივის, ჩვენ კიდე — ახალგაზრდა, მომავლის ბიჭები — წელებზე ფეხს ვიდგამთ, ყოველდამე წრეებს ვურტყამთ აღმა-დაღმა და ეს შუშაბანდებიანიც ახლა ალბათ ერთადერთი გვიანი მოჩლახუნე იქნებოდა უბანში.

ჯერ ნელა დაუჰადხოდეთ, მშვიდად, წესიერად დაუდექით წინ და ვეუბნები: „ჩვენ ბოდიში, ბატონო ჩემო — ერთი პატარა გადაუდებელი საქმე გვაქვს გასარჩევი თქვენთან“. ცოტა კი დამანდრაჟდა, ასე, ოთხნი რო დავეჩითეთ ზრდილად და ღიმილით, მაგრამ შიპიტი არ დაუწყია, მხოლოდ ხმა აუწიკინდა სკოლის მასწავლებელივით და თავისი მოკლე ჭკუით ძაან მკაცრად ჩაგვეკითხა — „რაო, რა გნებავთ?“

„ვხედავ, რომ წიგნები დაგაქეთ თან“, — ვეუბნები, — „მართლა მიკვირს, ჩვენს დამპალ დროში და ასეთი ნაკითხი კაცი!“

„რა... როგორ თქვით?.. ჰო, დიახ...“ — ახლა კი მართლა დაიბნა, გაკვირვებული შემომყურებს და, მგონი, მუხლებიც უკანკალებს ცოტა.

„დიახ-დიახ“, — ვეუბნები, — „და სწორედ რომ დიდად დამავალებთ, ბატონო ჩემო, თუ ნებას დამრთავთ და ემაგ წიგნებში ჩამაჭყიტებთ ცალი

თვალთ. ჩემს დღეში კარგ, სუფთა, დაუჭმუჭნავ წიგნზე უფრო არაფერი მევარება“.

„ე-ე... უნდა განახოთ?..“ — აბლუყუნდა ის ჩემისა, მაგრამ პიტმა აღარ აცალა, შუსტრად დააწერა სამი ცალი და იქვე დაგვირიგა. ბნელო დარჩა მარტო უწიგნოდ და იდგა ვითომ ძაან დაღვრემილი სახით. მე კარგის რამე შემხვდა: „კრისტალოგრაფიის საფუძვლები“ — ვფურცლავ და ვაქებ: „მშვენიერია, ძმებო, შესანიშნავია — საინტერესოცაა და თან ჭკუის სასწავლებელიც“, — მერე უცხად თითქო ხმა მიწყდება, სინანულით ვაქნევ თავს და სევდანარევი გამოხედვით ვეუბნები: „მაგრამ ეს რა ბილწი სიტყვა წერებულა აგერ? ხმამაღლა თქმისაც მრცხვენია და ა-ასეთ რამეს კი ნამდვილად აღარ მოველოდი, ბატონო, თქვენგან!“

„რა?.. მოიცა, მომისმინეთ!..“ — ერთი კი წამოიკნავლა, მაგრამ ვინ რა მოუსმინა, იქვე ჯორჯიბიჭი ჩაერთო: „რასაა, რო ბოდილობ, აგერ ჩემთან მთლად ისეთი რამეა, მე მაგის წამკითხველი აღარა ვარ — ერთი სიტყვა ტ-ზე იწყება და მეორე კიდე პ-ზე!“

მაგის წიგნს „თოვლის კრისტალის საოცრებანი“ ქწერა ზედ.

საწყალმა ბნელომ მაინც რო არ გადაამლაშოს,

არ შეუძლია — ერთი არც გადაუფურცლავს, ისე დააბრუნა: პიტის წიგნში კიდევ ისა წერია, რაც იმ ბიჭმა იმ გოგოს უყო და სურათებიც ბლომადაა შიგო. მერე ესეც არ იკმარა და თავის მხრივ დაამატა: დიდი გათახსირებული ვინმე ყოფილხართო.

„აბა, თქვენი ასაკის კაცი ამას როგორ უნდა კადრულობდეს“, — ვეუბნები და წიგნიდან სათითაოდ ვხევ ფურცლებს. ჯორჯი-ბიჭიც ამევა და ბნელო კიდევ პიტს „რომბოედრული სისტემების“ დაფხრწაში ეხმარებოდა. არა, ერთი მოგასმენინათ, რა წივილ-კივილი მორთო აჩკარიკამ: რას შევებითო, რას სჩადითო, ჩემი კი არაა, წიგნები მუნიციპალური საკუთრებააო, ვანდალები ხართო და რა ვიცი, კიდევ რა აღარ გვაკადრა. მერე სულ დაუფშტვინა — გვეცა და ძაან-ძაან ვაჟკაცურად ძიძგილაობა დაგვიწყო — ვითომ იმ საუნჯის წართმევა უნდოდა თავის ჭკუით. „აი ახლა კი მართლა დაისჯებით, ბატონო ჩემო“, — ვეუბნები, — „მართლა, მართლა, მართლა“.

ის კრისტალების წიგნი კაი მაგარი რამე იყო: გემოზე აკინძული, სქელყდიანი, ძველად მართლა ნამუსიანად აკეთებდნენ ნივთებს, გაძლებაზე. მაგრამ ბოლოს მაინც დაეანაკუწე და აჭყივლებულ პრაფესორას დაუყარე თავზე თოვლის ფიფქებივით. ბიჭებს მაგრა გაუსწორდათ, თავიანთებიც

სულ დაგლიჯეს და ფურცლებს ჰაერში ისროდნენ, ბნელო კიდე დაეღურს უვლიდა და გაიძახოდა: „ეგეც შენ, დამპალო, გარყვნილო ბებრუხანა ინტელიგენტო, შენა!“

მერე პიტმა ხელები დაუგრიხა უკან, ჯორჯი-ბიჭმა კიდე ყანყრატოში წააუღო, პირი დააფრენინა და ერთი ისეთი გაუქანა ჟანგიან ყბაში, ორივე პროტეზი ერთად გამოუყარა, ზედაც და ქვედაც. მე კიდე ფეხსაცმლით შევდექი ზედ და იმდენი ვურტყი ქუსლი, სანამ სულ ნაფშხვენებად არ ვაქციე. ისე, კაი კერკეტი კი იყო, რაღაც ახალი პლასტიკისაგან აკეთებენო, გამიგონია. პრაფესორა ახლა ბუყბუყს მოჰყვა და ცოფიანივით იღორბლებოდა, ხოდა ჯორჯი-ბიჭმაც ხელი უშვა და ახლა ტუჩებში დააკერა კაი მაგრად, თან კიდე ბეჭედიც ეკეთა თითზე და დაინთხა სისხლი, ძმებო, და რა ლამაზად მერე — სულ წვეთ-წვეთ-წვეთად ჩამოდიოდა! ოღონდ მაგის კენესა-ხავილის თავი აღარ გვექონდა, პიჯაკი და შარვალიც გავაძრეთ, მერე პიტმა ერთი გვარიანი ჭიტლაყიც დაუადა უკანიდან და გაუშვა თავის გზაზე. მიბლყუნობდა დაცენტრილი, ნიფხავ-პერანგის ამარა (ისეთი ძველი და გადაკერებულ-გადაკემსილი იყო, ბნელო ლამის ჩაიხრჩო ყროყინით) და კაი ქეში მომდერალოვით სულ ოოო-ს გაიძახოდა. ჯიბეები დაუუჩითეთ, სანამ ბნელო კიდე ცეკვაუდა ახლა მისი ქოლგით

ხელში, მაგრამ ბევრი ვერაფერი ვიხიერეთ. ოღონდ ეგ იყო, რაღაცა ძველი წერილი ვიპოვეთ, ცხრაას სამოცში გამოგზავნილი, სულ *ჩემო კარგო და ჩემო საყვარელო* და ამისთანა სისულელეებით საესე და გასაღები და ერთიც ძველი მოშლილი კალმისტარი. ბნელო, რა თქმა უნდა, იქვე შეეშვა ქოლგას, წერილი დაითრია და ხმამაღლა უკითხავდა ცარიელ ქუჩას, აქაოდა მართლა ეგეთი ბნელიც არ გეგონოთ, კითხვა მაინც ვიცით და „ძვირფასო“, — მოთქვამდა პიდარასტივით, — „სულ შენ მედარდები, შენი გულმავიწყობის ამბავი რომ ვიცო, იქნებ თბილად ჩაცმაც არ გაგახსენდეს, ამ ამინდში გარეთ რომ გამოხვალ და გაციება ახლა შენთვის არაფრით არ შეიძლება...“ ამაზე კინალამ პირი გაეხა ყურებამდე და ჩაბჭირებას არაფერი უკლდა. „გეყოფა“, — ვეუბნები, — „შეეშვი“. შარვლის ჯიბეში კიდევ ცოტა ხურდა ვიპოვეთ და ერთმანეთს ვეჯიბრებოდით: ვინ შორს მოისროდა, აბა ეგ რა ფარა იყო, ქათმის საკენკი, ჯიბეს დაგვიმძიმებდა მარტო. მერე ქოლგა მივამტვრიეთ, ტანსაცმელიც დავაკუსოკეთ და ნაჭერ-ნაჭერ გავატანეთ ქარს. ეს იყო სულ პრაფესორას მოსაგონარი. ბევრი არაფერი, რა თქმა უნდა, და ჩვენ ბოდიში, თუ ცოტა მოგაწყინეთ, ღამე ჯერ წინ გვედო და ჩარძევებულებს ძარღვებშიც გემოზე გვჩხვლევდა. ახლა ერთი ის გვინდოდა, ცოტა სული მოგვეთქვა საღმე წყნარად, ვინმეს დავნახვებოდით და მერე

თავიც მოგვექონა, ალიბი დაგვეადებინა და ბარემ რამე ახალი ვარიანტიც გაგვეთვალა. მაყუთი, ზომ გითხარით, ყველას გვიჭყაოდა ცოტ-ცოტა და ზედ სენტრალ-ვეინიუზე, „იორკის დუკას“ ბარში შევთრიხინდით. არა, ისე ძაან წესიერად ვიქცეოდით, ღიმილიანად, კარგად აღზრდილი კაი ოჯახიშვილი ყმაწვილები, კაი წესიერი სადამო მშვიდობისათი, და რას ხედავს ჩვენი მშვენიერი, ნათული თვალები: სამი თუ ოთხი ბაბუშკა დაყუნცულა და წყალწყალა ყავასა და ნაღებიან სიროპს წრუპავენ — პენსიების აღების დღე ჰქონდათ ალბათ და დაგვინახეს თუ არა, გლაზკები გაუფართოვდათ, ბებრული კლანჭები აუკანკალდათ, ერთს სიროპიც დაექცა და, მოკლედ, რაღაცა ისქესეს; იმან კიდე, სახე რუკას რო მიუგავდა სიბერისაგან, ისიც კი წაიჩლიფინა: ერთი საწყალი მოხუცი, მარტოხელა ქალები ვართ, ვის რას გიშაუებთო. მაგრამ ჩვენ ზომ, როგორ გეკადრებათ, სულ კბილებს ვასხივებდით და წელში ვიკაკვებოდით, მერე ბარმენს გაეძახეთ და ოთხი „ვეტერანი“ მოვითხოვეთ (ჩერი-ბრენდიში გარეული რომი — მაშინ ეს შიკი იყო, ზოგიც კიდე ღიმონის ნათალს უშვებდა შიგ და ეს ვითომ უკვე კანადურ ამბავში გადიოდა), მერე კი ვეუბნებით: „აი ამ ტკბილ მანდილოსნებს — ჩვენგან ერთი პატარა მოსაკითხი ფრანგული კონიაკი, თითოს თითო და ნამცხვრები და კრემიანი სიროპი!“ — და რაც გვქონდა, მთელი ფული

ცხვირწინ დაუულაგეთ. ის ყვაეები კიდე ისე დაიბნენ, ძლივს მადლობებს ჩიფჩიფებდნენ უკბილოდ და თან მაინც თვალებს აქეთ-იქით აცეცებდნენ რაღაც გოთვეერნობის მოლოდინში. ბოლო-ბოლო ცოტა მაშინ დაწყნარდნენ, მისამართები რო დაუტოვებინეთ ბარმენტან, ზვალ დილაზე კიდე ოხრად სასუსნავი სახლში უნდა მოგართვან-თქო. გიჟებს გავდნენ ლაკომკები. მერე გაუაფრთხილეთ, დაიცათ, ახლავე დავბრუნდებით-თქო და გარეთ გავიკრიფეთ.

„კაი საქმეა, მართლა დობრი ვინმედ გრძნობ თავს“, — თქვა პიტმა. ბნელოს კიდე ზედ ეტყობოდა, გაგებაში რო არ იყო, მაგრამ პონტაობდა — ემანდ გლუპი არ გამოეჩნდეთ და უხმოდ მოაბოტებდა. მოკლედ, მეორე ქუჩაზე გავედით, იქ ერთი პატარა მაღაზია გვეგულებოდა ღია. სამი-ოთხი თვე ახლოში არ გავკარებოვართ და წყნარად იქნებოდნენ. პოლიციაც არ ჩანდა — ამ დღეებში იქითა სანაპიროზე ქონდათ ბლომად საქმე, აქაურობა კი ახლა შედარებით მშვიდ უბნად ითვლებოდა. ნიღბები გავიკეთეთ — მართლა კარგი ნაკეთები იყო, სულ ისტორიული პირების როჟები (თუ იყიდდი, სახელებს მერე გეუბნებოდნენ) და მე ვიღაც დიზრაელი ვიყავი, პიტს ელვის პრესლი შეჰვდა, ჯორჯი-ბიჭი კიდე ჰენრი რომელიღაცა, მგონი, მერვე იყო, და საწყალი ბნელო, როგორც ყოველთვის, დაგვეჩაგრა — ვიღაც პიჟონი პოეტი პ.ბ. შელი

ჩამოიფხატა თავზე. ყველაფერი ზედ ჰქონდა, თმაც და ტუჩებიც კი მოძრაობდა და თუ გინდოდა, დაკეცილს ჩამალავდი ფეხსაცმელში — რაღაც თხელზე თხელი პლასტიკი, რას აღარ გამოიგონებენ, ღმერთმანი, და ჩუმაღ შევლაგდით სამნი, პიტი კიდე ატანდაზე დადგა გარეთ, თუმცა რა იყო აქ სამანდრაჟო.

მაღაზიის მეპატრონე ვინმე სლაუსი ბრძანდებოდა, ერთი ოყლაყი, ღიპგადმოგდებული ურია, დაგვინახა და წაშში იენოსა, რაც ხდებოდა, შეტრიალდა და დახლს იქით დაგაზა — ნაღღში ან სიგნალიზაციის ჩამრთველი ექნებოდა კედელზე ან დატენილი ღურა — უჯრაში. მაგრამ მაგას ვინ ჭამდა — ბნელომ მოკლეზე მოხია, შტაბელეზად დალაგებულ რაღაც პაკეტებსა და კოლოფებზე გადათრიხინდა და ზედ დახლთან წაასწრო. ერთი განახათ, რა ამბავი ატყდა, ორი მოზვერა რო ჩაეფსკვნა ერთმანეთს და მორთეს გორიალი და რასაც დაეჯახებოდნენ, რა გადაურჩებოდათ, სულ ძირს გადმოშვავდა ყველაფერი. იყო ერთი მსხვერუვა-მტვრევა, ჯახი და ფხრაწანი. ხმაურზე ქალბატონმა სლაუსმა შემოყო თავი, ჯერ კარში გაიყინა, მერე თვალები გადმოცვენაზე გაუხდა და პირიც რო დაადო, მაშინდა მიფხვდი, რა სირენასაც ჩართავდა — დაღებილ ტუჩებში ჩავაღლე ხელი და ხმა-მეთქი, — ვეუბნები, — მაგრამ იმ ჩათლაშკამ ისე ჩამკბი-

ლა, ლამის აქეთ გაეხდი გასაჩუმებელი. გაუქანე და სიმწრისაგან ცოტა ზედმეტიც მომივიდა — თავი ბეთქა კედელს და იქვე ჩაიკეცა. სამაგიეროდ სისხლი წამოუვიდა სახეზე ლამაზად, ტუჩების ფერს ეხამებოდა. შმოტკები შემოვახიეთ ისე, საღადაოდ, მერე დაეყურებდი როგორ იწვა ძუძუებგადმოყრილი და კვნესოდა და ერთი კი გავიფიქრე: ზომ არ-მეთქი, მაგრამ ჯერ წინ იყო ღამე. სალაროდან მთელი ფული გამოვხვეტეთ, თითომ თითო ძვირიანი კოლოფი კამფეტებიც დავითრიეთ და მართლა კმაყოფილები დავითესეთ იქიდან.

„კაი ჯანაფიკი ყოფილა ეგ ჩემისა“, — წაიბურტყუნა უცებ ბნელომ. შევხედე და, ძმებო, მართლა რეჩხი მიყო გულმა: ჭუჭყიანი იყო, აჩაჩული და თმააბურძენილი, საყელოც მოგლეჯაზე ჰქონდა — მოკლედ, ნაჩხუბარსა გაუდა; იყო კიდევ, რაღა თქმა უნდა, მაგრამ კაცს ეგ ზედ არ უნდა გეტყობოდეს, თორემ შარი არ აგცდებოდა. ამიტომაც მივდექით ბრატკები, ცხვირსახოცები დავაძვრეთ, ნერწყვით დავნამეთ და დაუწყვეთ პაჩიას წმენდა. საათს დავხედე: ათი წუთის წამოსულები ვიყავით „დუკადან“. ტემპში დავგაზეთ და რო მივედით, ჩვენი ბაბუშკები იქვე იყვნენ, ძან-ძაან სვეტსკად წრუპავდნენ კონოს.

„გაამოთ, გაამოთ, გოგოებო“, — ვეუბნებით, იმათ კიდევ ძველებურად გააბეს: „გმადლობთ, გმადლობთ“.

გაიზარდეთ, ღმერთმა ხელი მოგიმართოთ, სულ კარგად გამყოფოთ, სულ“. ისევ ჩამოგრეკეთ ზარები და ყელგამშრალემა ახლა ლუღში ჩაშვებული რომი მოვითხოვეთ, კამფეტები კი ჩვენს ბებრუხანა დაქალებს დაუურიგეთ. მერე წყნარად ისე ვეკითხები: „ჩვენ სულ აქ ვზივართ თქვენთან, მთელი საღამო, ფეხიც არ მოგვიცვლია, არა თუ?“ წამსვე იაზრეს ამ ყვაეებმა და მოყვნენ თავების კანტურს: „კი, ბიჭებო, კი, თვალი არ მოგვიცილებია თქვენთვის, ძალიან კარგად იქცეოდით, ძალიან“. თან ყლურწავენ, არ ავიწყდებათ.

კაცმა რო თქვას, ან რაში გეჭირდებოდა ეს ყველაფერი — კარგა ნახევარი საათი გავიდა, სანამ პოლიციას უბნის გაჩითვის აზრმა შეუღლიტინა ტვინში და თანაც ჩვენთან ორი სულ მთლად ლაწირაკი ყაყაჩო შემობლაყუნდა, სიცოვისაგან ლოყები ატკეცოდით და ძაან, ძაან მკაცრი სახით გვეკითხებიან: „სლაუსის მაღაზიაში რა ამბავი იყო, არაფერი გაგიგონიათ?“

„ჩვენ?“ — გავიკვირვე — „არა, არაფერი... მოხდა რამე?“

„ძარცვა და ძალადობა. ცოლ-ქმარი საავადმყოფოში მოათავსეს. თქვენ აქ რამდენი ხანია სხედხართ?“

„ეს ლაპარაკი რაღაც არ მომწონს“, — ვეუბნები

— „რაღაც ბინძური ინსინუაციების სუნი მცემს. ძან, ძან პროვოკაციული ლაპარაკია, დიახ“.

აქ კი ეს ჩვენი ბაბუშკები ერთხმად აყიყინდნენ: „მართლაცო, ეს რა დაკითხვააო, თუ გინდათ იცოდეთ, ეს მშვენიერი, ზრდილი, წესიერი ბიჭუნები რახანია აქა სხედან, სულ ჩვენ თვალწინ იყვნენო, ასეთი კარგი, სასიამოვნო ახალგაზრდები მეტი არ გვინახვსო“. — და ასე და ამგვარად.

პოლიციამაც წამში უკან დაიხია: ჩვენაო, — მოყვენ თავის მართლებას — ვის რა შეურაცხყოფა მივაყენეთ, მხოლოდ ვიკითხეთო, სამსახური გვაქვს ასეთი, თორემ კი არ გვეჩაღისებაო. ბოლო-ბოლო გატრიალდნენ და წვიდნენ, ოღონდ მანამდე ერთი ძან, ძან მკაცრად და გამაფრთხილებლად მაინც გამოგვხედეს. ჩვენ კიდე ტუჩები ავუწრუპუნეთ, თან ისე, ჩვენ — ჩვენთვის, ვითომც აქ არაფერი. ოღონდ ცოტათი მაინც გამიტყდა — აბა რა კაიფია, სულ ასე უპრაგონოდ მიდიოდეს, რასაც ჩაიფიქრებ, ცოტა ოფლიც ხო უნდა გამოგივიდეს კაცს.

თუშცა ნაღდი ღამე ჯერ სად იყო.

2.

მაღვეე წამოვედით იქიდან და იქვე მოხვეულებში ვიღაც ბებერ გატრეტილ ლოთს გადავაწყდით,

კასმიორებს უვლიდა ტროტუარზე, ძველისძველ მამაპაპურ რაღაცას ღრიალებდა და *პამპ პამპ* — შიგადაშიგ ვითომ აკომპანემენტს აყოლებდა თავის ჩამბალ ჭკუაში. მე რო მკითხო, აი ამაზე გულისამრევი არაფერია — აქოთებული თვალეზიბილეთილი ლოთი, ღამის ჩუმ ქუჩაში მთელი გრძნობით რო ბღავის და თანაც კიდე — ამისთანა ჩამიჩი. ცალი ხელი ქეჩოში წაავლე და მეორით გემოზე ვდრუზე ყურის ძირში, ის კიდე მაინც თავისას უბერავდა: „*კაცი ვარ და ქუდი მხურავს, ქედს არ ვუხრი არაფერ-ი-ს...*“ მერე ბნელომაც გამოიღო ხელი და ახლა კი ცოტა მოვიდა აზრზე და გამოირთო, მაგრამ უცბად სიმღერიდან ტემპში ჯიჯღინზე გადავიდა: „*მოდი, შე დამპალო ნაბიჭვარო, შენა — მოდი, მაინც არაფერი დამრჩენია ამ ცხოვრებაში და აღარც სიცოცხლე მინდა ამ დამპალ ქვეყანაზე და არც არაფერი!..*“ ამაზე შუსტრად ყურები ვცქვიტე, ბნელო როგორღაც გაგაჩერე და ვეუბნები: „*არა, მაინც რატო აღარ გინდათ, ჰა? ძან-ძაან დამპალი რომაა, იმიტო?*“ ხანდახან შეინტერესება კიდევ ეს მამაჩემის ხნის ტვინგამოლაყებულები რას ბოღიალობენ ხოლმე ცხოვრებაზე და ქვეყანაზე და საერთოდ.

„*დამპალია და აქოთებული და აბა რა იქნება თქვენისთანა ძალღიშვილები ბებერ კაცს რომ მიადგებიან და აღარც შიში აქვთ და აღარც მორიდე-*

ბა და აღარც არაფერი!“ — ისე გაჰკიოდა, ვითომ
ოხრად ხალხი ედგა წინ, ხელებს აქეთ-იქით იქნე-
და და იყო ერთ ამბავში. ამ ღროს ისეთი გრძნობა
მქონდა, თითქო ნაწლავებში უბუყბუყებდა რაც
ჩახეთქა და ვერ მოენელებინა და ახლა იქაურობას
აქოთებდა ეგ ჩემის გადანგრეული, ის კიდე იდგა
ქადაგად და თავისას მოთქვამდა: „მოხუცებს მაინც
აღარ დაედგომებათ ამ ქვეყანაზე და მეც სულ
ფეხებზე მკიდია, ისეთი მთვრალი ვარ, რაც უნდა
მირტყათ, მაინც ვერ ვიგრძნობ და თუ სულაც მი-
მასიკვდილებთ, კიდე მადლობას გეტყვით...“ ამაზე
ცოტა გაგვეცინა, მაგრამ არაფერი გვითქვამს, იმან
კი ისევ გაუტია, აბა მაგისტანას თავისით რა გაა-
ჩერებდა: „კაცი მთვარეზე დაჯდა და ეშმაკმა იცის,
კიდე სად წავა და მიწაზე კი აირია ყველაფერი,
აღარც წესია, აღარც კანონი და თქვენი თანა ბან-
დიტების ხელშია ქვეყანა!..“ მერე უცებ ტუჩები
გამობერა და სწორედ იმისთანა ბუზიკა არ გაუშ-
ვა, ჩვენ რომ პოლიციელებს ვუბუწუნებდით! და
მერე, ვითომც არაფერი, ისევ ისე მოჰყვა ღნავილს:
„სამშობლო ჩემო, ლამაზო-ო...“ აბა ამას ვინ გიჟი
შეარჩენდა — კედელზე მივაგდეთ და კარგა გემოზე
ვთეთქეთ, ვიდრე ლუდიანი ნარწყევი არ გადმოუშვა
პირიდან. ისეთი საზიზღარი სანახავი იყო, ხელს
ვინდა მიაკარებდა — დაძნელება ვაცალეთ და მერე
წიხლებით შევდექით, იმდენი უურტყით, ლამის იყო
ღედის ხსენი ამოვუყვანეთ და ის ნარწყევიანი პირი

საკუთარი სისხლით კარგად რო გამოირეცხა, მერელა გავნებეთ თავი.

ბოლო-ბოლო ამ ამბავსაც მოვრჩით და გავუღეპით ჩვენ გზას — ჯერ ისევ ნაზი იყო ღამე.

ქალაქის ქსელის სადგურს შემოვუარეთ და ბილი-ბოიც თავისი ხუთი ბრატკით დაბარებულ იქ არ დაერჭო? იმ დროს, ძმებო, თითო ბრიაჟკაში ოთხ-ხუთ კაცზე მეტი არ გადიოდა და სწორეც იყო: ვთქვათ და თაზა მანქანის აწევას მოინდომებდი — ოთხი ზუსტად ჯდება, ექვსზე კი უკვე მთელი ბაზარი იწყებოდა. აი როცა გრუპავოი მიდიოდა, უბანი — უბანზე, მაშინ ვიყრებოდით ხოლმე მთელი ბატალიონი, მაგრამ ისე ოთხი ყველაზე ნაღდია. ბილიბოიზე რა გითხრათ, მეტსახელად კაკაშკას ვეძახდით და ისეთი ვინმე იყო, მართლა ერთ ნატვრად მქონდა სადმე მიყრუებულში შვეხვედროდი — გაზეთილი სქელი სახე ახალამოყვანილ ყველს მიუგავდა და დაშმოტკილ-დაზმანულიც სულ ოფელში იხეითქებოდა.

ეტყობა იმათაც დაგვალევრეს და იმ ძან-ძან სერიოზულ საქმეს შეეშვნენ — ვიღაც გოგოშკას მოათრევდნენ, ცამეტი-თოთხმეტი წლისა იქნებოდა, მეტის არა: ბილი-ბოის მისთვის ცალი ხელი გადაეგრიხა და მეორე კიდე — მის მარჯვენა ხელსა და პირველ ვეზირს — პუსკა ლეოს. საცოდავს

კაბა ჯერ ზედ ჰქონდა, გართობას აწი ეპირებოდნენ და ის კი უკვე ჭყიოდა და ცრემლებად იღვრებოდა და რო გაუშვეს, სულ *ოოოო*-ს ძახილით მოუსვა, მარტო მისი ჩხინკი თეთრი ფეხები დაუღანდე ფანრის ზოლში. ისინი კიდე იდგნენ და გველოდნენ მშვიდად და წენარად და მივხვდი, რაღა დროს მუშტი და ცხვირმაგარი ფეხსაცმელი იყო, ახლა იწყებოდა ღამე, ნაღდი — დანითა და ჯაჭვის ტრიალით, ბრიტკით და ყველაფრით...

დავიძარით მათკენ ნელა, ძალიან ნელა და ხმამაღლა ისე ვიძახი, კაი ხნის უნახავ ძმაკაცს რო წააწყდები, სწორედ ისე: „დმერთო, კი მომკალი, ნუთუ ეს ჩვენი დედაიძასქნებული გაზეთილი ბებერი ბილიბოია, ფეხსაც რო ვერ ამოადებ გემოზე — რაც არა აქ, სად უნდა ამოარტყა მაგ დაყვერილს და ჩემი ბოი-ბიჭი ბილი, იქნება და სულაც უკვე ჩამოგეზარდა კაკლები, ჰა?...“

ზომ გითხარით, ექვსნი იყვნენ-მეთქი, მაგრამ ასეთ დროს ჩვენი ბნელო სამს უდრიდა. ერთი ერთზე იჭრებოდა ზოლმე — ტვინი არ უჭრიდა, ასე ვთქვათ, თორე ქუჩის ჩხუბში მხეცი იყო. წელზე ჯაჭვს იხვევდა ორფად, მოიხსნიდა მერე და ატრიალებდა გიჟურად, მაჯაც რო არ ეღლებოდა და თუ მოსდებდა ვინმეს, მერე მეყოლე ვარდივით... პიტს და ჯორჯის დანები ევასებოდათ, მე კიდე ჩემი

მულაში მქონდა: ერთი ძველისძეული, ლესვისაგან გაღეული სამართებელი — ჩემისთანა გრძელფეხება და ცეპკი ტიპისთვის, თუკი მოხმარება იცის, უკეთესი არ გინდა; ხმარება კიდე თუ ვინმემ იცოდა, მეორეც მე ვიყავი. პირველსავე შეხლაზე, რომელიღაცა რო მებღღვნა ბრიყვულად, ვუგანე და ზურგიდან ხელუკუღმა დაეუსვი წელზე — სუფთად, ნაზად — ხორცს მგონი არც გავეკარებივარ, ხოდა ამ გაქანებული სხვატკის დროს უცებ ღუმებმა არ გამოანათეს ბნელში! იმ ჩემისას ისედაც არ მოეკითხებოდა ჭკუა და ახლა მთლად გადაირია, სულელივით დახტოდა აქეთ-იქით, უაზროდ იქნევდა დანას, სანამ ბნელს ჯაჭვის გაწვდენაზე არ აღმოჩნდა და უცებ რაღაცა გველივით გაიკლაკნა ჰაერში სისინით და ზედ თვალებში მოსდო, წაშში გათიშა და გაისტუმრა ბუჩქებში. აწყობილად ვმუშაობდით, არავითარი გაცოფება და მალე ბილიბოის ჯილა ლეოც მიწაზე ეგდო, კისერზე ჯაჭვმოხვეული, მეორე ბოლო კიდე ბნელს ეჭირა; მაინც სცადა გაფაფხურება, მაგრამ პიტმა ქუსლი რო ჩააზილა კეფაში, ისიც მოყუჩდა კარგა ხნით.

ახლა კი შეგვეძლო ერთი-ერთზე გავსულიყავით, ვის ვისთან მოეპრიანებოდა და, მე რა თქმა უნდა, ბილიბოი შევიტოვე — მაგის გახვითქული დაჟღაჟა ბადრი მთვარე სიფათის დილიხორი მქონდა, პეპელასავით ვტანცაობდი მის გარშემო, ერთ მხა-

რეს გადავხტებოდი და მერე უცბად მეორე მხრიდან ვცდილობდი სახეზე მიმეწვდინა ბრიტვა. იმას გრძელპირიანი დანა ეჭირა, თანაც მარცხენაში, მაგრამ რად გინდა — მძიმე იყო და მოუქნელი, მე კიდე, ძმებო, ერთ რამედ მიღირდა ეს კოჭლი ვალსი: *მარცხნივ* და ორი-სამი, *მარჯვნივ* და ორი-სამი — ჯერ ერთ ყვრიმალზე დაეუსვი, მერე მეორეზეც მიეწვდი და იფეთქა სისხლმა, შავ-წითელ ფარდებად დაეშვა მის პუტკუნა გაზინზლულ ლოყებზე და მენდეთ, ძმებო, სულ სხვა გემო ჰქონდა ამას მთვარის შუქზე! ეს დათვი ბილიბოი კიდე ვითომც არაფერი, ისევ მოიწვედა წინ გაშვერილი დანიანი ცაციათი და ისევ იმას ცდილობდა, როგორმე ნეკნებში ეტაკებინა წვერი.

უცებ პოლიციის მანქანის სირენა ჩაირთო, მერე მეორე... იმ მტირალა გოგოშკამ თუ ჩაგვიშვა — იქვე შენობის წინ ავტომატი იდგა, გვიანდა მოვიზრე. ბილიბოი და ძმანი მისნი წამსვე გატრიალდნენ და უკანმოუხედავად დაგაზეს.

მიწაზე დაგდებული მოღუღუნე ლეო არც გახსენებიათ. „გულს ნუ გაიტეხ, ბილიბოთე! როდისმე მაინც ისე გამოგვაშვავ, წვეთი ზეთი არ შეგრჩება!“ — მივაძახე და ჩვენც საპირისპირო მხარეს ავუდეთ.

ბევრიც არ გვირბენია, ის იყო, მოკლევნა ჩავჭერ-

ით სანაპიროსკენ, რომ სირენების ხმამ სხვა მხარეს გაუტია. ახლა რაღაც ჩაბნელებულ შუკაში მოვხვდით, აქეთ-იქიდან ორი მაღლივი კორპუსი დაყუდებულიყო მთასავით და ყოველ ბინაში თითო ცისფერი წერტილი ციმციმებდა: ამ ღამით **მსოფლიო არხზე** იქნებოდა ყველა გადართული, რაღაც ტელესპუტნიკი აქეთ გაშვებული და იქიდან თურმე დედამიწის ლუბოი წერტილში შეგიძლია ამ პროგრამის მიღება, მაგრამ რად გინდა, ისევ ის ბრიყვი კომიკი იქნება ან რამე იდიოტური თოქშოუ, წამყვანი საკუთარი სიტუტუციით რო ტკბება ან ვინმე ახალი შხვართი ნეგრიტოსი — საშუალო კლასის, საშუალო გაგების, საშუალო ფანტაზიის მქონე მაყურებლის სათოხლავი... სირენების ხმა აღარ ისმოდა და ჩვენც წყნარად მივალაჯვდით, მარტო საბრალო ბნელოს მოედრიცა კისერი ზემოთ ყურებით — პატარა ბავშვს რო პირველად დაანახვებ ღამის ცას და ვარსკვლავებს და მთვარეს, სწორედ ისე. მერე უცებ დააბრუნვა, შეუმზადებლად: „ნეტა იქ თუ არი რამე?..“

ამის გაგონებაზე კინაღამ გაგვგორდით, მერე ერთი წაუუთაქე და ვეუბნები: „წამო, შე მართლა ბნელო, წინა თვის გაზეთში არ ეწერა — იქაც ისეთივე ხალხი ცხოვრობს, როგორიც აქ, დაბლა და იქაც ისეთივე ქაქია და დანების ტრიალი ხანდახანო. ჩვენ კი, ძმაო, ჯობია, ჩვენ თავს მივხედოთ,

არავის დაეკარგოთ ამ ღამეში“. მაგრამ ბნელად ჯერ რაღაც ძაან სერიოზულად შემომხედა და მერე ისევ აადირა თავი. სულ დაიცენტრა-მეთქი, — ჩაეულაპარაკე ჯორჯი-ბიჭს და წავედით, აქეთ-იქიდან კიდევ **მსოფლიო არხის** წამყვანის ქა-ქანი მიგვაცილებდა.

მაღე მარშალ-პლეისზე გამოვედით — შორი-დანვე მივხვდი, იმ ვილაც ჩექმებიანი ულვაშა მასტის ბრინჯაოს ფიგურა რო წამოგვეყუდა. ახლა ერთი მანქანა გვეჭირდებოდა საგულაოდ და ძველისძველ ჩაფეხვილ ფილმოდრომს მივად-ექით. ხალხის სიმრავლე და დიდი არჩევანი რო არ იქნებოდა, ისედაც ვიცოდით — ვინღა დადიოდა იქ, ჩვენისთანა ბიჭების გარდა, ისიც შესაკეთის გასაშანსავად ანდა ვინმე გოგოსთან პატარა საშ-მაშუნოდ ბნელში. აფიშაზე ყველაფერი გასაგები იყო — ისევ ომსა და ჩვენი მტრების პოდლობე-ბზე, ბახაბუხი და ერთი ამბავი და, რა თქმა უნდა, მამაღმერთი — მთავარი გმირის მხარეზე და ანგე-ლოზები — ბნელეთის მოციქულთა წინააღმდეგ...

რაც იქ მანქანები იდგა, ხელის გასვრად არც ერთი არ ღირდა, მაგრამ ბოლოს ჩიხში შეყვნებუ-ლი „დურანგო-95“ დავლანდეთ და იმას კიდევ არა უშავდა. ჯორჯი-ბიჭმა გასაღებების აცმა დააძრო და წუთში ოთხივე შიგ ვიჯექით, ოღონდ პიტი და

ბნელო — უკან, დიდკაცურად უყვარდათ ხოლმე გაფუილება. მე კიდე მოკლეზე შევეურთე და რბილად, ნელა გამოვიყვანე ზადნით და მერე მოვწყვიტე ადგილიდან, კაციშვილს არ დაეუნახივართ.

ერთხანს გარეუბანში ვიტრიალეთ, მოხუცებს გაფრთხობდით გადასასვლელებზე და ვიდაც აზი-ატს მგონი ინფარქტიც ავკიდეთ, მერე კატებს და ძაღლებს დავდედით, მაგრამ ერთიც ვერ გავიტანეთ. ტრასაზე რო გავედით, დიდი არაფერი მოძრაობა იყო და გზიდან ფეხი არ ამიღია, ეს ჩვენი „დურანგო“ კიდე მაკარონივით ჭამდა გზას და სულ მალე ქალაქგარეთ რომელიღაც კოტეჯებიან დასახლებაში ამოყავით თავი. ბოლოს რაღაც მაინც გავიტანე, კბილებდაკრეჭილი, მგონი, ფინია იყო, კარგად ვერ გავარჩიე სიჩქარეში. მერე ხის ძირას გოგო-ბიჭს ვკიდეთ თვალი, დიდი ხვევნა-პროშტნა ჰქონდათ გამართული. მანქანა მოვატრიალე, გზიდან გადავედი და ზედ მივაგდე. გადმოსვლა ვერ მოვასწარი, ისეთი დაფეთებული გაცვიფდნენ და დაწვეის თავი ვიღას ჰქონდა, გავიფხრიწეთ სიცილით.

ახლა პატარა მოულოდნელი სტუმრობის ამბავიც არ გვაწყენდა სადმე მოტეხილ სახლში, მაგარი გრიალით და მერე, თუკი ივარგებდა რამედ, დიასახლისის მიმყნობაზეც არ ვიტყოდით

უარს. ხოდა ბოლოში, სულ ცალკე, ერთი კოხტა კოტეჯი იდგა, წინ კარგი მოვლილი გაზონით და ჭიშკარზე კიდე (არა, მოფიქრება არ გინდა?!) ყოვლად ბრიყვული წარწერით — **სამშუდრო**. ჯერ მე გადავედი მანქანიდან, ბიჭებს ეუთხარი, მოუჩუბულიყვნენ და ეზოში შევედი. არც ძაღლი ჰყავდათ, არც არაფერი. კარზე დაგაკაკუნე და ხმა არავინ გამცა, მერე ხარი მოძებნე და ორჯერ დავრეკე ზედიზედ. ახლა კი ფეხის ხმა გავიგონე, კარი პატარაზე გამოიღო და ვხედავ — ჯაჭვზეა და ვიღაცა, ახალგაზრდა ქალი უნდა იყოს, მეკითხება: „რა გნებავთ?“ სტუმრებს ნაღდად არ ელოდნენ და მეც ძაან, ძაან დაყენებული ხმით ვეუბნები:

„დიდ ბოდიშს მოგიხდით, ქალბატონო, უდროოდროს კი გაწუხებთ, მაგრამ სტუმარ კაცს ვაცილებდი და უცაბედად შეუძლოდ გახდა, მგონი, გულის ამბავია, იქნება სასწრაფო გამომძახებოთ...“

„ტელეფონი არ გვიდგას...“ — რაღაც ეჭვიანად მეუბნება, — „გზისპირა სახლებში აქეთ მხოლოდ“.

კოტეჯის შიგნიდან *კლაპ, კლაპ, კლაპ, კლაპ, კლაპ*. რაღაც ხმები გამოდიოდა, ალბათ საბეჭდო მანქანაზე თუ უკაკუნებდა ვიღაცა და უცბად კაკუნი შეწყდა და კაცის ხმამ გამოსძახა: „რაო, ვის გავახსენდით?“

„ღვთის გულისათვის“, — ვეუბნები, — „სანამ იქ ჩავირბენდე, იქნება ჭიქა წყალი მაინც მომავოდოთ — ასე გულწასული როგორ დავტოვო!..“

ჯერ რაღაც ჭოჭმანობდა თითქოს, მერე — „მოიცადეთო“, — მითხრა და, ეტყობა, სამზარეულოში გავიდა, კარი არც ჩაუკეტავს, ჯაჭვზე დატოვა — ერთ რამედ ღირს, როცა კარგად და წესიერად ლაპარაკი შეგიძლია და თუ არაფერი შეგეშალა, წუთში შეაბამ, ვისაც გინდა, თორე ისე აბა რომელი სინატრას ნამღერი დამის უცნობი მე ვიყავი, ცოტა უფრო ფხიზლად არ ყოფილიყო.

ბიჭებს ვანიშნე და ჩუმად გადმოლაგდნენ მანქანიდან, ნიღბები გაიკეთეს და ზურგში ამომიდგნენ, მეც კიდე ჩემი ჩამოვიფხატე, მერე ბრიტვის ტარი ფრთხილად შევაცურე ღრიჭოში, ჯაჭვი ავხსენი და ოთხივენი ყეფა-კნავილით შევჯლიგინდით შიგნით. მშვენიერი ბუდე იყო, გემოზე მოწყობილი და შუა ოთახში ის ქალი იდგა, კამფეტკა, აცქვეტილი მკერდით, ხელში ჭიქით წყალი ეჭირა და ვიფიქრე: არა უშავს, მოსასულიერებლად მართლა გამოადგება-მეთქი. კუთხეში კიდე მაგიდასთან სათვალეებიანი კლიენტი უჯდა საბეჭდ მანქანას და გარშემო გროვა ქაღალდები ეყარა. ეს უკვე სულ სხვა ინტელიგენტის რამე ტიპი იყო — წინა ჯერზე უბრალო მკითხველს მოვდეო, ახლა კი ნამდვილი მწერალი არ დაგვეჩიოთ! იმან კიდე ძაან, ძაან შეჭმუნხა შუბ-

ლი და გვეუბნება: „ეს რა აბაჟია? როგორ ბედავთ სხვის სახლში ასე შემოუარდნას!“ თვითონ კიდე ხმაც უკანკალებს და ცოტა ხელებიც. ხოდა მეც ვეუბნები: „რაის გეშინია, ბრატ, რაზე ავარდი? თუ რამ უკეთური გრძნობა გიდევს ჩვენ მიმართ გულში, ძმურად გთხოვ — ტემპში ამოიგდე და შორს მოისროლე!“ ჯორჯი და პიტი უკვე სამზარეულოში ფოთიალობდნენ, ეს ბნელო კი იდგა ვითომ ჩესტზე და იმ ქალს მიშტერებოდა, ყლიყვი ევა.

„რა არის ეს?“ — ვკითხულობ ხმამაღლა და საბეჭდი მანქანიდან ფურცელს ვაძრობ.

„მეც სწორედ მაგას გეკითხებით: რა არის ეს? გაეთრიეთ აქედან, სანამ პოლიციას გამოვუძახებდე!“ ამაზე პ.ბ. შელი-ბნელომ ერთი კი ჩაიფრუტუნა, მაგრამ ქუშად გავხედე და ისევ გაიჯგიმა.

„წიგნი უნდა იყოს, ასე მგონია“, — გავაგრძელე დინჯად, — „და ამ წიგნს თქვენ წერთ. მუდამ ღრმა მოწიწებით ვიმსჭვალეობდი ხოლმე იმ ხალხის მიმართ, წიგნების წერა რომ შეუძლიათ, ნამდვილად“. მერე უკვე დაბეჭდილი ფურცლების დასტას დავხედე და სათაურმა გამაკვირვა: **მეშანიკური ფორთოხალი** — ეწერა ზედ. „ძაან, ძაან უაზრო სათაურია“, — ვეუბნები, — „ნამდვილად. ბარემ დასაქოქი ფორთოხალი დაგერქმიათ“.

მერე ხელში რომ მეჭირა, იმ ფურცლიდან დაე-
იწყე კითხვა — ხმამაღლა, ქადაგებასავით მძიმედ
და საზეიმოდ: „...ყოველგვარი მცდელობა, თავს
მოგახვიოთ ადამიანს — არსებას მზარდსა და
ღვთის ბაგეებზე სიტკბოების შესაძლო მომტანს
— თავს მოგახვიოთ-მეთქი კანონები და ის პირო-
ბები, მექანიკური ქმნილებისათვის რომ უფროა
შესაფერისი, ამის წინააღმდეგ მივმართავ მე კა-
ლამს — ჩემს ერთადერთ მახვილს...“ ოღონდ ეს
უკვე ჩემთვისაც მეტისმეტი იყო, ბნელის კიდე
რალა გააჩერებდა, იქვე ჩაჯდა და მორთო პრუწუ-
ნი. სხვა რა დამრჩენოდა, დავიწყე თითო-თითოდ,
ფურცელ-ფურცელ ხევა და ფხრეწა და ფეხით
ტაქტს ვაყოლებდი ბნელის პრუწუნს და ქაღალ-
დის ფხრაწანის ხმას. ეს ჩემის მწერალი კი მთ-
ლად უსმენო აღმოჩნდა, გიჟივით მეცა და მთელი
კონცერტი ჩაგვიშალა და დაისაჯა კიდეც: შიგ კა-
კალ გულში ნაწყენმა ბნელმა ჯერ კარგად მოსდო
გვერდიდან, მერე ერთი-ორი პირდაპირიც დაუქა-
ნავა ცხვირ-პირში და ხხრრაჭ — წასკდა ღვინოწ-
ითული ძმარი ჩვენ ძმა მწერალს და აფრქვია მშ-
ვენიერ ნაზ ხალხიას და ქაღალდის თეთრ ნაგლე-
ჯებს წითელ წვეთებად!

მთელი ეს ხანი მისი ტურფა გაყინულობით
იდგა, მარტო მაშინ წამოიხავლა რაღაცა, ბნე-
ლომ რო მუშტები აამუშავა და სწორედ ამ დროს

პიტი და ჯორჯიც გამოჩნდნენ, ორივე მაღიანად ილუკებოდა და ერთს მგონი შემწვარი ბარკალი დაეთრია და მეორეს კიდე — კრემიანი ნამცხვარი. აი ამასაც ვერ ვიტან — ბაცნებივით რო იქცევიან ხოლმე და ან რა თოხლაობა აუტყდათ, თან ეს თითების კრემით გაწეპვა და ხორცის კბილებით გლეჯა რაღა უბედურებაა. გვეოთ თქვლევთ, — ვეუბნები და ეს კაცი ისე დასვით, ყველაფერს ხედავდეს და არც ხელი არ შეგვიშალოს-მეთქი. მწერალს ჩამსხვრეული სათვალე ცალ ყუნწზე ეკიდა და სახე კიდე მართლა მწიფე დაბეჭილ ფორთოხალს მიუგავდა. „კარგი ხარ, ბნელო“, — ვეუბნები, — „ახლა ერთი ეს მძიმე საქმეც დაგვრჩა მოსალევი და ღმერთმა მოგვცეს გამარჯვება“. ხოდა ბნელო იმ ქალს ეცა, მაგრა დაითრია და ძაან მოხერხებულად წაკუნა დივანზე. ჩემთვის მოსახერხებლად-მეთქი, — უნდა მეთქვა — თორემ თვითონ ისე დათვურად გადაუგრიხა ხელები, ლამის სახსარში ამოუგდო, ის კიდე გემრიელად კიოდა ოთხ მეოთხედზე და ბიჭუბიც ვითომ მოთქმით აყოლებდნენ, მეც ბრიტვით ტაქტში ნელა დაუჭერი კაბა, ჯერ — ქვევით, მერე — ზევით და ფეხებიც მშვენიერი გამოაჩნდა და კერტები ხომ მკვრივი, მკვრივი, უკეთესი არ გინდა, მთლად გოგოშკასი და მერე ჩავიხსენი ნელა, აუჩქარებლად და თან ერთი ხმაც კიდე შემოგვემატა — ის ჩვენი ძმა რაღაცის მწერალიც

ცხვირპირდათუთქეილი ბღაოდა და მაინც კიდე იქაჩებოდა, მაგრამ ჯორჯი და პიტი იქ არ იყვნენ და რო შვეუდე მთელი ოქტავით, მაღლა ავარდა უცბად სოპრანო...

ჩემსას მოვრჩი და მერე ბნელოს ჯერიც დადგა და თავპატიუი არ დაუდვია, ჩემი დახმარებაც კი არ დასჭირვებია მაგ ბეჭემოს. მერე ადგილები გავცვალეთ — მე და ბნელო მწერალს დავუდექით, თუმცა უკვე აღარაფრის თავი აღარ ჰქონდა და მარტო რაღაც ბინძურ სიტყვებს ჩლიფინებდა ჩამტვრეული კბილებიდან და ბოდილობდა რაღაცას, თითქო თვითონაც რძის ბარში ეგულავა კარგად და ახლა ჯორჯო და პიტი შეუდგნენ მუყაითად საქმეს.

ბოლო-ბოლო დაეშუშდით, მაგრამ თითქო რაღაც ბოღმა და ზიზღიც შემოგვაწვა უცებ და დავერიეთ, რაც კი რამ დასამტვრევი იყო, არაფერი გადაგვირჩა მგონი და ბნელომ კიდე მაინც თავისი ქნა და ბუხარში მოშარდა — ასე დანთებულს ვერ დაუტოვებ, ხანძარი იცისო და ერთი პირობა ხალიჩაზეც აპირებდა ჩაჯდომას — ამდენი ქალღლი ყრია უხმარიო, — ოღონდ მე აუუყვირდი: მორჩი ბაზარს და საძაგლობებს-მეთქი და კარში გავცვიფდით ყველანი. მწერალი და მისი ქალი იატაკზე ეყარნენ უძრავად, მაგრამ ეგ არაფერი — ცოცხლები ზომ იყვნენ.

მანქანაში ჩავეყარენით და ახლა მე დაფჯექი უკან — რაღაც გადაღლილად ვგრძნობდი თავს, ამდენი დავიდარაბის მერე. საჭეს ჯორჯი-ბიჭი მიუჯდა და გავუბერეთ ქალაქისაკენ, გზადაგზა კიდევ ორ-სამ რაღაც პატარა ცხოველს გადავუარეთ, მაგრამ მარცხი არაფერი მოგვსვლია. ეგ იყო, ზედ სანაპიროზე ბენზინს დაენძრა, ჩვენმა „დურანგომ“ ერთი ჭლექიანივით ჩაახველა და გაჩერდა. ახლა საქმე ის იყო, იქვე დაგვეგდო და ტრანსპორტზე გადავმჯდარიყავით, თუ არ დაგვზარებოდა და პირდაპირ მდინარეში გადაგვეშვა კარგი, გემრიელი ტყაპანის გასაგონად. ეგ მაინც უკეთესი ვარიანტი იყო და სიჩქარიდან ამოვადგეთ, ცხვირი მოაჯირისკენ ვუქენით და მერე მივაწექით ოთხივე, იქ პატარა დაქანებაც იყო და შედღლიზა პარაპეტი და ლამაზად, შხლაპანით ჩაეშვა დიდი ქალაქის ნარეცხით აყროლვებულ წყალში. „კარგად, ჩვენი ძმა!“ — მიადახა ჯორჯიმ და იქით წავედით, მეტროს წარწერა რომ ციმციმებდა. იქ კი უკვე ყველანი წესიერად ვიცეოდით, ბილეთებიც ავიღეთ და ბნელოს იმდენი ხურდა ფული მორჩა, სათამაშო ავტომატებიდან ერთი არ გამოგვიტოვებია და ღარიბ-ღატაკთა და მათხოვართა გასაკითხადაც კი გვეყოფოდა, მაგრამ ამ დროს ასეთ მიგდებულ სადგურზე სანთლით რო ეძებო, ერთსაც ვერ იპოვი.

მალე ვაგონიც ჩამოდგა, კაციშვილი არ იყო შიგ
 და მთელი სამწუთ-ნახევარი რა უნდა გვეკეთებინა,
 მივდექით და სახელმწიფო ქონებას ვანიავებდით —
 ცოტა სკამები დაეჭურით, პიტმა სახელური მოაძ-
 რო რაღაცას, ბნელში თავისი ჯაჭვი მოსდო ფან-
 ჯარას და ნატეხებმა გემრიელად გაიელვეს გარეთ,
 სიბნელეში, მაგრამ ასეთი შინაარსიანი გვიანი
 საღამოს მერე ცოტა გადავიწვით, ეტყობა, და თავი
 დიდად აღარ გამოგვიდვია. მარტო ბნელო დახტო-
 და აქეთ-იქით და ტყვიტინებდა აჩაჩულ-დაჩაჩული
 და სახეგაოფლილი და ყველაზე უფრო სწორედ ეს
 მაღიზიანებდა ხოლმე, ძმებო. ცენტრში ამოვედით
 და ისევ „ფაქიზოში“ ვდურთეთ თავი, თუმცა ყვე-
 ლას უკვე ნანუნები გვეპარებოდა და შიგადაშიგ
 კიდევ ვამთქნარებდითსავით — ეს დილაუთენია
 ადგომები და სკოლა იყო, რო გესპობდა მოზარდ-
 ებს. ხალხი ახლა აქ კიდევ მეტი იყო, ის ჩვენი გათი-
 შულიც იქვე იჯდა, ოღონდ უკვე აღარაფერს აღარ
 დუდღუნებდა — მთლად გადაფითრებოდა სახე და
 გამომეტყველებაც კაცის კი არა, ნივთისა ჰქონდა,
 ღმერთმანი, უკვე მესამე თუ მეოთხე კრუგზე იქნე-
 ბოდა გასული და ამდენ ხანს თუ აპირებდა გაღმა
 ყოფნას, ერჩივნა ცალკე კაბინა აელო — ასეთ ადგ-
 ილას კუნძოვით რო დაგვდები, რა იცი, რამდენი
 ოხერია — ან ჯიბეს ამოგისუფთავენს ვინმე ან უა-
 რესსაც გიზამს. დიდი კი არაფერი, ჰა და ჰა ერთი
 წაგითაქონ და სკამიდან მაგიდის ქვეშ გიკრან თავი

— ფეხების შესაწყობად; ნამდვილ გართობას კი არ დაგანებებენ — ყველამ იცოდა, ასეთ ბარებში ორისამი ოცლაყი ყოველთვის იჯდა სადმე და ფულსაც სწორედ იმაში უხდიდნენ, არეულობა არაფერი მომხდარიყო. ბნელომაც მხოლოდ ერთი დღლიზა გვერდში, კედელთან მიაგდო და მის ადგილზე დაედნეკა ზენეშით, მაგრამ იმას რა — სული და სხეული გაყოფილი ჰქონდა და ყველა შეგრძნება კიდე ცალკე ელაგა...

თინეიჯერები უკვე ყველა გაკრეფილიყო ბარიდან, ახლა უფრო ვზროსლი ხალხი უსხდა მაგიდებს და ჩაცმულობაზე ეტყობოდათ, მსახიობები უნდა ყოფილიყვნენ — ტელესტუდიაც აქვე იყო, კუთხეში. ქალებს ცოცხალი, რაღაცნაირად მეტყველი სახეები ჰქონდათ, კარგად დაღებილი ტუჩები და ყოველ გაცინებაზე ჩაწიკწიკებულ კიჭებს აჩენდნენ და ფეხს ფეხზე ისე გადაიდებდნენ ხოლმე, თვალი ზედ დაგრჩებოდა. ლაპარაკობდნენ, დაობდნენ რაღაცაზე და ღმერთმანი, ძმებო, ეს ბილწი დამპალი სამყარო სულ არ ადარდებდათ. ამ დროს დისკიც ჩათავდა (ჯონი ჟივაგო დაგვჩხაოდა თავის რაღაცა იმის გამო დაკარგულ სიყვარულზე) და სანამ ავტომატი ახალს გაუშვებდა, უცებ ჩამოვარდნილ სიჩუმეში ყველამ დაუწია ხმას და ერთმა ქალმა — ისიც მსახიობებში იჯდა — რაღაც წაიღიდინა თითქოს მაგალითისთვის, თითქოს

რაზეც ლაპარაკობდნენ, იმაში ჩართო, სულ ტაქტ-
ნახევარი იქნებოდა, მაგრამ, ძმებო, ესეც მეტი
იყო ჩემთვის — თითქოს რაღაც უცხო ჩიტი შემო-
ფრინდა რძის ბარში და მე კი დამბურძღლა და ხე-
ლიკებმა დამირბინეს ზურგზე: ფრიდრიჰ გიტერ-
ფენსტერის ოპერიდან იყო — *Das Bettzeug*¹* ჰქვია
და სწორედ ის ადგილი, ძმებო, ყელგამოღადრული
რომ ხრიალებს სიკვდილის წინ — „*ჩემივე ბედის
შესახვედრად...*“

მაგრამ კაცს რო ბნელოს შეგარქმევენ, რა მო-
გეკითხება. მუსიკა და ხმაური მაგისტვის ერთი
იყო და უხმაურო მუსიკა კიდევ — უმი ხორცი.
ხოდა ამ ბრიყვს რო თავისი არ ექნა, ისე რა გაა-
ჩერებდა და წამოხტა, მოპრუწა ტუჩები, თვალები
მიბლიტა, ხელები დაიწყო მკერდზე და, ვითომ
გრძნობებში გადავარდნილი, ახვიზვინდა ცხენი-
ვით. მერე პირგახეული და ძაან, ძაან კმაყოფილი
დაებერტყა ადგილზე. აი მაშინ მეგონა, სიცხე
მომცა-მეთქი, თვალებში სულ სისხლისფერი
ფილტრები ჩამიდგა და ვეუბნები ხმადაბლა,
წყნარად: „ბრიყვო, დამპალო, ბრიყვო, ნაბიჭვა-
რო...“ მერე გადავიხარე და მოკლევზე მივაკერე
ტუჩებში. გონზე ვერ მოვიდა, ისევე გახეული
დარჩა პირი და სისხლი მოიწმინდა მარტო და
ხელზე რო დაიხედა, მთლად გამოქლიაჟდა და

¹ საბანგობანი, ანუ ლოვინის აქსესუარები ივულისხმება.

დებილოვით მეკითხება: „რატო?..“ ბევრს არავის დაუნახავს, რაც ვქენი და თუ ვინმემ თვალი შემასწრო, რაში ადარდებდათ. ამასობაში მუსიკა ჩაირთო ისევ და ახლა ელექტროგიტარების ჟღერიალს მიჰქონდა იქაურობა. „იმიტო და ამიტო. ბრიყვი ხარ და გაუზრდელი და ხალხში გვარცხვენ“, — ვეუბნები, — „ასეა, ძმაო ჩემო, და კი ნუ გეწყინება“. ბნელომ კიდე თვალები მოწკურა და ავად ისე წაიბურტყუნა: „არაფერი. შენი ძმა მე აღარა ვარ და არც ვიქნები. გეყო“. თან ცხვირსახოცით იწმენდდა სისხლს და ცოტა გაკვირვებული დაჰყურებდა, თითქო მისი კი არა, ვილაც სხვისი იყო. იმ ქალს კიდე არაფერი შეუმჩნევია, მგონი, არც კი გაუგონია არაფერი და კაცმა რო თქვას, მარტო მე დამათხლიშა ნერვები ამ ბრიყვმა. „ჰოდა, ძალიანაც კარგი, თუ გეყო“, — ვეუბნები — „აწი დაიმახსოვრებ და ძმობაზე კიდე სხვა დროს ვისპოროთ“. და უცებ ჯორჯი-ბიჭი არ გამოვიდა სიტყვით? თან რაღაც ისე უცნაურად თქვა, სხვანაირად, ტემპში, მისკენ შევტრიალდი: „კარგი, არ გვინდა ახლა...“ „დაიცა“, — ვეუბნები — „ჯერ გაგარკვიოთ. მთელი ეს ამბავი ბნელომ ატეხა და ხო არ შეიძლება, მთელი ცხოვრება ბავშვივით ველოლიაოთ. კაცი რო რამეს მიქარავს, თუნდაც პატარას და უჭკუოდ, და ძმაკაცს რაღაცაში გაუტეხავს, ცოტა მაინც უნდა მოხვდეს; და მიხვდეს“. ბნელო კიდე ისევ სისხლს

იწმენდს და თავისას ბურტყუნებს, ოღონდ უკვე ხმამაღლა და მოურიდებლად: „არა, მაინც რასაა, რო პრიკაზობს და მირტყამს, რა მაგის შესტი-
ორკა მე ვარ... ერთი თუ მოვდე ჯაჭვი, მერე მეყო-
ლოს!“

„ცოტა ფრთხილად, ძმაო!“ — ვეუბნები — „სი-
ტყეებს შერჩევა უნდა, ძმაო, მაშ“.

„მაშ, მაშ, სულ შენ ჭკუაზე ვივლი და ხმას
როგორ ამოვიღებ და როცა გინდა, მაშინ მომდებ,
შენმა მზემ! პრიჩინაზე თუ წავიდა, სწორედ მე მაქ
და როცა გინდა, გინდა დანით, გინდა ბრიტვიით
და გინდა ჯაჭვით, საცა გინდა და მერე ვილაპარა-
კოთ!“

„დანა იყოს“, — ვეუბნები შემპარავად — „როცა
შენ იტყვი.“

აქ კიდევ პიტი ჩაერია და ალბათ დროზეც:
„მაიცათ ახლა, ეს რა ლაპარაკია — დაცხებთ აქ
ერთმანეთს და მერე სხვების საღადაო გავხდებით...
აზრზე მოდით, უკვე ისედაც ლევად გვიყურებენ“.

„ყველამ თავისი ადგილი უნდა იცოდეს“, —
ვეუბნები — „სწორეა?“

„დაიცა, დაიცა“, — ისევ ჩაერთო ჯორჯი-ბიჭი

— „ეს რაღაც ახალია. პირველად მესმის ეს რაღაცა ადგილებზე დასმა“.

„იცი რა, ალექს“, — ახლა პიტი მეუბნება, — „მეც ძაან გამიკვირდა. სადაური წესია, ასე გამეტებით ურტყა მეგობარს და თანაც ხალხში. იქნება და მართლა შეეშალა რაღაცა და ძაან გაგიტყდა, მაგრამ მაინც... ხომ იცი, ყველა ამბავში პატივს გცემ, მაგრამ, ჩვენში იყოს და, ეგ რო ჩემთვის გექნა, მე, ლიზნად, არ შეგარჩენდი... ეს ისე, სიტყვაზე ვამბობ“, — თქვა და ცხვირ-პირი ისევ რძიან ჭიქაში ღურთა.

უკვე ვგრძნობდი, ბოლმა მაწვებოდა, მაგრამ არ მინდოდა, შემემჩნია და წყნარად, ისე ვეკითხები: „ჩვენ ამბავში დისციპლინაა მთავარი, ეგრუა?“ ერთს არ გაუღია ხმა, თავიც კი არაუის დაუქნევია. ახლა უფრო გავღიზიანდი და კიდევ უფრო წყნარად და მშვიდად ვეკითხები: „ყველანი ძმაკაცები ვართ, მაგრამ ვიღაცა უნდა უფროსობდეს ბრიაჟკაში, ვიღაცის სიტყვა უნდა გადიოდეს — ულაპარაკოდ, სწორუა? სწორე ვარ-მეთქი?“ ერთმა თავი დამიქნია თითქოს, მეორემ — თითქოს მეთანხმებო — დაიდუღღუნა რაღაცა და უცებ ბნელომ თქვა დაწყობილად და გასაგებად:

„ეგრუა, სწორე ხარ. დღეს ცოტა ზედმეტი მო-

გეოვიდა, გადავიღალეთ რა, ეტყობა. მოვრჩეთ ბაზარს. ახლა ნანუნები გვინდა და ზვალ ყველაფერი კარგად იქნება“.

ამაზე კი ატეხა ორივემ თავების კანტური და შვეებით ამოისუნთქა, მაგრამ მე ძაან გამიკვირდა და სიმართლე გითხრათ, მაგრა დამაეჭვა ბნელოს ამ უცაბედად დაბრძენებამ.

„უნდა გამიგო, ბნელო“, — ვეუბნები, — „გიჟი გზდები ხოლმე, ვინმე რო მუსიკის დროს ჩაერთვება. ავიწევი ხოლმე ჭკუიდან.“

„კარგი, გვეყო ეხლა ამაზე. ერთი თიში ძილი გვინდა ახლა ყველას.“

იმ ორმაც ისევ დააკანტურა თავები, ნამდვილად გვინდაო.

„აბა ავიბარგეთ. ხანდახან ბნელოც იტყვის ჭკვიანურს... თუ დღისით-შზისით ჩვენი გზები არსად შეიყარა, ძმებო, ზვალ იმავე დროს და იმავე ალაგას ვიკრიბებით, მოსულა?“

„მე ლიხნად მაწყობს“, — თქვა ჯორჯმა. პიტმა ისევ თავი დააქნია მხოლოდ.

„თუ შემაგვიანდა“, — თქვა ბნელომ, — „პირვე-

ლი-მეორეზე გაითვალეთ და სანამ ბოლოში გახვალთ, კიდევ მოგისწრებთ. თუ ვინმე მოძღვრალი გოგო ნახოთ სადმე, თქვენ იცით, არ გაუშვათ ხელიდან!“ — თქვა და აროხროხდა, ეტყობა, საკუთარი იაზვობით ძაან ნაამები.

ჩვენც დავიშალეთ, ყველა თავ-თავის მხარეს წავიდა და მე კიდევ კონსტიტუციის აღმართს შეუყუყუვი. იქ, სულ ბოლოში, მოსახვევთან, ის ყლინჯი მალღივი შენობა იდგა — N18^ა, სადაც ჩემები ცხოვრობდნენ. ყოველი შემთხვევისათვის სამართებული გახსნილი მქონდა ჯიბეში — რა იცო, ბილიბოის შაიკიდან არ გადაყვროდი ვინმეს ან რომელიმე გრუპას რამე ვერ გაეყო და ზედ ჩემი სახლის წინ არ გაემართა ბოი... სიწყნარე იყო, მარტო ვიდაც პუტურა ედო იქვე, კუთხეში, კარგა მაგრა დასერილი და წამუტუნებდა. იქვე კიდევ ქალის დაფხრეწილი საცვლები ეყარა, ეტყობა, ცხელ გულზე წაველოთ ვიდაცისთვის ხელი.

სადარბაზო ფართო გვექონდა, ძაან ფართო, კაცმა არ იცის, რისთვის. კედლები კიდევ სულ ფრესკებით მოეხატათ, ქალაქის საბჭოს დაკვეთით: ჩამოსხმულტანიანი შიშლიკანა ქალები და კაცები — ასე ვთქვათ, ანტიკური ქანდაკებების სტილში, დაზგებთან თუ რაღაც სამეურნეო მანქანებთან ამაყად მდგომნი, ძაან შემართულები, სფინქსები-

ვით იყურებოდნენ სადღაც მოუსავლეთში. ოღონდ ამაღლებული ხელოვნების ამ დაუცველ ნიმუშებს უკვე დასტყობოდა არასრულწლოვანი ვანდალების ხელი: ფლომასტერებით და აეროზოლის ბალონებით ფეხებს შორის რა არ მიედლაბნათ: კაცებისთვის ულვაშები მიეხატათ, ქალების გაწვდილ ხელებში ხო რაღა არ ჩაედოთ ვითომ; ყოველგვარ ბინძურ და გარყვნილ წარწერებს კიდე, ვითომც მათი ვაჟკაცურად და მთელი შეგნებით მოკუშული ტუჩებიდან რომ გამოდიოდა, თვლა არ ჰქონდა — საათის ნახევარი მაინც დაგჭირდებოდა ყველას წასაკითხად.

ლიფტში აღარც შევსულვარ — ვიღაცა ემ-ჯექე-ს რკინის კარი ჩამოეღო და იქაურობა ერთიანად დაეხარდაკებინა. ღმერთმანი, ხალხს საქმე არა აქ. დაღლილ-დაქანცული და ნერვებმოშლილი ავბლაცუნდი მეთუ სართულზე და ახლა მარტო მუსიკა თუ გამისწორებდა ხასიათს, თვალწინ სულ ის არტისტიკა მედგა, რძის ბარში რომ წაიდიდინა. ეტყობა, იმან ამაგდო და, ძმებო, მე ახლა გრძნობების ღრეობა მენატრებოდა და ვერც მოვიკლებდი ამ სიამოვნებას, ვიდრე ძილისგუდა მორფეუსი არ ჩამირტყამდა ბეჭედს მის საუფლოში გადასასვლელად.

გასაღები ჩემი მქონდა და მუდამ უხმაუროდ შევდიოდი ჩვენს წყნარ, დაკუწკუწებულ ბინაში.

დედ-მამა ამ დროს შუა სიზმრებში იყო ხოლმე, მაგრამ სამზარეულოში პატარა მაგიდაზე ვეჩნად მხვდებოდა მზრუნველი ხელით გაწყობილი რამე სათოხლავი — ან მოხარშული ხორცის ნაჭერი მაიონეზით, ან ყველიანი ბუტერბროდი და ჭიქა რძე, აუცილებლად. ჰუ-ჰუუ! *ჩვეულებრივი* რძე, ძმებო — ყოველგვარი სინტემესკებისა და დრენ-ქრომების გარეშე და დედოს ხო აზრადაც არ გაუვლიდა, რა გრძნობა მიჩნდებოდა ამ ღვთის-ნიერი ცხოველისაგან გამოწვევლილი პროდუქტის დანახვაზე...

კარგა მოშივეებული კი ვყოფილვარ, ნამცეცი არ დამიტოვებია და მაციურიდან კიდე რაღაც ნამცხვარიც ღავითორიე. მერე ტუალეტში შევიარე პატარა საქმეზე, კბილებიც გამოვიხეხე (ეგ არასოდეს მა-ვიწყდებოდა) და ჩემს სოროში შევიკეტე. ტანსაც-მელი კი იქვე მივყარე, ნოხზე, აბა მილაგების თავი ვის ჰქონდა და დედიშობილა გავიშოტე ლოგინზე — აქ უკვე ჩემს სამყაროში ვიყავი და კაცი არ მყავდა გამკითხავი. ცოტა ხანი ასე ვიწექი, კედელზე ჩამოკონწიალებულ რაღაც ვიმპელებს და სიგე-ლებს შევეურებდი და სულელივით მეცინებოდა. სკოლის ბანაკის მოსაგონარი იყო: *ჯგუფი ალფა, ლურჯი კეპები, ვიღაცა იმის სახ. IV რაზმი...* რა ვიცი, რაღას არ იგონებდნენ. მერე ერთმანეთს გვა-ჯიბრებდნენ ვითომ, შიგნაკრავები.

ჩემი სიამაყე — ოთხარხიანი კვადრაფონი ლოგინთან მედგა, დისკების თარო კიდე — მის ზემოთ, ხელის გაწვდენაზე. დინამიკები მუდამ გაშლილი მქონდა: ორი — იატაკზე აქეთ-იქიდან და ორიც ჭერზე ეკიდა დახრილი კუთხით და ისეთი გრძნობა მიხნდებოდა ხოლმე, თითქო შიგ შუაგულ ორკესტრში ვიჯექი. ოჯახმა ჭკუა ისწავლა და ასეთ დროს კარზე აღარ მიბრაზუნებდნენ, ეს შენი მუსიკა ტვინს გვიბურღავსო. ძილის აბების ყლაპვა დაიწყეს და ახლა უკვე მიღებულიც ექნებოდათ სრული დოზა და ძალიანაც კარგი — უკვე ვიცოდი, რითაც დამეწყო: ჯეფრი პლოტუსის ერთი ახალი სავიოლინო კონცერტი მქონდა, ოდისეუს ქორილოსისა და მეკონის (ეგ შტატებშია) ფილარმონიის ორკესტრის შესრულებით. კონვერტიდან გამოვიღე ფრთხილად, ფრთხილადვე დავდე, ავტომატიკზე დავაყენე და ველოდები.

გარდვეული ღრუბლებიდან ჩამოქცეულ ცის ნათელს ჰგავდა, ძმებო, თუკი გინახავთ ეს ოდესმე და მე კი ვიწექი შიშველი, ჭერქვეშ, თვალდახუჭული და პირდია; ხმები თითქოს ტალღებად გადამდიოდა სხეულზე და ნეტარებაში დახრჩობის მემჩნოდა თითქოს. სადღაც ზურგს უკან ტრომბონები ბაჯადლო ოქროსფრად უბერავდნენ, საყვირების ხმა გამდნარი ვერცხლის ენებად იკლაკნებოდა ჩემს თავს ზემოთ და უდარნიკის

თეფშების წკარუნი ტვინში ნაპერწკლებად გამდი-
გამოდდიოდა. ყოველგვარ ნეტარებაზე უნეტარესი
შეგრძნება იყო და მერე სადღაც, სხვა სიძებ-
ანებისაგან მოშორებით, ჩამოიდგარა ვიოლინოს
ხმა — ძლიერდებოდა, სუსტდებოდა, წინ და უკან,
ზევით და ქვევით ადი-ჩადიოდა, ობობასავით რა-
ღაც ჩარდახს ქსოვდა ჩემი ლოგინის თაფზე; მერე
ფლეიტა და კლარნეტიც გამოძვრნენ, გამლ-
ვალი სპილენძის სქელ ფაფაში დასრიალებდნენ
პლატინისაგან გამოჭედილი გველებივით, მე კი
ანაოთქლში დავცურავდი თითქოს, საკუთარ
სხეულს მოწყვეტილი, და ვხედავდი იმას, რასაც
ვერც ერთი სინტემესკით გამოძახებული ღმერთი
ვერ მიჩვენებდა — უამრავი კაცი და ქალი, სულ
სხვადასხვა ხნის, აქეთ-იქით მიყრილ-მოყრილები
გაჰკიოდნენ და შველას მთხოვდნენ, მე კიდევ გი-
ჟივით ვიცინოდი და შიპებიანი ფეხსაცმელებით
დავალაჯებდი სახიდან სახეზე და ნელა-ნელა,
ხტუნვა-ხტუნვით მივდიოდი იქ, სადაც კედელზე
გაკრული კაბაშემოფლეთილი გოგოები ჭყიოდნენ
და რომ მივადექი სათითაოდ, სწორედ ამ დროს ავ-
არდა ფინალის tutti და მაშინ გაეასხი, უცაბედად
გავთავისუფლდი, საკუთარ სხეულს დაეუბრუნდი
და დისკიც სწორედ ამ დროს ჩათავდა.

მერე მოცარტის „იუპიტერი“ დავდე და ახლა
სხვა სურათები და სახეები დამიდგა თვალწინ, მა-

გრამ ვიცოდი, მერე მომინდებოდა რაღაც ძალიან ძველი, ძლიერი და მკვეთრი, წაწყობილი ხმებით, და ბოლოსთვის მოვიტოვე ის ერთი — „ბრანდერბურგული კონცერტების“ ალბომიდან, იქ სულ საშუალო და დაბალ რეგისტრებში მირეკავენ სიმებიანები. ვუსმენდი და რატომღაც გამახსენდა, გადაფხრეწილ თავფურცელზე რომ ქწერა იმ ჩემის მწერალს იმ თავის *სამყოფელში თუ სამყუდროში* — **მეჰანიკური ფორთოხალი**. ვუსმენდი ბებერ გერმანელ მაისტერ ბიურგერს და თითქოს ახლა ვხვდებოდი, რისი თქმაც უნდოდა ამით და ისევ მომინდა იქ მიბრუნება, ოღონდ ახლა სულ მარტო და ყველაფრის თავიდან დატრიალება, ოღონდ ახლა უფრო გემოზე და აუჩქარებლად...

4.

მეორე დღეს, სადღაც საათის რვაზე კი გამომეღვიძა, მაგრამ ისე ვიყავი დაბამბურებული, თავიც ვერ ავწიე ბალიშიდან და, მეთქვი, ერთი-ორი საათი კიდე წავუძინებ და მერე ავდგები წყნარად, აქაფებულ ვანაში ვიჭყუშპალაგებ, მშვიდად და წესიერად, ნება-ნება ჩავიცვამ, საუზმესაც ჩემ ჭკუაზე მოვიშხადებ და გაზეთსაც გადავხედავ; თუ სურვილი გამიჩნდა, იქნებ სკოლაშიც გავიარო — ვნახო ერთი, რა ყრია სწავლაში. მესმოდა, კედლის იქით რას ფართიფურთობდა მამაჩემი, სამ-

სახურში მიეჩქარებოდა. საწყალს, მგონი, მართლა ჯერა, რო უიმისოდ საქმე არ გაკეთდება. მერე კარიც გაიჯახუნა და უკვე ვიცოდი, ახლა დედო დამიკაკუნებდა ფრთხილად და შემომძახებდა: „მეცხრე საათი დაიწყო, შეილო, ისევ არ დაგავიანდეს“. ხოდა, სანამ ხმას ამოიღებდა, თვითონ გაეძახე: რაღაც თავი მტკივასავით და ცოტა ძილს გავიგრძელებ-მეთქი. კარს უკან ამოიოხრეს თითქოს და შემეშვნენ. ასე ჯობია. ახლა დედოც გაბაკუნდება — საყოველთაო კანონით ყველა ზრდასრული, ვინც კი აუად არაა ან ჩვილი არა ჰყავს მოსავლელი, დროზე უნდა გამოცხადდეს სამსახურში. ის კიდე რომელიღაც დიდ მაღაზიაში მუშაობდა და კონსერვებს და პაკეტის ჩაის თუ რაღაც ამისთანა საზიზღრობებს ყიდდა დილიდან სადამოდდე. გავიგონე, სამზარეულოში რომ საქმიანობდა რაღაცას და მერე დერეფანში გავიდა, პალტო ჩამოიღო ალბათ და მაინც ვერ მოითმინა, კიდე შემეხმინა წასვლის წინ: „შეილო, მივდივარ და საუზმე გაზზე შემოგიდგი, შეათბე“. მაგრამ მე უკვე გაღმა გავდიოდი საძილეტში და ხმა აღარ გამიღია.

მერე კიდე ისეთი რამე მეხმანა, რო მცოდნოდა, თვალსაც არ მოვხუჭავდი, ძმებო: ჯერ იყო და ჯორჯი-ბიჭი დამეჩითა, ძან დაბერებული და გამკაცრებული, სულ დისციპლინასა და კანონმორ-

ჩილებას ლაპარაკობდა, მერე ისიც დაამატა: ვინც სიტყვას შემომიბრუნებს, კარგი დღე არ დაადგებაო; მე კიდე ვილაც სხვა ბიჭებთან ერთად მწკრივში ვიდექი ვითომ და ყველანი სულ ერთსა და იმავეს გავიძახოდით: „დიახ სერ“, — „არა, სერ!“ და ბოლოს კაი სალდათებით ვესალმებოდით ყველანი. კარგად რო დაგაკვირდი, მხრებზე პაგონები დაეუნახე, ზედ რაღაც ვარსკვლავებით და, საერთოდაც, ისე იქცეოდა, თითქო მართლა დიდი რამ ჩინი იყო. მერე კიდე ჩვენი ბნელო გამოეჭიმა წინ, ჯაჭვის ქნევით მიესალმა და მე რო მკიდა თვალი, ლამის იქვე ჩაიხრჩო სიცილით. ჯორჯი-ბიჭმაც თითქოს ახლავდა დამინახაო, წარბები მოქუშა, თითი ჩემკენ გამოიშვირა და — „ეს კაცი რატოა უფორმოდო?“ — იკითხა. ამის გაგონებაზე კინალამ ჩემი დამემართა, არ მცემოთ, ძმებო-მეთქი, მოვრთე ყვირილი და დაგვაზე, მაგრამ ბნელო გამომენთო უკან, ჯაჭვს იქნევდა და ყოველ მორტყმას თითქო ღენი მივლიდა ტანში და ელექტროზარის ბზუილი ისმოდა საიდანღაც.

ფეთიანვით წამოვხტი, გულს სულ ბაგაბუგი გაუდიოდა, ამ დროს კიდე კარზე მართლა რეკდა ზარი და მიხმოვდა გაუთავებლად. ჯერ ვიფიქრე, არ გავალ, ვითომც სულ არა ვარ-მეთქი სახლში, მაგრამ ეს ბზზზზ ადარ გათავდა და ბოლოს ხმაც გავიგონე: „ალექს, მორჩი მაგ დამალობანას, ვიცი სახლში ხარ!“

იმწამსვე მივხვდი, ვინც იქნებოდა — გამასწორებელი სკოლიდან გადმოყვანილთა ზედამხედველი, ვინმე პლატონ დელტოიდი (იმ ბებერ უილის კიდე რო კითხო — რაა სახელიო...) — და რაღა მექნა, მაგას ვერე ადვილად რას მოიცდილებდი თავიდან, კიბო იყო ნამდვილი და არიქა, იქნება გადაგვიწვათ ეგ ზარი-მეთქი, — მივაძახე, თან ვითომ ძაან ნატანჯი ხმით. მერე კარადა გამოვადე, ჩემი ღრაკონებიანი კიმონო შემოვიცვი, ფეხები ბეწვიან ფაჩუჩებში ვტუცე, ქოჩორ-ბუჩქიც ჩამოვიფარცხე ცოტა და, ჩემი ღრმა რწმენით, საკმარისად გავემზადე უფ. პ. დელტოიდის დასახვედრად.

კარი გავუღე და ისიც შემობლაყუნდა: ჩია, გალეული, განუყრელი ძველი შლაპით თავზე და თვალები სულ აქეთ-იქით გაურბოდა, ქუჩის ბაცანასავით.

„მაშ, ალექს ჩემო“, — მეუბნება — „ეს წუთია დედაშენს ველაპარაკე, ნამდვილად. მითხრა, თითქოს სადღაც რაღაც წამოგტკივდა თურმე და ვერც სკოლაში ვეღარ წასულხარ.“

„აუტანლად მტკივა თავი, სერ, ნამდვილად“, — ვეუბნები იმ ჩემი დაყენებული ხმით, — „დღის მეორე ნახევრამდე თუ არ გამიარა, ექიმს გამოვიძახებ.“

„რას ამბობ, ჩემი ბიჭი, როგორმე საღამომდე მოითმინე და მერე თავისით გაგეღის, ნამდვილად. ღამის პირს თავი სულ სხვანაირად გიწყებს ხოლმე მუშაობას, ეგრე არაა? დაჯე, რას უდგებარ“, — ისე მეუბნება ეს ჩემისა, თითქოს მე ვიყო მისული მასთან სტუმრად. თვითონ კიდე მამაჩემის საყვარელ კრესლოში გამოიჭიმა და მოჰყვა თავის კანტურს. თან თვალს არ მაცილებს.

„ჭიქა ჩაის ხომ არ ისურვებდით, სერ?“

„სადაა დრო...“ — მეუბნება თავის კანტურით — „ჩაის დასალევად მცალია?“ — თან ფეხს ფეხზე იდებს და ზის ასე ფეხიფეხგადადებული, თავკანტურა და დრონაკლული. მაგას თუ ვუყურე, კაი დახლი დამიდებოდა. ნამდვილად.

„რას მივაწერო თქვენი მოულოდნელი ვიზიტი, სერ? მოხდა რამე?“

„რა უნდა მომხდარიყო?“ — უცებ მოისხიბა ღიმილი და გამომხედა ეჭვიანად, მერე მზერა გაშლილ გაზეთზე გადაიტანა, იქ კიდე ერთი შხვართის ფოტო იყო, რაც ეცვა, უფრო უჩინდა, ვიდრე უფარავდა რამეს და ქვეშ წარწერა — ვილაცა მთელი გრძნობით გეპატიჟებოდით ადრიატიკის მზიან სანაპიროზე. ბნ-მა დელტოიდმა დიდრონი ნერწყვი გადაყლაპა, ერთხელ კიდე დააღივრა

რეკლამა და თითქო გამოერკეკო, ახლა აქეთ შე-
მომიტია: „მოხდა, არ მოხდა — ეგ შენზე უკეთ
ვინ უნდა იცოდეს, ალექს ჩემო, და თუკი მართლა
მოხდა რამე, გიჯობს დროზე გამანდო. ხომ იცი,
რომ ჩავარდე, ჩემ მეტი ხელის შემშველელი
კაცი არ გეყოლება და, ვაითუ, იმისთანა ალაგას
ჩაგაყუდონ, გამასწორებელი სკოლა სანატრელ
მოგონებად დაგრჩეს... მეც კიდევ თავზე არავინ
გადამისვამს ხელს და საკუთარი თავი თუ არ გე-
ბრალება, მე შემიცოდე, ორიოდ დღის სიცოცხლე
დამრჩენია და ისიც შენისთანებზე ზრუნვას უნდა
შევალიო!“

„რას ბრძანებთ“, — ვეუბნები, — „სანიმუ-
შოდ ვიქცევი, მოწმედაც კი არავის გამოუუძახიარ
პოლიციაში.“

„შეეშვი მასეთ ლაპარაკს, ალექს ჩემო“, —
მეუბნება ბ-ნი დელტოიდი, — „რომ გამოგიძახე-
ბენ, მერე გვიან იქნება, თუ ვერაფერზე წაგასწრეს,
ეს კიდევ არ ნიშნავს, რომ არც არაფერი ჩაგიდენია
— ასე არაა, ჩემი ბიჭი? აგე, გუშინ ღამით დიდი
დაკადაკა ყოფილა უბანში, დანების ტრიალითა და
ჯაჭვების ქნევით. ვიღაცა სქელ-სქელი ყმაწვილის
მეგობარი კიდევ საავადმყოფოში მოხვდა, რაღაც
უცნაური იარაღით დასერილი. შენი სახელი უხ-
სენებია. ნამდვილად. ზოგიერთი შენი ძმაკაციც,
გვარებს არ ღავსახელებ, საქმეში გადიოდა თურმე.

ასე ამბობენ. ხმები დადის. არა, თავს არაუინ დებს და პირზე არაუინ დაგადგება, მაგრამ ერთხელ თუ იეჭვეს... მე კი, ღმერთმანი, ერთადერთი ვარ ეტყობა ამ მძიმე სენით დაავადებულ საზოგადოებაში, ვინც მართლა მოწადინებულია, გზაზე დაგაყენოს როგორმე.“

„ამას არასოდეს დაგივიწყებთ, სერ“, — ვეუბნები, — „ნამდვილად“. „კი, როგორ არა — მაგის იმედით მიდგას სული.“ — ჩაიციან პ. დელტოიძმა და მერე უცებ მართლა სერიოზულად, რაღაცა სვედიანდაც კი ჩამეკითხა — „არა, მაინც რა უბედურება გჭირთ ასეთი, არ მეტყვი? თითქმის საუკუნეა, ამ პრობლემას ვსწავლობთ და მისხალიც ვერ გაგვირკვევია ვერაფერი. აგერ შენ თვითონ რა გაკლია: საკუთარი ოთახი, სანიმუშო, მოსიყვარულე მშობლები, არც ჭკუა-გონებაზე ხარ მწყვალად და არც შესახედაობით დაგჩაგრავ ღმერთმა — რა ეშმაკი შეგიჯდება ხოლმე?“

„ღმერთმანი, სერ, არც ვიცი, რა ვიფიქრო — დავაშავე რამე?“

„მეც მანდა ვარ — ჩვენი ანგარიშით, სწორედ ახლა დაგიდგება ყველაზე სახიფათო პერიოდი და ამიტომაც გმოძღვრავ, შეილო ალექს, ფრთხილად იყავი, ცდუნებას არ აჰყვე და რამე ცუდ ამბავში

არ გაეჭვიო ოთხივე თათით. ნათლად და გასაგებად
ვლაპარაკობ?“

„უღრუბლო ცასავით ნათლად და გამრავლების
ტაბულასავით გასაგებად, სერ! და, საერთოდ, სერ
— ჩემი იმედი გქონდეთ, სწორ გზას ვადგავარ, ნამ-
დვილად!“ — ვთქვი და გამარჯვებული სკაუტით
გავუღიძეე — გულლიად და გულუბრყვილოდ.

ბოლო-ბოლო გავისტუმრე ეგ სკოლის ვირთხა,
მაგრამ მერე, ნაღდ ჩეფირს რომ ვიკეთებდი ჩემთ-
ვის, გულში გამკენწლა უფ. პ. დელტოიდის მოთქ-
მამ — ასე და ისე ვწუხვართ და ვშიშობთო. არა,
იმას კი არ ვამბობ, თითქოს მართლა თავი შემა-
ცოდა მაგ ბრიყვმა — კარგია თუ ცუდი, მაინც ჩემი
საქმეა მთელი ეს ცემა-ტყეპა, ბრიტვის ტრიალი
და ჩახდა-წამოცმები და თუ ჩავვარდი და ჩამა-
ყუდეს, სხვა კაცი არ იქნება ამაში დამნაშავე. მერე
კიდევ მეც გამოვალ სიტყვაში და სწორედ ასე მოვახ-
სენებ საკუთარ თავს: „მკაცრი და სამართლიანია
ეს განაჩენი, ბატონო ჩემო, და შევეცდები კიდევ,
მეტ-ნაკლებად ჭკუა ვისწავლო; ხოლო როცა ისევ
თავისუფალი ვიქნები, მთელი ჩემი დარჩენილი
სიცოცხლე, სანამ ვისიმე დანა მომიღებდეს ბო-
ლოს ბნელ ქუჩაში ანდა ტრასაზე ამოტრიალე-
ბულ მანქანაში მიპოვიდნენ დაძვალრბილებულს,
იმაზე ვიფიქრებ, როდისმე კიდევ არ ჩავუვარდე

ამათ ხელში!“ აბა თავში მუშტების ცემას ხომ არ მოეყვები და ძახილს — მივხვდი, რა ცუდი ბიჭიც ვყოფილვარ და აწი მე ვიცი, გამოვსწორდები კი არა, მთლად თითით საჩვენებელი გავხდები-მეთქი?! მთელი ეს ტვინის ჭყლეტა და ლაყაფი რაღაც „სოციალურ ფესვებზე“ და „ბოროტების გამომწვევ მიზეზებზე“ კიდე შეაყირადაც არა ღირს. ჯერ სიკეთის გამომწვევი მიზეზისათვის ვერ მიუგნიათ და უცბად ბოროტების სათავეებს არ დაუწყევს ძე-ბნა? ვითომდა რაო, თუ ვინმეს სიამოვნებს და ძაან დობრი რამეს აკეთებს, ღმერთმა ხელი მოუმართოს — ვუშლი რამეს? იყოს და ისიამოვნოს, მეტი დარდი არა მაქ, ფეხს თუ წაიტეხავს სადმე და მე თუ სწორედ ამის საპირისპირო ამბავი მისწორებს, მე რაღაზე უნდა მიჩმახებდნენ საქმეს? იმიტო ხო არაა, რომ ბოროტი მხოლოდ პიროვნება შეიძლება იყოს და ეს თვისებაც ბრიყვული გულმოდგინებით კი არა აქ გამომუშავებული — ღმერთმა მისცა. ჩმორი კიდე ბოროტების გაგებაში არაა, სიბრიყვე შეიძლება ჩაიდინოს და ნერვები დაგათხლიშოს, თორემ ისე რა — ბოროტების თავი სადა აქ და მთავრობა იქნება თუ სასამართლო, თუ სკოლა — ყველა პიროვნების წინააღმდეგია და მხოლოდ ამიტომ იქაჩებიან თავისი ჭკუით ვითომ ბოროტების წინ აღსადგომად. განა მთელი ეს დიდი ამბები იმიტომაც არ ხდებოდა ქვეყანაზე, რომ პატარ-პატარა პიროვნებები ყოველთვის ებრძოდნენ ამ დიდ-დიდ

გველ-ვეშაპებს? მართლა, გეკითხებით, ძმებო, — არ ვლადობ... ოღონდ თუ მე რამე ისეთს ჩავდივარ, რაც ამათ არ მოსწონთ, ამას არც ჯიბრზე ვშვები და არც გველშაპებთან მებრძოლი მგონია თავი — ასე მეუბნება, მორჩა და გათავდა.

მერე ამაზე გამეცინა და ჩაის რო ვსვამდი, მაშინაც სულ მეცინებოდა და მარტო ჩემს ფიქრებზე კი არა, აგერ გაზეთშიც იგფე წერია: დაბილუბი — აქ, ძალადობა — იქ, ბანკის გაძარცვა თუ ვიღაც ფეხბურთელების მუქარა — თუ ხელფასს არ მოგვიმატებენ, სულაც არ გავალთ მოედანზე ამ შაბათსო. ესენიც ძაან ცუდი ბიჭები უნდა იყვნენ, ნამდვილად. მერე კიდე ათასი სისულელე, ვის რა იდეები არ აწუხებს, ღმერთმანი, და ერთი დიდი სტატია თანამედროვე ახალგაზრდობის პრობლემებზე. მისი დამწერიც კაი დიდი ჭკუის კოლოფი უნდა იყოს: მშობლების უყურადღებობაო, სკოლაში ნამდვილი აღმზრდელების ნაკლებობაო, სახელმძღვანელოებში ცარიელი სიტყვების რაზარუხიაო და მოსწავლეები კიდე მასწავლებლებს თავზე ასხედანო. სიცილისაგან კინაღამ ყლუპი გადამცდა ყელში. რამდენი გაზეთს ხელში ავიღებ, სულ რაღაცას ვნახულობ ხოლმე, ეგენი რო „თანამედროვე ახალგაზრდობას“ ეძახიან, იმაზე. სულ ერთსა და იმავეს ქაქანებენ და სულ ისე, თითქოს რაღაც ახალს აღმოაჩენენ ხოლმე. მარტო ერთი

მომეწონა — ვიდაცა მღვდლის დაწერილი იყო, ფოტოზე საყელო ბულდოგით ქონდა წაყრონჭილი და ამტკიცებდა, სულ ეშმას ოინებია, უმანკო სულებს ეპატრონება და ამაზე ყველამ უნდა ვაგოთ პასუხი, ჩვენ კიდე ბომბებს ვაკეთებთ და ჯარს ვამრავლებთ და პოლიტიკურ დისკუსიებში ვფლანგავთ დროსო. მოკლედ, კაი ბალამუტა ვინმე იყო, ღვთისკაცი. ზოდა, ჩვენც აწი რაღა მოგვეკითხებამეთქი, — ვიფიქრე, — პატარა უმანკო პიროვნულ სულებს. მამაზეციერს მოჰკითხეთ, ეშმასათვის რომ ვერ მოუვლია და კიდე მღვდლებს და აღმზრდელებს და პოლიტიკოსებს. დიახ, დიახ, დიახ. უფშტვენენ, ნამდვილად.

საუზმესაც მოვრჩი, ჩემი ჭიქა და თეფშიც გავრეცხე — დედოს ჭუჭყუნის თავი არ მქონდა, კბილებიც გამოვიხეხე და კარადაში ტანსაცმელს დაუწყე ჩითვა. რადიო კლოდიუს ბერდმენის მშვენიერ პაწია კვარტეტს გადმოსცემდა სიმებიანისთვის და ახლა ის სტატია გამახსენდა, პატარა ჭკუის რამდენიმე დიდი კოლოფი ერთად რო ქადაგებდა ხელოვნების „ცხოველმყოფელ“ გავლენაზე (არა, ამისთანა სიტყვის *მოფიქრება* არ გინდა?) და ირწმუნებოდნენ, დიად მუსიკას და მაღალ პოეზიას ადრეულ ასაკშივე და შესაფერისი ფორმებით თუ მივაწვდით, მთელი ჩვენი ახალგაზრდობა უკეთესობისკენ იზამს პირსო. ღმერთმანი, ზოგს მართლა

პირი უნდა აქნეინო ერთ მხარეს. ჩემდათვად, როცა მართლა ნაღდ მუსიკას ვუსმენ და თან ნაღდში ვუსმენ, ვითიშები და თითქოს ეკლესი მასხამს და, მართლა, ღმერთად ვიქცევი თითქოს, განკითხვის დღეს ემართავ და, ელვა-ქუხილში ჩამჯდარი, ჩემს ქვემოთ გართხმულ დედისობილა ქალებს და კაცებს ვურახუნებ ხოლმე. აბა რა უნდა მომეღანდოს — გამხმარი ყვავილები?..

დღის ჩასაცემელში ასარჩევი ბევრი არაფერი მქონდა: მოხარშული ჯინსები, თხლად ნაქსოვი თეთრი სვიტრი და ზედ დიდი შავი ლათინური A (ეს ვითომ ჩემი სახელის გამო შემირჩიეს მშობლებმა საჩუქრად, და ამაზეც დიდი მადლობელი, თორემ ზოგს იმდენი და ისეთები აწერია, სანამ წაიკითხავდე, თავი აგტკოვდება). დღე სულ სხვა ამბავია, ძმებო, — ღამე ჩემი და ჩემისთანებისაა, აბა რომელი ჭკუათამყოფელი ოჯახის კაცი გამოყოფს ცხვირს გარეთ, ძან თუ არ დაადგა ყელზე ოჯახი და ტელევიზორი; დღე კი ვინ აღარ დატანცაობს ქუჩაში და პოლიციაც მეტია და კარგადაც გითიარვენ, ასე მგონია. ყოველ შემთხვევაში, ჯობია, ნორმალურად გეცვას და თვალშიც არავის ეჩხირებოდე, ნამდვილად. ასე იტყოდა დელტოიდი.

მოკლედ, გამოვიპრანჭე და სტვენა-სტვენით გამოვედი ქუჩაში. კაი მზიანი დღე იდგა და ვისაც

არ ეზარებოდა — მოხუცი თუ უსაქმური — ყველა გარეთ გამოლაგებულიყო. მე კიდე ჩემი გზა და მიზანი მქონდა: დისკების ერთი პატარა მაღაზია ცენტრის ახლო, როგორც ყოველთვის, ძაან ორიგინალური სახელწოდებით — **მელოდია**. თითქო დიდი არაფერი ღირკა იყო, ხალხიც არ ეტანებოდა მაგრამ ბებერ ძვალტყევა არმენს (რადაც აღმოსავლური გვარი ქონდა, ვერაფრით დავიმახსოვრე) თავისი კლიენტები ჰყავდა. მეც სულ მაგასთან დავდიოდი და კარგა ხნის წინ დამპირდა ბეთჰოვენის მეცხრეს — „დიდოსტატების“ სერიით გამოვიდა მუხაიროვიჩის ღირიჟორობით, „მეტროპოლიტენის“ სახელმწიფო ორკესტრთან ერთად.

შემომხედა და თავი დამიქნია, არისო. მერე ნაღდი მაესტროს ჟესტით მანიშნა, შეიცადეო და საწყობში დურთა თავი. პოპ-დისკების სტელაჟებთან ორი წიწკვი ტრიალებდა, ცამეტი-თოთხმეტი წლისა იქნებოდნენ, ეტყობა, ჩემსავით დასვენების დღე მოიწყევს დილიდან. დიდი ქალებივით იქცეოდნენ თავიანთი ჭკუით: ტუჩები დაეღებათ, ფრჩხილებზე შავი მანიკიური წაესვათ და ძაან მინაზებულ ხმებში პუტუნებდნენ. დამინახეს და სტოიკაც მაგარი დაიყენეს — ცალი ფეხი მეორის უკან მიდგმული და მხოლოდ თავები მოატრიალეს მართლა ბელურა ჩიტებივით — ტანის შერხევა მაგათში იანვანად გოიმობად ითვლებოდა. ერთი კიდე ვითომ

ძაან განაწყენებულ-ამგდები სახით მეუბნება, მხარი ცხვირამდე აწია, ხელიც — განზე, სახსარში ამოვარდნილივით. ფრთამოტეხილი ჩიტუნა.

„თქვენ რა, ლიჩნად ცალკე გემსახურებიან, დიდი ბიჭი? ყველგან ასე განაჟალი ხართ? არა, მაინც რა მოტეხეთ ქვეშიდან, იქნებ ჩვენც გვინდა-ა?“ მეორე კიდე იქით ფრუტუნებს. დიდი მახალო რამეები იყვნენ, ღმერთმანი.

და უცებ მხია თავში. ღმერთმანი, მანამდე აზრადაც არ მომსვლია, არადა რა იყო ამაში შეუძლებელი, დროზე უნდა მეფიქრა! ძაან მამაშვილურად გაუულიძე და თითქო დიდი ინტერესი მქონდა, ისე კკითხე: „თქვენ რაღა შეგიძენიათ, გოგონებო, და როგორ აპირებთ კაიფის დაჭერას — თქვენს პაწია სათამაშო სტერეოებზე გაუშვებთ?“ ამაზე ტუჩები აიბზუეს, მაგრამ მე აღარ დავაცადე და ვეუბნები: „დაუჯერეთ ბიძიას, კარგ მუსიკას კარგი მოსმენაც უნდა. ჩემთან ავიდეთ, გეპატიჟებით, ასე ვთქვათ“, — ვუთხარი და დიდის ამბით დავუკარი თავი, თან ჩემი ახალგამოხეხილი კბილებიც შევანათე.

ჯერ ისეთი ფხუკუნი ატეხეს, მერე — ასეო და ისეო, ასე პირდაპირ უცნობ კაცთან სახლში რა გვინდაო, თუ დაპატიჟებაა, ჯერ სადმე გავიაროთო; იქნებ ჩინურ რესტორანშიო ან სულაც რაღაც

ახალი რომ გახსნეს წყალზე, ვარიეტეთით; ერთი ველარ მოვებით თავი იქ მისვლასო... მოკლედ, მართლა გამოსული ქალებით არ დაიფასეს თავი? რასაკვირველია-მეთქი, როგორც ინებებთ, მაგრამ თუ ბიძია ალექს დაუჯერებთ, არ წააგებთ — ვეუბნები, ხოდა ბებერ არმენს თვალი ჩავუკარი, მერე გავსწორდებით-მეთქი, ლამაზად შეფუთული ჩემი „მეცხრე“ იდლიაში ამოვიჩარე და ასე ალაღლად ნაშოვნი ქალები ბატებივით წავისხი წინ.

იქვე, ახლოში, ერთი ჩაშვებული რესტორანი ჩიკი მეგულებოდა, ზუსტად საამათო, ვითომც ძან ეგზოტიკაში გადაფარდნილი (ჩემი ფეხები! ეგზოტიკა კი არა, ეკლექტიკა იყო ცარიელი) და სანთლების შუქზე სულ თქმობის რხევით გემსახურებოდნენ ცოტა კი შებერებული, ოღონდ თავიანთ ამბავში ძალიანაც გაგებული ოფიციალტკები. მივედით და რაც კი რამ ნამცხვრები ჰქონდათ, ერთიც არ დატოვეს გაუსინჯავი, ორ-ორი პორცია ნაყინი და თითო ჭიქა კრემ-სოდაც ზედ დააყოლეს და, მათი შემყურე, ლამის იყო ცუდად მე გაეხდი. მაგრამ ჰგავდნენ ერთმანეთს, ერთნაირი აზრები ჰქონდათ და სულ ერთნაირად უაზროები იყვნენ. გაუჩერებლად კი კაკანებდნენ. წიწილები. არა უშავს, მალე ვარიკებად ვაქცევდი. სკოლაში გაცდენილ საათებს დღეს ალექსმასწი აუნახდაურებდათ და იცოცხლე, კარგი გაკვეთილიც იქნე-

ბოდა — არავითარი სწავლა, პირდაპირ განათლებაზე გადავიდოდი.

იქიდან რომ გამოვედით, საზოგადოებრივ ტრანსპორტს როგორ იკადრებდნენ ქალბატონები და მანქანა დავიჭირე. მთელი გზა ფხუკუნებდნენ, სულ რაღაცას ეჩურჩულებოდნენ ერთმანეთს და ჩემთან რომ ავედით, უკვე პირი უშრებოდათ საცოდავებს, ხოდა ჩაკეტილი უჯრიდან ჩემი ხელშეუხებელი მარაგი ვისკი დავადრე, ცოტა ჩხვლეტია რაღაცებიც ვდურთე შიგ, მერე სოდის წყალიც დავუმატე გემოს გასაქრობად და ისე მივართვი ძაან სვეტსკად იატაკზე ფეხმორთხმით მსხდარებს. ხუთ წუთში ეს ფხუკუნი უკვე კისკისში გადაუვიდათ, მერე მუსიკამაც იმოქმედა და სულ მიიბნიდნენ და ძაან ღრმა გრძნობებში გადავარდნენ, ეტყობა. მაგარი დისკები კი იყო, ღმერთმანი — ძვირფას ჭიქაში რო შამპანურის მაგივრად სიროპი ჩამოგისხან, ეგეთი ეფექტი ჰქონდა. ჯერ იყო და კენესა-კრუტუნით შემიკლა ვიღაცამ, კაცი იყო თუ ქალი, ვერც გავარჩიე; მერე კიდევ ნამდვილად ორი ბიჭის ხმა იყო, ტირიფებს თუ რაღაც მარადმწვანე ნარგავებს მისტიროდნენ, ოღონდ ინტონირებები ჰქონდათ... ნუ იტყვი — რაღაც საშუალო მუეძინის გალობასა და საჭურისების მოთქმას შორის. ბოლომდე ვაჟკაცურად ვითმინე და მერე კი ჩემი ჯერიც მოვიდა: შუა ოთახში დავდექი შიშველი,

ცალ ხელში ლუდვიგ კანის ოლიმპიური თმაგაჩე-
ჩილსახიანი თეთრი კონვერტი მეჭირა, მეორეში —
ჩესტზე მდგარი საკუთარი ფალოსი და თვალს ვერ
მაცილებდნენ თვალეზღაპრული ქალბატონები
და სწორედ ამ დროს ჩაერთო „მეცხრის“ ის გი-
ჟური ფინალი: ჯერ ბანები ამოვიდნენ თითქოს
იატაკიდან და ორკესტრიც ზედ მიჰყვა, მერე ბარი-
ტონი გვიქადაგებდა — განიხარეთო და წასაკუზად
მოუწოდებდა მილიონებს და სწორედ მაშინ გამი-
წყდა მოთმინების ძაფი და გინდათ, გითხრათ რა
იყო მერე? ვერ გეტყვით. ძმებო, — თვითონ უნდა
ჩახვდეთ დიდი ლუდვიგის და დიდრონი ალექ-
სის ამ ზღაპარი კოოპერაციის გემოს. ოღონდ
ვარიკები რაღაც თიშებივით იყვნენ და, მგონი, მთ-
ლად ბოლომდე აზრზე ვერც მოდიოდნენ, რა და
როგორ ხდებოდა ყველაფერი, ხოდა მერე, მეო-
რეჯერაც რომ ჩათავდა ფინალი მთელი თავისი
გრიალითა და განხარებებით, გამეორება სწავლის
დედააო, სულ მაგას მიჩინებდნენ სკოლაში —
ცოტა გამოერკვნენ და ატეხეს ერთი ვიშვიში და
წუწკუნნი და სულ უსინდისო, ველური და მხეცი
მიძახეს და მემუქრებოდნენ, პოლიციაში დაფექ-
ვავთ ყველაფერს, ნახავ, თუ არაო. მე კიდევ ლოგ-
ინზე გარდიგარდმო ვიყავი გამხლართული და
მაგრა მემთქნარებოდა, თან ერთი სული მქონდა,
როდის მოხიკადნენ თავის ჩერებს და გაიკრიფე-
ბოდნენ ეგ ჩემის სპეცკლასდამთავრებულები და

განვიბანებოდი ცხელი შხაპის ქვეშ, მაგრამ აღარ დამცალდა — უცებ ძილისკენ წავედი რაღაც ძაან, ძაან გახარებული.

5.

კარგა მაგრა კი გავთიშულვარ ეტყობა — სრული რვის ნახევარი იყო, თვალები რო მოვიფშენითე და გავიგონე კედლის იქით, სამზარეულოში, რაღაცას პუტუნებდნენ ბებრები — ნამსახურები და ვალ-მოხდილნი დღის ბოლოს დაბრუნებოდნენ თავიანთ ბუდეს და ახლა საკუთარი ოფლით მოპოვებულ ალალ ლუკმას შეექცეოდნენ. საწყლები. ხალათი მოვიცვი ზრდილობის გულისთვის და ოჯახის ერთადერთი სიხარულის სიფათით დავადექი თავზე.

— აქა მშვიდობა! გაამოთ, გაამოთ... დე, მე არაფერს მაჭმევ? გემოზე გამოვიძინე, თავიც აღარ მტკიოდა და ამ საღამოს პატარა საქმე მაქ ცენტრში, შემაგვიანდება.

სიმართლე გითხრათ, კი ვიცოდი, დედაჩემი რა მზარეულიც იყო, მაგრამ პატარა მაინც ხო უნდა ასიამოვნო მშობელს, ისევ ზრდილობის ამბავია. მერე სააბაზანოში გავტანცავდი, ნამრუშალი ჩამოვირეცხე, თმასაც ცოტა სველი სავარცხელი შევაშველე, დავიშმოტკე და სახეგანათებული მიფუჯექი მაგიდას. ერთხანობა ჩუმი ვილუკმებოდი,

მაგრამ კაცს რო არ მოასვენებს გამჩენი და მამაჩემ-
საც სურვილი უჩნდება ზოლმე, გამესაუბროს:

— ისე კი არ გამიგო, შვილო, თითქოს შენს
ამბებში ვერეოდე — ოლონდ ვიცოდე მაინც, რას
საქმიანობ ზოლმე სადამოობით?

— ხან — რას, ხან — რას. რასაც კანტორაში
მეტყვიან. ან ავეჯი აქვს ვინმეს გადასატანი, ან
ყვავილებია ბინაზე გასაგზავნი... მოკლედ, გაქცე-
ვა-გამოქცევაზე ვარ. შენ მაინც რა გადარდებს,
არც ჩასაცმელ-დასახურის ფულსა გთხოვ და არც
არაფერს. რა გაწუხებს?

— მაგიტომ არ გეუბნები, უბრალოდ, რაღაც
ცუდი წინათგორძნობა მიჩნდება ხანდახან. სიზმ-
რებსაც ვხედავ.

— რაო-რაო?..

აი ამან კი მაგრა დამაინტრიგა, ღმერთმანი, რა-
ღაცა სიზმარი თითქოს მეც ვნახე სწორედ იმ დღეს,
მაგრამ რაღაც ძაან, ძაან ბუნდოვნად მახსოვდა...
მერე? — ვეკითხები.

— ცუდად მენიშნა, მართალს გეუბნები. ქუჩაში
იწექი, საშინლად იყავი ნაცემი და გარშემო სულ
ის ბიჭები გეხვებოდნენ, შენი სკოლელები...

— მართლა? კარგი ერთი, არ დაიჯერო — როგორმე მოუუვლი თავს, შენ მაგის დარდი არა გქონდეს!

და უცბად გამახსენდა პაგონებიანი ჯორჯი-ბიჭი რო მესიზმრა იმ დილით, მისი ხელქვეითი ბნელო კიდე, გოთვერანი, ჯაჭვით რო მუევაპადა; მაგრამ სიზმრები საწინააღმდეგოდ მართლდებაო, გამიგონია.

— ისეთი უმწეო იყავი, გაქცევაც არ შეგეძლო...

ეს კიდე მთლად დაუჯერებელი იყო, იასნი ამბავია და გუნებაში გამეცინა კიდეც, მერე ფული ამოვხიკე ჯიბიდან, მაგიდაზე დაედე და ვეუბნები:

— მამ, აი ეს, რაც გუშინ წავიმუშავე — ბევრი კი არაფერი, მაგრამ ერთ გასვლაზე მაინც გეყოფათ სადმე... ბოლოს როდის იყო, შენ და დედო კინოში რო წახვედით ერთად?

— ეეჰ, სად უნდა წავიდეთ, აღარც თავი გვაქვს და შენი მტერი გავიდა ღამლამობით კარში. ათასი უბედურება ხდება. მაინც მაღლობელი ვარ, ერთ ბოთლ წითელ ღვინოს მოვიტან და აქვე გამოვწრუპავთ, ტელევიზორთან.

თქვა და ეს მრუდე გზით ნაშოვნი ხელის ჭუჭყი

ჯიბეში იკრა. დედო კიდე ამ დროს თეფშებს რეცხავდა, არც გაუგონია, კიდე კარგი. ასე სიყვარულსა და გაგებაში დავშორდით იმ საღამოს ერთმანეთს.

კიბეებზე ჩავთრიხინდი და ძან გამიკვირდა, მთელი კოდლა რო იქ დამხვდა — კედელთან იდგნენ და ინდუსტრიალიზაციის შიშლიკანა მქადაგებლებს ბნელო თავის კომენტარებს ურთავდა დიდზე-დიდი წითელი ფლომასტერით.

„რძის ბარში ვისხედით“, — ჯორჯი მეუბნება, — „და რო არ მოხვედი, ვიფიქრეთ, იქნება, გატყებ-ილშია იმ ამბის გამო-თქო და მოგაკითხეთ.“

„დიდ ბოდიშობანას მოგიხდით“, — ვეუბნები ფრთხილად, — „დილას თავი გასკდომაზე მქონდა და ცოტა კიდე წავუძინე. ჩვენები კი გავაფრთხილე, მერე გამაღვიძეთ-მეთქი, მაგრამ მაგათ იმედზე...“

„ცუდი ამბავია“, — თავი გადააქნია პიტმა, — „თავს გაფრთხილება უნდა, ჩემო. ყველას მაგივრად რო შენ უნდა იფიქრო, იმის ბრალია ალბათ“, — თქვა და რაღაც უშნოდ გაიღმიჭა, — „წამო გარეთ, შუბლი გაიგრილე.“

„დაიცა, ბრატკა“, — ვეუბნები, — „გა რა მეს-

მის? მწიგნობართა ენაზე მაგას სარკაზმი ჰქვია, ჩვენში იაზვობას ეძახიან თუ მომეყურა? ან იქნებ ინტელექტის ღონემ აგიწია და მიმაღავე? ბნელოც რაღაცა უცნაურად ჭიკჭიკებდა გუშინ.“ „ბნელოს შევეშვათ“, — თქვა ისევ ჯორჯი-ბიჭმა, — „პატარები აღარა ვართ და გვეყო ვერნად შენს ჭკუაზე ტოპვა — იქ რაღაცას დავითრევთ, აქ რაღაცას დავიადებთ... ვერთობით რა, ბავშვებივით. უილი დამრტყმელამ მითხრა, მაგარ ნაკოლს მოგცემთ, თქვენ იქაურობა გამოხვეტეთ და გასაღება ჩემზე იყოსო. თან ხურდაზე კი არაა ლაყაფი, მართლა დიდი მაყუთის ამბავია“.

„აჰ-ა-ა! და როდის აქეთია, ე მაგ უილიამ ძალიან მაგარ დამრტყმელთან რო დაიარებით?“ — ვეკითხები უცბად.

„ვეველას ჩვენ-ჩვენი ცხოვრება გვაქ, ალექს — სწორეა?“

„მაინც-მაინც?“ — ბოლომდე ჩავდივ.

„წინა შაბათს გველაპარაკა მაგ საქმეზე.“

„ჰოო? მერე, ჩემი ძალიან საქმიანი ფულის მშოვნელი ბიჭები, მაგ დიდ მაყუთს რას უპირებთ? უნიტაზებთან დაილაგებთ გამოსახოცად?“ — ვეკითხები.

„მორჩი რა, ალექს, რას გვესპორები, შენ თვითონ გაწყენს ფული?“

„მაწყენს, ბრატკა, მაწყენს“, — ვეუბნები, — „ჯერ სულს ავნებს და მერე — ხორცს. ბოლოს იქნებ დამირხიოს კიდეც. ზედმეტი არაფერი ვარგა, გაგაღორებს. აქამდე გაკლდათ რამე? როცა გვინდოდა, მანქანას ვიადებდით, გემოზეც ვგრი-ალეებდით, ჯიბის ფულსაც ვშოულობდით და არც რამე ისეთში არ გავხვეულვართ... ახლა რა ფულიანობაზე აფარდით?“ — დავეკითხე.

„არ გინდა, ნუ გინდა — მოვრჩეთ ბაზარს. შენი საქმე შენ იცი, ჩვენ ამ ღამით გავდივართ“, — თქვა და გატრიალდა ჯორჯი, ძალიან ძველი ბიჭი, უილიამ დარტემულის პრიამოი ძმაკაცი.

„ეგეც შენ-მეთქი“, — გავიფიქრე, — „ამიხდა თუ არა სიზმარი: ეს გენერალივით მბრძანებლობს, ბულდოგისმორდიანი ბნელო კიდე იქით იკრიჭება და იმ თავის ჯაჭვს აჩხარუნებს. ცუდი ამბავია, ძმებო, ძალიან ცუდი. კაცმა ცოტა წინაც უნდა გაიხედო.“

„მაშ ბევრი ითმინეთ და თქვენი ჯერიც დადგა, ასეა? ძალიან კარგი. აწი შენი თქმა და ჩემი — ასრულება, ჯორჯი-ბიჭი. გაწყობს? ოღონდ რასაც დასთესო... ხო აზრზე ხარ?“ — ვეუბნები,

„ჯერ შენს დათესილს უნდა მივხედოთ ალექს — სხვა მერე ვთქვათ!“ — რაღაც უცებ დაიყვია ბულდოგა ბნელში.

„ვიტყვი, ვიტყვი“, — წყნარად, უვერენად თქვა ჯორჯმა, — „წამო, ფაქიზო გამოვწველოთ და იქ ვილაპარაკოთ საქმეზე“.

„კარგია, კარგი, ჯორჯი-ბიჭი“, — ვეუბნები დიმილით, — „ჯერჯერობით ყველაფერი ძველებურად მიდის“.

ოღონდაც ყველაფერი ძველებურად ვერ წავიდოდა, ვარიანტი არ იყო.

ქუჩაში გავედით და უცებ მანქანამ ჩაგვისრი-
ალა გვერდზე, ნელა, ფანჯარა ჩაწეული ჰქონდა
და რადიოში სავიოლინო კონცერტის ფინალს უს-
მენდა ვილაცა შერეკილი და სწორედ რო ბებერმა
ლუდვიგამ ამაგდო ისევ — უცბად ვიაზრე, აქვე
უნდა მომეთაუებინა გასაკეთებელი, მერე იქნებ
გვიანი ყოფილიყო: მაგათ ავყოლოდი და კისერ-
საც წავიტეხდი, არადა მარტო მგელზეც ყველა
ნადირობს, ბრიაჟკა კიდევ ერთხელ თუ დაიშალა,
მერე კვლარც შეკრავ.

ბრიტვა გავშალე და ჯორჯიც თვალს მადევნებ-

და ეტყობა, წამსვე დანა იძრო, ფეხიც არ მოუნაცვლებია, ისე დაეყუდა ადგილზე. მით უკეთესიმეთქი, გავიფიქრე — ვინც კლდესავით დგას, იმას მეტიც ხვდება. ერთი ბნელომ კი დააპირა გაქაჩვა და წელზე დახვეული ის ჯაჭვიც შეიხსნა, მაგრამ პიტმა არ დაანება, ხელი გამოსდო და ძალად ისე ხმამაღლა ჩაუგდო, ჩემს გასაგონად, — არ გინდა, ყველაფერი ჩესტნად მიდის, მერე შენი ჯერიც მოვაო. ხოდა, კარგი სანახავეები ვიყავით, ჯორჯი ერთ ადგილს ტკეპნიდა და გამოჭერაზე იყო, დანიანი მუჭი გველის თავივით დაუდიოდა აქეთ-იქით, მე კიდე წინ და უკან ვტანცაობდი, მინდოდა, ნახტომზე წამომეგო და როგორმე მაჯაზე დამესვა ბრიტვის პირი. ოლონდ მეტისმეტად კარგად კი ვიცნობდით ერთმანეთს და არავითარი ყვირილი და დუხზე აყვანა აზრადაც არ მოგვსვლია, ჩუმად ვმოძრაობდით, პირზე ღიმილი გვქონდა აკრული და კაცი ყურადღებას არ გვაქცევდა — ან თამაში ეგონა, ან შარში არ უნდოდა არავის გახვევა.

ბოლო-ბოლო ჩემი კარონი — ერთი-ორი-სამი გადაუთვალე, ბრიტვამაც ორჯერ *ფშიტ-ფშიტ* გაიხშიანა და უცბად მესმის, დანის პირმა გაიწკარუნა ასფალტზე. მაჯას კი ვერ მივწვდი, მაგრამ ეტყობა, თითებზე გავდე და ჯორჯი-ბიჭიც იდგა გაოგნებული და წითლად დამანიკურებულ თითებს დაშტერებოდა. მორჩა, ეგ დანის ხელში აძლები

ადარ იყო. ახლა მაინც. მისთვის აღარც შემიხედავს, ახლა პიტს მიუტრიალდი და წყნარად, ისე, ინტერესით ვეკითხები: ასე ხელჩაკიდებული სანამდე გინდა ატარო ეგ ბუთხუზა, ცხოვრებაში ერთხელ მაინც გაიაროს თავისი ფეხით-მეთქი. ბნელო რო ბნელოა, ასე იავნად ნათქვამი მის თავშიც კი შევიდა როგორღაც და ბუღას რო წითელი დაუფრიალო ცხვირწინ, აი ისე მეცა ეგ ბრიყვის ერთი, მართლა ხარივით ზმუოდა და ჯაჭვს კი გემოზე იქნევდა, ვერაფერს იტყვი, ოღონდ ერთი რაც ჰქონდა ამოჩემებული, იმას ხო ვერ შეცვლიდა — გრძლად ეჭირა და ორი ხელით მოკლევზე ხმარების ვარიანტი არ იყო — მეც გომბეშოსავით მოვეყვი ხტუნვას, მერე ერთი რო ავიცილე, მეორეს აღარც დავლოდებივარ, ვისკუპე და წინა ფეხზე დაეუსვი მადიანად. ის მისი შემოტკეცილი შარვალი კარაქვით გაჭრა ბრიტვის პირმა და ხორცშიც კარგად გაისეირნა და ამან ხო სულ გააცოფა, უკვე აზრდაუტანებლად იქნევდა ჯაჭვს და ახლა უკვე ჩემ სტილში ვიჯექი — ერთი-ორი-სამი, უკან-გვერდზე-წინ და მერე ხელუკუღმა ქვემოდან ზემოთ, ოღონდ მუხლებშიც უნდა ჩაემჯდარიყავი და თითქო შენელებულ კადრში დავინახე, როგორ სუფთად ჩაეთალა მაჯაზე ხორცი და ისე იბღავლა, მკედარს წამოაგდებდა, მოქნეულ ჯაჭვსაც ხელი უშვა და, ღმერთმანი, ერთი ოც მეტრზე მაინც გაუშვა ჰაერში კლაკვნა-კლაკვნით, სანამ

ფარნის ბოდს არ წამოედო და ზედ არ შემოეხვია მართლა გველივით. მისი შემლოცავი კიდე ცალ ფეხზე დახტოდა და მაჯას ილოკავდა წკმუტუნით. მეტი არაა ჩემი მტერი, მასე ვერ გაეჩერებინა სისხლდენა. უფრო მოითხვრებოდა ეგ უბედური. ოღონდ ახლა მაგის დარდი არა მქონდა.

„მაშ ასე, ჩემი პიტი-გერიტი — ერთი შენდა დამრჩი მგონია“, — ვეუბნები წყნარად, ნელა, სიტყვებს შორის ამოსუნთქვა მინდა მოვასწრო, არაფერი შემეტყოს. ის კიდე მხრებს იჩეჩს:

„ჩემგან რა გინდა, მე რა — ვთქვი რამე? გირჩენია, ბნელოს მიხედო, ვენა ან რამე არტერია არ ჰქონდეს გადაჭრილი და ხელში არ ჩაგვაკვდეს, რამდენი სისხლი სდის...“

ელაპარაკე ახლა ამას. რო დაგჭირდეს, თითს ვერ შეგიხვევს ხეირიანად და ვენებზე და არტერიებზე კი ბოდილობს რაღაცას. „ორჯერ კაცი ჯერ არ მომკედარა“, — ვეუბნები, — „ბნელო კიდე დაბადებიდანვე მკვდარი იყო“. მერე ცხვირსახოცი მაინც გამოვართვი, მაჯის ზემოთ გადავუჭირე და სისხლიც გაუჩერდა და წკმუტუნსაც მორჩა. კარგია, ყველა ძალღი თავის პატრონს უნდა ცნობდეს. აწი არაფერი შეეშლებათ.

მერე „დუკაში“ წავასხი ეს ნაომარი ხალხი,

ტუალეტში ჭრილობები შეიზვიეს, ნასისხლარები ჩამოიბანეს და ბარში თითო კონიაკიც ვახუხინე ხასიათზე მოსასვლელად (თავიანთ ხარჯზე, რა თქმა უნდა, მთელი ჩემი ფული ხო მამაჩემს მიეცეც). მერე იქვე დავსხედით კუთხეში და რას ვხედავთ, ის ჩვენი ბაბუშკები არ დაგვეჩინენ ისევ! გვიცნეს და მოჰყვნენ ძველებურად თავების კანტურს და ჩიფ-ჩიფს: „ღმერთმა ხელი მოგიმართოთ, ყმაწვილებო, — თქვენზე ენა როგორ მოგვიბრუნდება ვინმეს-თან, იმ უზრდელმა პოლიციელებმა თუ კიდე მოგ-დოთ შარი, ვიტყვი, რომ სულ აქ იყავით, თვალი არ მოგვიცილებია თქვენთვის, ძალიან კეთილი, ზრდილი ყმაწვილები არიან-თქო, სწორედ ასე ვე-ტყვი. ღმერთი შეგეწიოთ.“

ესეც კარგად მენიშნა და, საერთოდ, ამ ცუდად დაწყებულ საღამოს რაღაც კარგი პირი უჩანდა, მგონი, მაშინ მართლა ასე მომეჩვენა და პიტს ვუთხ-არი, რითიმე ისევ გამასპინძლებოდა ამ ღვთისწიერ მანდილოსნებს. მერე საგარძელში გადავწყვეი, ჯორ-ჯი-ბიჭს გავუსწორე თვალი და ვითომ ძაან მხიარულად ვეკითხები: „რაო ჯორჯი ჩემო, აი იმ შენმა კარგმა ძმაცაცმა უილიმ — რა მინდაო?“

„დაიცა, თუ ძმა ხარ“, — მეუბნება, — „ამ ღამით ვისა აქ მაგისი თავი.“ მითხრა და თან ბნელოს გახედა. ის კიდე ზის გაბუსუნებული, ხელფეხდ-

აბინტული და ცხვირში დუდღუნებს რაღაცას. ჯერ კიდევ ვერ გამოსულა, ეტყობა, იმ ამბიდან.

„არა უშავს, ჯორჯი, დიდი ბიჭი“, — ვეუბნები, — „ეგ წასული ამბავია და რაც მალე დაეფიქრებო, მით უკეთესი. ჩვენისთანა ბიჭი ხალხისთვის თითო-ორიოლა ნაკაწრი რა სახსენებელია. ახლა კი საქმეს მივხედოთ. რა თქვი, სად ბებიჩემთან გაგზავნიდათ ბატონი უილიამი?“

„დიდების მოედანთან, პარკის კუთხეში რო ძველი სახლია, შესასვლელში მრგვალი ფანრები კიდია აქეთ-იქიდან — ვიღაც ადინოჩკა ყვავი ცხოვრობს მარტოდმარტო, კატების ბუდეა და მაგარი ძველებური რაღაცეებია აქ ოხრადო.“

„მაინც რა რაღაცეებია, არ თქვა?“

„კი, ოქრო-ვერცხლი და, მგონი, ბეჭდებიც, ძაან ძვირფასი. ნახევარი ზედ ასხია, ძლივს დაბანტურობსო.“

უკვე ვიცოდი, ვიზეც ამბობდა, მართლა სამადლო საქმე იქნებოდა იმ ვედმას გაფცქვნა, ღმერთმანი. ხალხს დასალევის ფული არა აქ, ეგ კიდევ დიბა-ატლასის ლეიბებს უკერავს კატებსო, გამეგო. და, საერთოდ, ძველებურ ნივთებს და ხანდახან უმცროსების ინიციატივასაც დაფასება უნდა.

„ძალიან კარგი, ჯორჯი ჩემო“, — ვეუბნები, — „მომწონს ეგ აზრი და შენც უფრო და უფრო მომწონხარ. მივხედოთ საქმეს.“

ბაბუშკებს დაუუბარეთ, მალე ისევ გინახულებთოქო და გარეთ გავლაგდით ღამეში, მე კიდევ ვლიდინებდი: „ჩემივე ბედის შესახვედრად...“

6.

წყება-წყება კანტორებს ჩავუარეთ და მერე ერთ დაფეხვილ ბიბლიოთეკას და სწორედ იმ ვილაცის თუ რაღაცის დიდების პარკს მივაღექით. აქეთ უკვე ქალაქის ძველი უბანი იწყებოდა, ძველისძველი უცნაური სახლებით და ხალხიც ისეთი ცხოვრობდა შიგ, კაცი ვერ იტყოდა, ვინ უფრო მეტი ხნის იყო, — სახლი თუ მისი ბინადარი: ზოგი ძან გაბრექილი დაგვიდიოდა, ტროსტით ხელში — ესენი ნაღდში გადამდგარი სამსახურის კაცები იქნებოდნენ; ჩინოსანი სამხედროების ცოლები წკავწკავა და მაზალოდ შეკრეჭილ ბანტიან პუდელებს დაასეირნებდნენ საღამოობით, ძან-ძან სტარი ძეგები კიდევ, თავის დღეში კაცის ხელი რო არ მიუკარებიათ, ახლა კატების მთელ ზროვას პატრონობდნენ გრძნობების კომპენსაციის ამბავში. ამისთანებს მართლა ექნებოდათ რამე — ობლიგაციები, ძველი სამკაულები, პატარა ბეზდელუშკა

ანტიკარიატი ან სულაც რამე იმისთანა, ტურ-ისტები რო ჭკუას კარგავენ — ხატები და რაღაც ეგეთი ხარახურა.

ბოლოს იმ სახლსაც მივადექით. შესასვლელთან, რკინის ბოძებზე შუშის ორი ბურთი ანათებდა იქაურობას, გარშემო კი ყველგან ბნელოდა და მარტო პირველ სართულზე, კუთხის ფანჯარაში ერთო სინათლე. გარედან კარგა სქელი რეშოტკები ჰქონდა ციხესავით, მაგრამ შიგ რა ხდებოდა, მონღოლების ამბავი იყო და ყველაფერსაც მშვენიერად დაინახავდი. ხოდა ის ბებრუხანა ბოთლიდან რძეს ასხამდა მათლაფაში, მაგიდაზე კიდევ ორი გასისინებული კატა ილოკავდა ულვაშებს, ოღონდ იმან მათლაფა იატაკზე დადო და ეტყობა იქაც ოხრად იყვნენ მიაუ-მიაუები, უბრალოდ, აქედან არ ჩანდა. მაგრამ რაც ჩანდა, ისიც საკმარისი იყო: დიდი ჩუქურთმიანი საათი კედელზე, რაღაც სურათები სქელ ჩარჩოებში, იაფნად ძაან ძვირფასები, და კიდევ — ბლომად ვერცხლის ჭურჭელი.

„უილის არაფერი შეეშლებოდა“, — წაიბურტყუნა პიტმა, — „ახლა რა ვქნათ?“

ახლა მეც დროზე უნდა ამომეღო ხმა, რომ ეჭვიც არავის გასჩენოდა, ვის ეკითხებოდნენ. „არ გვინდა ტვინის ჭყლეტა“, — ვეუბნები, — „დავრე-

კავ ზარს და უეცრად გულწასული მეგობრის ზღაპარს დაუფქვა. ჯორჯი კიბეებზე ჩამოჯდება — ცალი ხელი გულზე და პირიც ღია — ეს თუ კარში გამოხედვა ინება, იმისთვის. დანარჩენი ადვილია.“

„თუ არ გააღო?“

„ვცადოთ თუ ვიდგეთ აქ და ვიმკითხაოთ დილამდე?“

ჯორჯის ხმა აღარ გაუღია, იმ ორმა კი თავები დააკანტურეს მხოლოდ.

ზარს თითი მივაჭირე და ჩვეულებრივი ბზ-ბზ-ბზ კი არა, ჩიტების ჟღერტული გაისმა. ან ხშირად ურეკავენ, ან კატებს აქვთ კარგი სმენა და ასეთ სისულელეზე არ ავარდებიან ხოლმე, თორე რა გააძლებინებდათ. ეტყობა, მართლა უფშტვენს ამათი პატრონი-მეთქი, — გავიფიქრე. მით უკეთესი.

მაღე ჰოლში სინათლე აინთო, მერე ფლოსტების ფრატუნიც გავიგონე. სანამ რამეს მკითხავდა, გაზეთების ღრიჭოს ძველებური, ჩუქურთმიანი რკინის მძიმე სახურავი აფწიე და ძაან აღელვებული ხმით ჩავძახე: „გვიშველეთ ვინმემ, კაცი გახდა ცუდად ქუჩაში! წყალი მომაწოდეთ ჩქარა და სასწრაფოში დარეკეთ!..“ თან მძიმე-მძიმედ ვსუნთქავ, ნარბენვით. ეგ მართლა ქაჯი კიდე კიკინებს კარს

იქიდან: „თავი გამანებეთ! კარგად ვიცნობ თქვენი-
სთანებს — ჯერ კარს გამაღებინებთ და მერე ხურ-
ლის მათხოვრობას დამიწყებთ... პოლიციას გამ-
ოუშაბებ ახლავე!“

მოულოდნელობისაგან ენა მუცელში ჩამივარდა
და რამდენიმე წამი ვიდექი ასე პირდაფეხილი.
იქით პიტი ჩაიკეცა მუხლებში და აქეთ ჯორჯის
კინაღამ საკუთარი სახელო შემოეჭამა. მარტო
ბნელო იდგა კედელს აკრული, წარბიც არ გას-
ტოკებია.

„რას ბრძანებთ, ქალბატონო, გამოიხედეთ გარეთ
— აგერ კიბეებთან გდია და არც ვიცი, რა ვქნა!“
— ხელებს ვასავსებ, ხმასაც აუწიე, ემანდ პიტის
ფხუკუნი არ გაიგონოს-მეთქი... საქმეში ხარ?!

„კიდევ ხმას ამოიღებთ და კატებს მოგისევთ
ყველას!“ — თავისას ერეება ეს ჩემის გადან-
გრეული.

აი, მამალი გიჟიც ამას ქვია-მეთქი, გავიფიქრე
და უეცრად ერთმა აზრმა დამკრა თავში: სინათლე
რო აინთო, კარის თავზე ვიტრაჟიანი რაღაც პა-
ტარა ფანჯარა თუ სარკმელი დავლანდე, ისეთი
მტვრიანი იყო, ეტყობა, გარედან არც ჩანდა ამ ღა-
მეში. ახლა რამე საყრდენი მინდოდა, რო კარნიზს
მივწვდენოდი და დანარჩენი უკვე ტექნიკის საქმე

იქნებოდა; ამ ბებრუხანას შებმის შანსი კი მიზერული იყო, დილამდე შეიძლებოდა მელაქლაქა და კიდევ კაცმა არ იცის, ვინ ვის დააფსტვენიებდა ბოლოში. ხოდა, მეც ვითომ ძაან აღშფოთებული, გაგტრიალდი და ხმამაღლა ისე გავიძახი: „ეგ არაფერი, მეგობარო, ცოტაც გაუძელი და ვინმე კეთილ სამარიტელს მაინც გადავეყრებით სადმე! მხარზე დამყრდენი, ეგრე უფრო გაგიადვილებდა...“ თან ჯოჯოხიც წამოვაყენე და მეტი დამაჯერებლობისათვის სულ ხვნეშა-ხვნეშით გავეცალეთ იქაურობას. ცოტა შევიცადეთ, ამ ჩემს ბლიყვებსაც ავუხსენი, რასაც ვაპირებდი, მერე ჩუმად დაგბრუნდით შესასვლელთან და ბნელის ვანიშნე, მხარი შევეყენებინა ჩემთვის. აი ასე. ახლა ხომ კარგად ხედავდნენ, ვის რისი თავი ჰქონდა.

კარნის თითუბით მივწვდი და მეტიც არ მინდოდა, ზედ ჩამოვეკიდე, მერე ხელებზე ავიქაჩე, ცალი ფეხიც მივახმარე და წაშვი ზემოდან მოვექეცი. ფანჯარა დაკეტილი იქნებოდა, რა თქმა უნდა, ეჭვიც არ შემპარვია, საკითხავი ის იყო, ბოლოს რომელ საუკუნეში გააღეს. ისე, ღმერთს მადლობა და ისევე იმ მსოფლიო არხის წყალობით თუ ღამის შიშით, გამვლელს ვერ ნახავდი ქუჩაში და ვერც შუშის ჩამთელების ხმას გაიგებდა სახლში ვინმე. იდაყვი მოვდე ფრთხილად, ძაან ფრთხილად, ჩარჩენილ ნატეხებს რო არ წამოვდებოდი, ხელი შევეყავი და შპი-

ნგალეტი ამოვადე. ახლა ერთი პატარა მიწოლაც მჭირდებოდა და მორჩა, პოლისაკენ ჰერი, ჰერი!.

ისინი კი იდგნენ და მელოდნენ, ყურებს აპანტურებდნენ კარის გალების მომლოდინენი. ახია მაგათზე, იდგნენ და მელოდონ-მეთქი, ვიფიქრე — თვითონ დაგამთავრებ ჩემივე დაწყებულს, ჯერ ამ ვედმას გულს გავუხეთქავ, მერე გადავარჩევ, რაც ვარგისი იქნება, საუკეთესოს ჩემთვის მოვტეხავ, მერე წყნარად, აუჩქარებლად გავუღებ კარს და წინ დავხედები თოვლის ბაბუასავით საჩუქრებით დაგროზული. ასე ჯობია. მორჩა, რა საჭიროა ყველაფერში მაგათ შვეუთანხმდე ხოლმე და ყველგან საქმეში გავიყვანო. ჯერ დაჯერება და მორჩილება ისწავლონ. ჩემთან არ დაეკარგებათ.

პოლიდან გრძელი, ჩაბნელებული დერეფანი იწყებოდა, აქეთ-იქით კარებით, სასტუმროში გეგონებოდათ თავი, არადა მთელ ამხელა ბინაში ერთი ეს გადამღრძეალი ბებერი ცხოვრობდა თავის ფისუნიებით. იქნებ, თითო ფისოს თითო ოთახი ჰქონდა დაბრონილი — არც გამიკვირდებოდა, ღმერთმანი. ერთგან ღრიჭოში სინათლე გამოდიოდა და ქალის ხმაც გავიგონე, მგონი ტელეფონზე ელაპარაკებოდა ვიღაცას ან სულაც კატების თავზე სახარებას კითხულობდა — მაგისაგან არც ეგ იქნებოდა გასაკვირი.

შევედი და რას ხედავს, ძმებო, ჩემი სიმპათიური თვალები: ფანჯრიდან რაც დაჟრითო, რა სათქმელი იყო, უნდა გენახათ, შიგ რა ხდებოდა: ოქრო-ვერცხლი, ფაიფური, კაი ჩემსიმაღლე ჩინური ვაზები, ჯვარცმაც იყო ერთი — ნაღდად სპილოს ძვლის იქნებოდა, სურათების და ხატების კი რა გითხრათ, მარტო ჩარჩოები ეღირებოდა ერთ რამედ, ოღონდ გარშემო კი ისეთი შმორის სუნი იდგა, ლამის ჩემი დამემართა. აბა რა იქნებოდა, კივარიუმში გახლდით ერთხელ ექსკურსიაზე და ამდენი კატა ერთად იქ არ მინახავს — რა ჯიშის და ფერის გინდოდა, ერთ პატარა გამოფენას მოაწყობდი, ღმერთმანი, ოღონდ ზოგი იმ ხნის იყო უკვე, მთლად გაქუცული, თვალში ვერ იხედებოდა, ზოგი კი სულ ახლად თვალახელილი კნუტი, ოთახის შუაში გამოსვლასაც ვერ ბედავდა ჯერ და კედელ-კედელ დასავსავენდა.

რომ შევედი, კარგა ხნის დაუხეთავმა კარმა გაიჭრიალა და კატიან-ბებრიანად ყველა მე მომაჩერდა.

„სალამი, სალამი, ქალბატონებო“, — ვეუბნები, — „აქა მშვიდობა და თბილი რძე ნუ მოგაკლოთ გამჩენმა“. თან ოთახს ვათვალიერებ და იქვე, თაროზე ვერცხლის ერთი მშვენიერი პაწია ნაკეთობა დავაღიერე — შიშველი გოგონა ფეხის წვერებზე იდგა ხელებაწვდილი, წელში გაზნექი-

ლი და თითქოს უნდა, რო მისწვდეს რაღაცას... ბევრიც არ მიფიქრია, ეგ უკვე ჩემად მივითვალე, თაროდან გადმოვიღე და ვტკბები ხელოვნების ნიმუშით. გაცალა ვინმემ?! ეს ჩემის ბებრუხანა, ნურას უკაცრაჲდ, არც შეშფოთებულა და არც არაფერი, ძან ღუხით მიტევს: „დადე ახლავე ადგილზე, უზრდელო შენა! დაძვრება აქ სხვის ბინაში და ეპოტინება ყველაფერს! მანდ არ მომიყვანო, თორემ აგახვე ყურებს!“

„დაიცა, ბებერო“, — ვეუბნები, — „შარზე ხარ? ემანდ არაფერი მოიწიო.“

ის კიდე მართლა ჩემკენ მოიწვეს და არ მომიქნია უცბად კასტილი?! ძლივს ავიცილე და, ძმებო, სწორედ ამ დროს ისეთი რამე დავინახე, ბებრუხანაც გადამავიწყდა და მისი ჯოხიც: რაღაცა საღვამი იყო, შავი ხის და ზედ თეთრი ქვისაგან გამოთლილი ბიუსტი — ლუდვიგ ვან ბეთჰოვენი, ლიჩნად, თმაგაჩეჩილი და იმ თავისი არტისტული შარფით ყელზე. მტკაველის სიმაღლე იქნებოდა, მეტი არა და ზუსტად საჩემო. ის იყო, ნაბიჯი გადავდგი და ხელიც უნდა დამეველო და რძიან მათლაფაში არ ვტუცე ფეხი! გამისრიალდა, წონასწორობა დაეკარგე, ამ დროს კიდე ის ბებერი ვედმა წამომეპარა უკანიდან და დამცხო და დამცხო თავში...

ეს კი უკვე აღარაფრად მეპიტნავა, მიფუტრი-
აღლი და ხელუკუდმა ისეთი გავუქანე დაჩამიჩე-
ბულ სიფათში, წამსვე თავის ძვირფას კატუნებს
მიუწვა იატაკზე. კიდე კარგი, სქელი ნოხი ეფინა
და ზედ გაიშლართა, თორემ ვეღარც ავაკრე-
ფინებდი ბებერ ძვლებს. ამ დროს კიდე, ბედი
არ გინდა, რომელიღაც ხვადს დავაბიჯე ეტყობა
კუდზე, *ძიააააუო* — ერთი რო დაიჭყავლა გან-
წირული ხმით და კლანჭიან-კბილებიანად ჩამა-
ფრინდა წვოვში, აი კონცერტი მაშინ დაიწყო —
ეს ველმა ცალკე გაჰკივის, დამფრთხალი კატები
თავისას ჩხავიან-კნავიან, მე სულ დედის გინებით,
ასკინკილათი დავხტუნაობ, ვიქნევ ხელ-ფეხს და
ვცდილობ, როგორმე ეს ცხოველი მოვიშორო და
სწორედ ამ დროს ისევ იმ მათლაფაში არ ჩავა-
ლაჯე?! ფეხი დამისხლტა, უშნოდ ამოფტრიალდი
და მაგიდის კიდეს ჩავაფრინდი, მაგრამ რაღაც
გადასაფარებელი შემძრა ხელში და ვაზებიან-
საფერფლეებიანად თავზე ჩამოვიმხე. სხვაზე მო-
საყოლადაა სასაცილო, თორემ მე ჭკუიდან ვი-
ყავი გადასული. თანაც ეს ბებრუხანა იქიდან
წიკვინებს და, ღმერთმანი, კატებს მისევს. არ
ვიცი, მართლა გაუგონეს თუ შემთხვევით იყო,
მაგრამ ერთი-ორმა ნაღდად გამკრა ბრჭყალი და
ისეც ხომ, გმადლობთ, კარგად გახლდით და ამაზე
სულ დავიშალე ძარღვებში, სკამს წამოვავლე
ხელი და დავერიე. ხომ გითხარი, ჩემს ჭკუაზე

არ ვიყავი-მეთქი! ის ვედმა კიდე არ წამოხტა უცბად და არ გადამიდგა ერთი წივილ-კივილით წინ — კატებს რას ერჩიო?! ხოდა, ის სკამიც ორივე ხელით დავაფშვენი თავზე. ეგ იყო და ისეთი სიჩუმე ჩამოვარდა, საკუთარი ქოშინის ხმა მესმოდა და რომელიღაცა კნუტის კნავილი ფარდის უკან. დანარჩენები ოთახებში მიმოიფანტნენ და, ძმებო, სწორედ ამ დროს გავიგონე ის ძაან უსიამო ხმა, მართალია, შორიდან, მაგრამ მაინც ძაან-ძაან უსიამო — პოლიციის მანქანის სირენა იყო ჩართული და ხმაც სულ უფრო ახლოვდებოდა. აი მაშინ მოვედი აზრზე, ეტყობა იმ ვედმამ დამასტუკა ტელეფონით და იმიტომაც იყო ასე დიდ გულზე. მისთვის ზედაც არ დამიხედავს, ტემპში კარისაკენ მოვხიე, საკეტები, ზადვიჟკები და რაღაც ოხრად ცეპები აუხსენი და გიჟივით გავვარდი გარეთ. იქ კიდე მარტო ბნელო დგას, იმის ჭკუაც არ ეყო, დროზე დაგვაზა სხვებივით. „პლუტი-მეთქი, ბრიყვო!“ — ვუყვირი და ის არი, ბნელში უნდა ვდურთოთ თავი და უცებ რაღაცამ მხია თავში, თვალების დახუჭვა კიდე მოვასწარი, მაგრამ მაინც ისეთი ტკივილი იყო, გადმოცევენაზე გამიხდა და თითქო დენს მიტარებდნენ შიგ. მერე უკან დამქაჩა ჯაჭვმა, ძირს დამაგდო და ბნელოს მშვიდი, ძაან მშვიდი ხმაც ჩამესმა: „ასეა, ბრატ, იმ ხალხს დახვედრა უნდა და შენზე საპატიო კაცს სად ვიპოვით... მე კიდე ისევ წამოვროშავ

რამეს და შეგარცხვენ“, — თქვა და სირენების საწინააღმდეგო მხარეს გაბრაგუნდა.

მერე მე აქეთ ვდმოდი და იქით სირენები წუოდნენ და წაშში ძაღლებით გაივსო იქაურობა. მე რას დავინახავდი — თვალები მეწვოდა და რა-ღაც საზიზღარი ცრემლიანი წირპლი მდიოდა, მაგრამ ყნოსვით ვცნობდი მაგათ, ისინი კიდე მეცნენ და ხელები გადამიგრიხეს, თითქო რამის გამკეთებელი ვიყავი. დამპლები. ისიც გაუგონე, ბინა რო დაჩითეს და რომელიღაცამ თქვა: „მძიმედაა, მაგრამ ჯერ სუნთქავს.“

ამ დროს კიდე მე მომადგა ვიღაც და ძაან კმაყოფილი ხმით აცხადებს: „ასე, ასე — კარგადიდი ღლავი დაგვითრევია!“ აზრზე მოდით, კაცი დაუბრმავდი, მგონი, და ეს კიდე ჩემზე ღადაობს. „თვალში ვერ ვიხედები, რა გინდათ ჩემგან!“ — ვევირი, — „რას დამესიეთ ძაღლებოვით!“

„აბა ეს რა ლაპარაკია, ახალგაზრდავ, ცოტა სიტყვები შეარჩიეთ“, — იცინის ვიღაცა და იქვე ბეჭდიანი თუ ბრასლეტიანი ხელი მწარედ მღეწა ცხვირ-პირში. მერე მანქანაში შემაგდეს და ჩართული სირენით დაეგაზეთ სადღაც. მივხვდი, შავად იყო ჩემი საქმე. მეტი არ იყო ჩემი მტერი, მაგათ საავადმყოფოში არ მივეყვანეთ. ის ჩემი გრიაზნი

ბრატკები კიდე „დუკაში“ ისხდნენ ალბათ ბანკის პივას ურახუნებდნენ და იმ ყვაუებს ახვევდნენ ყავითა და შოკოლადით, იქნებ სხვა რამეც გაემეტებინათ, ისინი კიდე გამხმარ თავებს უკანტურებდნენ ალბათ და თავისას გაიძახოდნენ: „ღმერთი შეგეწიოთ, ყმაწვილებო, თქვენ გაიხარეთ, მთელი სადამო აქ არ იყავით? თვალი არ მოგვიცილებია თქვენთვის!..“

მერე ნელა-ნელა გამოვიხედე თითქოს, რაღაც ბუნდოვნად და გადღაბნილად კი ვხედავდი ყველაფერს, თან მაგრადაც მეცრემლებოდა, მაგრამ დაბრმავებას გადაურჩი და ეგეც ხეირი იყო. ოღონდ კარგს რას დავინახავდი, აქეთ-იქით ორი ფორმიანი მეჯღა და წინ კიდე, შოფრის გვერდზე, შტაცკიში გაცემული ვიღაც სქელკისერა. სწორედ ის იყო, რო მომიტრიალდა და ვითომ ძან დრუჟელუბნად მეკითხება: „გაები, ალეკს, მახეში? იმ ქალს თუ დაენძრა, წასუღია შენი საქმე.“

„მერე მე რა შუაში ვარ?!“ — ლამისაა მართლა ვიტირო, — „სამი კაცი მადგა თავზე, იმათ გამაღებინეს კარი შიგნიდან და მერე კარგად ხედავთ, რა დღეშიც ჩამაგდეს და ახლა გინდათ, მე შემომტენოთ ყველაფერი?“ ის კიდე მეთაზვება და ეს ძაღლებიც გვერდზე ხითხითებენ: „ღმერთო კი,

მომკალი, მართლა ცუდ წრეში და დღეში ჩაგარდ-
ნილხარ, მაგრამ არა უშავს, ახლა მივალთ, სადაც
საჭიროა, და დროის მეტი რა გვექნება — იჯექი
და წერე, როგორ გახდი ძალადობის მსხვერპლი
და მოძალადეების გზა-კვალზეც დაგვაყენებ ალ-
ბათ, ვინმე სხვა შენისთანა უცოდველი კიდევ არ
ჩაითრიონ ბნელ საქმეებში! არა, ჩემი ბიჭი“.

„ჩემს ფეხებს დაგიწერთ!“ — ვყვირი, — „რის
კვალზე დამდგომები თქვენა ხართ, ახლა უკვე
„იორკის ღუკაში“ ისხდებიან ეგ ნაბიჭვრები და
აღიბიც ზედ ექნებათ! თქვენ იმ ბებერ ლაკომკებს
დაუქანავეთ ერთი კარგად და იქვე ჩამოფეკავენ, ვინ
სად იყო და როდის...“

ძაღვები კიდევ ყურსაც არ იბერტყავენ, ვატყობ,
რომელიღაცამ კიდევ წამითაქა კეფაში და სწორედ
ამ დროს ერთ ახლად შეთეთრებულ მყრალ სამო-
რიგეოსთან მივგორდით. სულ ჯიკაჟ-ჯიკაჟით გად-
მომიყვანეს და მუჯღუგუნების რტყმევით ამაგდეს
კიბეებზე. მართლა მტერი მოხვდა ამათ ხელში.

7.

არა, ყველა ეს მაგათი კანტორა ერთნაირია,
გინდა თეთრად შებეთქე გარედან და გინდა სულ

შამპუნით რეცხე შიგნიდან — ისეთი სუნია, კბილის ექიმის ოთახი მოგენატრება პოლიკლინიკაში.

ჯერ მოსაცდელში შემაგდეს, იქ ოთხი ოყლაყი უჯდა მაგიდას და ჩაის მიირთმევდნენ დიდის ამბით. კამერებიდან ბლუყუნი და გინება ისმოდა და ვიღაცა ფალცეტით მოთქვამდა ქურდი კაცის ბედზე. მერე ერთი ეს კაი ჩაის მსმელი ბიჭი გავიდა და ბრაგვანის ხმა გავიგონე და გულის გამაწვრილებელი მოთქმაც შეწყდა.

მე არც ერთი ძალღიშვილი ყურადღებასაც არ მაქცევდა, სანამ ვიღაც ეპოლეტებიანი არ შემოვიდა, მძიმედ ამხედ-დამხედა და ძაან მრავალმნიშვნელოვნად წარმოთქვა: „ჰ-ჰმ!“

„კრინტსაც არ დავძრა, სანამ ადვოკატს არ მომიყვანო“, — ვეუბნები, — „და სახლშიც უნდა დავრეკო. არასრულწლოვანის დაკითხვის არავითარი უფლება არ გაქვთ, დამცველი თუ არ დაესწრო.“

„უყურე შენ, კანონებიც სცოდნია! ამდენი განათლებაც არ ვარგა, ალექს — თავს აგატკივებს“, — თქვა უფროსმა და ამოიოხრა, მძიმედ, ძაან დაღლილი კაცივით, ქვეყნის საქმეები რო აბარია და მიყურებს თვალებგამტერებული.

ეტყობა, კიდე შემრჩენოდა გაკვირვების უნარი და — საიდან მიცნობთ-მეთქი, — ვეკითხები.

„აბა, ვინ არ იცნობს პატარა ალექსს და მის ბანდას — ძმაცაცებიც შესაფერისი გყავს, ნარჩევი.“

„არავითარი ბანდა და ძმაცაცები მე არა მყავს“, — ვეუბნები, — „და არცა მყოლია. ვიღაცაში გეშლებით ან სხვის საქმეს მტენით. არაფერზე ხელს არ მოგიწერო, ჩემიც მეყოფა.“ ის კიდე თავს უქნევს ერთ ოყლაყს და ისიც წყნარად, მშვიდად, ღიმილიანი სახით დგება, მოდის ჩემთან და მის ისე რა გაპარსულ სახეს ვხედავ, ჩაშავებულ წინა კბილს, გაოფლილ კისერს, ოფლისა და რძიანი ჩაის სუნი ერთად მომდის და უცებ ისეთი მწეპა მზისწულში, ოთხად მოვიკაკე და სადილზე დაყოლებული ნამცხვარიც სანანებელი გამიხდა. ისინი კიდე კვდებოდნენ სიცილით, ოღონდ უფროსი ისევ ისე გაშტერებული მიყურებდა, დაღლილი სახით, მე თან შეეთთრებულ კედელს მივეყრდენი, სხვა რა გზა მქონდა, თან ხელიც მივაშველე და სულ ამოვიგანგლე თუთრად, ის ნაბიჭვარი კიდე შებრუნდა და იმათ ეუბნება, მაგიდასთან: „ახლა ვინმე სხვა მოდით, ჩაი მიცივდება.“

არა, რომ მოვმკვდარიყავი, ამისთანა შანსს მაინც ვერ გავუშვებდი ხელიდან — ძლივს მოვიბრუნე სუნთქვა, წამოვიმართე და ერთი ისეთი ამოვადე კაკლებში, გაგიხარდებოდათ. იმას კი დაადგა შავი ღლე, მაგრამ მერე, რო მოასულიერეს, მომდგნენ

ყველანი და იმდენი მირტყეს, კუჭის წვენი გად-
მომდიოდა ტუჩებზე. მერე მიმაგდეს კუთხეში და
ნაშრომ-ნაჯაფებმა ისევ ჩაის ხვრეპა გაახურეს.

ცოტა ხნით, ეტყობა, გონება დაეკარგე, მერე
სიცოცხლე გამომიყვანა — კეფა მქონდა კამერის
რკინის კარზე მიბჯენილი; თვალი გავახილე და,
ღმერთმანი, თავად ბ-ნი დელტოიდი არ დამდგომია
თავზე? მიყურებს და თვითონაც კარგი შესახეღია,
გგონებათ მთელი ღამე აქ გაეტარებინოს, კუტუზ-
კაში. მიყურა, მიყურა და ბოლოს მეუბნება: „მაშ
ასე, ალექს ჩემო, როგორცა ვთქვი, ისე აგიხდა
ყველაფერი, ნამდვილად. ღმერთო, რა შეეცოდე
ამის ფასი!“ ცოტა პათეტიკურად კი გამოუვიდა,
მერე ძაღლებს მიუბრუნდა და ძველი ნაცნობები-
ვით მიესალმა, გულისთადად. თან ისიც უთხრა,
ბიჭი რაღაც ვერ გამოიყურება კარგადო. ღმერთ-
მანი, სწორედ ასე უთხრა.

„ძალადობა ძალადობას შობს“, — ბრძნული
იერით ეუბნება ძალღუფროსი, — „შეიარაღებულ
წინააღმდეგობას უწყევდა კანონის დამცველებს.“

„იზამდა, კი“, — წამსვე დაეთანხმა ეს ტრიაპკა
დელტოიდი, — „მეც თავზე ხელს არავენ გადამის-
ვამს, მომხსნიან.“ — თან ისე მომჩერებია, ვითომც
ნაცემ-ნაბეგვი ადამიანი კი არა, მართლა ჩვარი
ეგლოს კუთხეში. „მომხსნიან, ნამდვილად“, —

დაუმატა ისევ თავისთვის, თითქოს საკუთარ შანსებს წონიდა და მერე იმათ ეკითხება: „სასამართლო როდისაა? მომიწევს მოსვლა.“

„თქვენი იმედი მაქვს, სერ“, — ვეუბნები ხმის კანკალით, — „ხომ ხედავთ, რა მიყვეს, მე კი ისეთი არაფერი დამიშავებია, იმათ მაიძულეს...“

„მოვალ კი, აბა არ მოვალ? კარგადაც დაგახსიათუბ, ნამდვილად“, — მეუბნება და რაღაც უცნაურად მიყურებს.

„თუ პირადად მისთვის გაქვთ რამე სათქმელი, ჩვენი ნუ მოგერიდებათ“, — ეუბნება უფროსი, — „იცით, ხანდახან გულის მოოხებაც საჭიროა.“

და ბნ-მა პლატონ დელტოიდმა, არასრულწლოვანთა აღზრდის ზედამხედველობის ინსპექტორმა, დამსახურებულმა პედაგოგმა და ა.შ. და ა.შ., უცებ ისეთი რამე მოხია, ამ სქელკანიანებმაც კი თვალები ჭყიტეს: მოვიდა ახლო, სულ ახლო და შიგ სახეში არ შემომაფურთხა! სახეში შემომაფურთხა-მეთქი, ძმებო, გინდ დაიჯერეთ, გინდ — არა, მერე კი გატრიალდა და უსიტყვოდ გაშპა გარეთ.

დილაძე ადინოჩკაში ვეგდე და ძილი რას მომეკარებოდა, ერთიანად დაჩეჩქვილ-დაბეგვი-

ლი ვიყავი. დილით კიდე რაღაც ქაღალდი მომიტანეს ხელმოსაწერად. ეშმაკსაც წაუღიხართ ყველანი-მეთქი,— ვიფიქრე, მაგ თქვენი სიკეთისა და წესიერებისათვის თუ სულ თქვენი სიბრძნისა და ჩათლახები იბრძვიან, ღმერთმანი, კაია, რომ თქვენს მხარეს არა ვარ-მეთქი. ეგლა მაკლია, დავდგე და გულზე მჯილის ცემით ვინანიო, თვითონ ხო დიდად პატიოსან და სამაგალითო ხალხად მოგაქვთ თავი, ერთი თქვენი აღსარებაც მანახა დაბეჭდილი და ხელმოწერილი, რაებს ფიქრობთ და ბოლომდე თქვენი ნება იყოს, რაებს ჩაიდენდით, ოღონდ მაგის ჯიგარი ვინ მოგცათ, რასაც ჩაგიყრიან თავში, ნარეცხი წყალივით იგივე გამოგდით პირიდან... და მოვდექი და იმ სტენოგრაფისტს თუ რაღაცა ჩემი ჭირი იყო — ფორმა კი ეცვა, მაგრამ ძალღს არაფერი უგავდა, სათვალეებიანი პედიკი იყო ვიღაცა — ბოლომდე და სულ წვრილად ჩაუშმარცვლე ყველაფერი, თუკი რამე თავს გადამხდენია, რაც ბანაკიდან გამომიშვებს. ღმერთმანი, არაფერი გამომიტოვებია და არც ჩემი ექსპმაკაციების წვლილი დამრჩენია დაუფასებელი — ასეა, ყველას თავისი წილი ქაქი უნდა შეერგოს.

ბოლოში რო გავედით, იმ საწყალს ცივმა ოფლმა დაასხა, მგონი, და, საერთოდ, ცოტა ალაოდ იყო, შეფმაც კი შეამჩნია და რაღაც ამრეზით უთხრა:

„კარგი, საკმარისია... წადი ახლა, მაგარი ცხელი ჩაი გამოგიყვანს. მერე ამ საძაგლობას სამ ეგზემპლარად გადაბეჭდავ და ამ ვაჟბატონს მოაწერინებ ხელს.“ მე კიდევ ზედაც არ შემომხედდა — ერთი „შკაფი“ იდგა იქვე, გაჯგომული, მთელი ამ ხნის განმავლობაში წარბიც არ გაუტოკებია და იმას ეუბნება, საერთოში შეაგდეთ.

ეს საერთო რო კარგის არაფერი იქნებოდა, რა მიხვედრა მაგას უნდოდა, მაგრამ მე იქ დღე დამადგა, ლამის იყო კედლებზე გავედი. ვინ იატაკზე ეგდო საკუთარ ნათხევში და მაინც გემოზე ხვრინავდა, ვინ ნარებზე იწვა და იმისთანა სუნს უშვებდა, რომელი ხვრელი სად ჰქონდა, ვერ გაუგებდი. ამათ სულ ფეხებზე ვეკიდე და ჩემი შემოსვლაც არ გაუგიათ, მაგრამ კიდევ ვიღაც ორი დამპალი იყო, ჯერ ერთმანეთს დაცხეს ჩემი გულისთვის და ვინც ვერხი აიღო, მე მომდგა ხელების ფათურით. ისეთი ნაბეგვი ვიყავი, აღარც ჩხუბის თავი მქონდა და აღარც რწყევისა, ორი თითი ვატაკე თვალებში და ეგ იყო, შემეშვა. იქვე ვიღაც მოხუცი იწვა ზედა კოიკაზე, ისეთი გაგლეჯილი მთვრალი, ეტყობა ძაღლებმა შეაგდეს იქ, თვითონ რას აფორთხდებოდა. სახე ერთიანად დაჭმული ჰქონდა — ნაღდად რო ათამანგი ექნებოდა აკიდებული, მაგრამ ახლა ცარიელი ადგილის ძებნა სად შემეძლო, ბრახანით დაუშვი ქვევით და თვითონ ავძვერი ზედ. არც გაუგია — მაგისთვის ახლა არავითარი

მნიშვნელობა არ ჰქონდა, სად ეგდებოდა და არც ჩემთვის, ოღონდ კი ჰორიზონტალური მიმედო. ხოდა მივეგდე იმ მყრალ მატრასზე და ისეთი დანგრეული ვიყავი, წამსვე ჩამეძინა; ჩამეძინა კი არა, რაღაც გავითიშესავით და სხვა სამყაროში გადავედი თითქოს, უკეთესში, რა თქმა უნდა, ბევრად უკეთესში: დიდ ყვავილებიან მდელოზე ვიყავი ტყის პირას და ვიღაც თხისფეხებიანი კაცი უბერავდა, მგონი, ფლეიტაზე. მერე მზე ამოვიდა და ვითომ ბეთჰოვენის ფაფარაშლილი თავი იყო, ქარიშხალივით სახე ჰქონდა და ქუხილივით ხმა. და „მეცხრის“ ფინალი გავიგონე, უცნაურად შეცვლილი სიტყვებით, ოღონდ თითქოს ასე უნდა ყოფილიყო, სიზმარში ვითომ თვითონ ლუდვიგა ქაჩავდა ბარიტონს:

*შენ იხარე, შენ იხარე,
ტურფე ელიზიუმის!
მილიონები მოვდივართ —
ძელაყენებულები!..
გრიალ-გრიალით,
თომარ-თომარით —
სანეტარო შენი ხერეღის
დასაგრიაზნაჲდ...*

ოღონდ მუსიკა კი სწორად მიდიოდა, არავითარი ტრანსკრიპცია და ტრაკანი; და სწორედ ამ

დროს გამადვიძეს, აზრზეც არ ვიყავი, რა დრო გავიდა — ათი წუთი თუ ოცი საათი თუ დღეები და წლებიც იქნებ და აღარც საათი მეკეთა ხელზე, შეხსნა მოესწროთ, ოღონდ ქვემოდან ვიღაც ფორმიანი მტენიდა თავის ჯოხს და მეუბნებოდა: „აღე, აღე! ნახა რა ამანაც ძილის დრო...“

მე კიდე გონზე ვერ მოვდიოდი, ძლივს ჩამოვბობლდი ნარებიდან, მერე რაღაც დერეფნებით მატარეს და „შენ იხარე, ო ასულსო ელიზიუმისაო“ რეკავდა თავში. ბოლო-ბოლო ერთ კანტორაში შემაგდეს, სულ მბეჭდავი გოგოებით იყო სავსე, მაგიდეებზე ყველას თითო ყვავილი ედგა ჭიქაში და ერთ დიდ მთავარ მაგიდასთან კიდე ის გუშინდელი უფროსი იჯდა, გაყინული შხერით მათვალეერებდა და ხედავდა, ფეხზე ძლივს ვიდექი, მაგრამ სახელმწიფო ქონებას ხო არ დამასვრევენებდა — სკამს, მაგალითად.

„კიდე რა ჩემი შიბლა გინდათ-მეთქი“, — დავეკითხე, — „არ გეყოთ, რაც მიბრაგუნეთ და სახეში მაფურთხეთ და ყველაფერი ოხრად დაგიფქვით და ამის მერე საერთო სანაგვეში შემაგდეთ ვიღაც სიფილიტიკებთან და პიდარასტებთან? ახლა კიდე რითი უნდა მტანჯოთ-მაწვალოთ-მეთქი?“

„შენი სატანჯველიც გეყოფა“, — მეუბნება, — „იქნება და მთელი ცხოვრებაც გეყოს“... და სანამ

რამეს დაუმატებდა, ძმებო, უკვე ვიყიდე კიდეც, რას მეტყობა, რითი გამახარებდა ამ დილაუთენია... ის ბებერი ვედმა მომკვდარიყო, ძმებო, — გონზე აღარც მოსულა, ისე ჩაჰკვდომოდათ ხელში. ეტყობა ცხელ გულზე მეტისმეტი მომივიდა. ახლა დილიდან საღამომდე იკნავლებდნენ დამშეული ფისუნიები და ვინღა დაუდგამდა რძიან მათლაფას. მორჩა ეგ ამბავი, იმ ბებრისაც და ჩემიც.

ოღონდ მე ჯერ თექვსმეტისაც არ ვიყავი.

პარი მორე

„ახლა რა ვქნათ?“

აბა რა გითხრათ, ძმებო, დაუდგე ახლა და ტვინი წაგიღოთ მთელი იმ სპექტაკლის მოყოლით, რომელიც ამ დირკაში გაფორმებას დაჭირდა? ცალკე დედომ იცა თავში ხელები, ცალკე მამაჩემი ბოდი-ალობდა რაღაცას გზის აცდენასა და თავის მოჭრაზე და სასამართლოში კიდე რაც იმ პარიკიანმა ტიპმა ჩემზე იბაზრა, ყველაფერი ნაღდი რომ ყოფილიყო, მართლა წასაცლელი მექნებოდა თავი. მერე კიდე მთლად უმაღლესი სასამართლო და მანამდე წინასწარ პატიმრობაში ყოფნა ისევ ადინოჩკაში და დაფშტვენას მართლა აღარაფერი მიკლდა, იქ კიდე ძაან, ძაან მაღალ ტონებში ილაპარაკეს ისევ ჩემსა და ჩემი ხნის კაი დედამამიშვილი ბიჭების ხელიდან წასვლაზე და სრულ გადაგვარებაზე და ფინალში დიდი მწუხარებით, მაგრამ მაინც ძაან მტკიცედ გასაჩივრების უფლების გარეშე მომისაჯეს თოთხმეტი წელი.

ხოდა ვარ ახლა აქ, **ც.ხ.** 84^ბ-ში (ეს **ც.ხ.** ჯერ უბრალოდ „ციხის“ უაზრო შემოკლება მეგონა, მაგრამ აქაურთაგან შედარებით უფრო განათლებული კონტინგენტის წარმომადგენელმა ამიხსნა: *ცენტრალური ხაროს ნიშნავს*, 84^ბ კიდე ბლოკის

ნომერიაო), სახელმწიფო ხარჯზე ვიშმოტკები — რაღაც ტრაწისფერი პიჟამა მაცვია და ზედ გულზე, და ზურგზედაც, ნომერი 665321 მაწერია. ასე რომ, არავითარი ალექსი და ფამილარობა, ცარიელი ციფროვკა ვარ წინიდანაც და უკანიდანაც.

მთელი ამ ამბებიდან ორი წელი გავიდა, ძმებო, და ადვილი ასატანი არ იყო ეს ორი წელი, ასატანი კი არა და, თავი ძლივს გავიტანე ადამიანისგვარი ცხოველების ამ პიტომნიკში და ვის აღარ გადაუყარე: ქურდებს, ბანდიტებს, ქეშებს, ზურუშიანებს და, ღმერთმანი, ლამის ჩემზე უდგებოდა ყველას: ზოგს თავი უნდოდა ჩემი და ზოგს — უკანალი, ვინ ყელის გამოჭრას მიპირებდა და ვინ — ხასად დასმას. კიდევ კაი ჭკუაზე ვარ. მერე ეს სამუშაოც მაგარი დამაქლიავებელი რამე იყო — ასანთის კოლოფები უნდა გვეკეთებინა და დღის ბოლოს უკვე თითები მიხევდებოდა. შესვენებაზე კიდევ ზონის ეზოში გაგვყრიდნენ ხოლმე და სადოღე ცხენებივით წრეზე გვატარებდნენ მუხლის გასაშლელად. მარტო საღამოობით გვქონდა ზოხმა, ვინმე დაფეხვილ პრაფესორა ტიპს მოიყვანდნენ და ისიც ძაან გულმოდგინედ ბუბუნებდა რაღაცას მწერებზე ან გალაქტიკაზე და ერთხელაც თოვლის ფიფქების გეომეტრიაზე გვებლატუა ვიღაც შერეკილი და ერთი მაშინ იყო, რო არ ჩამთვლიმა: კი არ ვუსმენდი, უბრალოდ ის ბებერი მწიგნობარი გამახსენდა,

დამით ქუჩაში რო მივასიკვდილეთ მე და ჩემმა ნაძ-
მაკაცარებმა. რაც ჩამაყუდეს, მათზე მარტო ერთი
რამ გავიგე — წლისთავზე ჯორჯი-ბიჭი გაუსაღე-
ბიათ; მერედა არ იკითხავთ, როგორ და რანაირად?
ღმერთმანი, ხანდახან სამართალიც არი ქვეყანაზე
და მაგის ბოლოც ეგ იყო — გაღორდა და ველარ
ეტეოდა საკუთარ ტყავში, ვიდაც მდიდარი კოლექ-
ციონერის ბინაში გადამძვრალა ეგ ბრიყვი ეგა და
იმის მაგიერად, სანამ მოჩანთული პატრონი გონზე
მოვიდოდა, წასაღები დროზე წაეღო, მიმდგარა და
სულ გაუოხრებია იქაურობა. ეს კოლექციონერე-
ბიც ხო მაგარი დარეხვილი ხალხია — ჯერ მარტო
ფულის ამბუვი ეგონა და წყნარად ეგდო, მაგრამ
მერე აზრზე მოსულა, რაც ხდებოდა და გიჟს დამს-
გავსებია, ძველებური ბრონზის მძიმე შანდალი
დაითრია და ეცა თურმე, ჯორჯი კი ბაიბურში არ
იყო და მიიღო კიდევაც უკნიდან ბათქი თავში, იქვე
გათავებულა. იმ ტიპს რა — თავდაცვაში ჩაუთ-
ვალეს და პირობითიც არ მიუციათ, ჯორჯი-ბიჭი
კი გავიდა გაღმა. ახია, ღმერთმანი.

„რა გქნათ ახლა?“

კვირა დღე იყო და ციხის სალოცავში ვიყა-
ვით შეყრილი, კაპელანი საკვირაო დამოძღვრას
გვიპირებდა და როჟაც შესაბამისი დაყენებინა
— ბრძნული და ვითომც ძაან გამგებინა. მე შეს-

აფერისი მუსიკის გაშვება მევალეობდა მაგნიტო-ფონზე — ჯერ დასაწყისში, მერე — სადღაც შუაში, როცა კი მანიშნებდა, და — სულ ბოლოში. მუსიკა სასულიერო ხასიათისა უნდა ყოფილიყო, რასაკვირველია, მაგრამ ეს ცოტა ტიომნი ამბავი იყო ჩვენი კაპელანისთვის და მეც ხან ბახს ვდებდი, ხან ჰენდელს და ხან კიდევ, როდის რაც მომენატრებოდა.

„ახლა რა ექნათ-მეთქი, თქვენ გეკითხებით!“ — მესამეჯერ იყივლა ცენტრალური ხაროს რიგითმა მამაომ, — „ვიაროთ ასე კოლონიიდან კოლონიაში? განთავისუფლება — დაპატიმრება, ციხე-კოლონია-სახლი, ისევ ციხე და ისევ კოლონია — როდემდე?.. თუ ბოლოს და ბოლოს შეისმენთ სიტყვას უფლისას და შეიმეცნებთ, რა სასჯელიც გელით იმ ქვეყანას, თუ არ მოინანიებთ ცოდვებს და მართალ გზას არ დაადგებით და ამ ქვეყანას, თუ ისევ თქვენსას გარეკავთ?.. ღმერთმა აზრის ნათელი უბოძა ადამიანს, თქვენ კი აღარც აზრი შეირჩინეთ თავში და სიბნელეშიც ხელის ფათურით დაბორიალებთ... რა ჭკუით ცვლით-მეთქი, მე თქვენ გეკითხებით, ღვთის პირშოვებას ოსპის ბალანდაზე? რა გული გითქვამთ ძალადობის, ქურდობის, მრუშობისა და იოლი ცხოვრებისათვის, თუკი ნაღდში ვიცით — და ეს უკვე მეცნიერულადაც დამტკიცებულია — რომ ჯოჯოხეთი არსებობს?! განა არა, თავდაც

რამდენჯერ მწვევია ხილვა — და მწუხრის ჟამს განსაკუთრებით — რომ არის ასეთი ადგილი, ყველა საკანზე უბნელესი, ადამიანის ხელით დანთებულ ყოველგვარ ცეცხლზე უფრო მწველი, სადაც თქვენისთანა ცოდვამოუწიანებელი ავაზაკები — ჰო, თქვენისთანები-მეთქი, რას იკრიჭებით — წივიან-კივიან და გოდებენ უსასრულო ტანჯვის გამო და, ყელამდე სიბინძურეში ჩაფლულნი, ყლუპსუფთა წყალს ნატრულობენ... ასეა ეს!”

და სწორედ ამ დროს, ძმებო, ბოლო რიგებში ვილაცამ დაუბრუნუნა და ატყდა ერთი ხორხორცი, მაგრამ ზედამხედველები რას მიკეთებდნენ — ტემპში მოაკეტინეს ყველას და მერე ერთ ვილაც გაძვალტყავებულ შიბზიკას დაავლეს ხელი და გააქანეს, საცა წესი იყო. ბევრს კი ჭიჭყინებდა, მე არა, აი ის ზეკი იყო, მაგრამ ვინ დაუჯერა და ან რა მნიშვნელობა ჰქონდა ამას.

„აი ხომ ხედავთ!“ — თავისას მიერეკებოდა კაპელანი, — „ამქვეყნად მთლად უმცირესი ცოდვაც კი არა რჩება დაუსჯელი და წარმოიდგინეთ ერთი, რა ხდება იმ ქვეყნად! ახლა, მოდით, წიგნი წავიკითხოთ...“ პაწია ბიბლიას დაადრობდა საიდნლაც, თითებს დაინერწყვავდა და იწყებდა რომელილაცა ადგილის ძებნას. კარგი სანახავი იყო, ღმერთმანი, ხორცის გროვა, ალაჟღაჟებული სახე

და ღორის თვალები სულის ხსნისაკენ მოუწოდებდა პატიმრებს. თუმცა მე რას ვერჩი, ჩემ მიმართ ყოველთვის ძაან მამაშვილური ეჭირა და როცა ამ საღვთო წიგნით დაინტერესება შემატყო, ჩამკეტავდა ხოლმე სალოცავში, მუსიკის მოსმენის ნებასაც მაძლევდა და ვიყავი ასე განცხრომაში: დაეჯდებოდი ჩემთვის, მარტო, კასეტას ჩავდებდი და ბიბლიას ვფურცლავდი...

თავიდანვე დიდი გოთვერანი ხალხი კი ყოფილან ეს ყვევრები: რას ურახუნებდნენ თურმე ერთმანეთს, მერე ღვინოც მაგრა ჰყვარებიანთ, ეტყობა, და ქალების ამბავს კიდევ ნუღარ მკითხავთ — ვინ ვისთან წვებოდა, დავთარი ამერია. აი მეორე ნაწილი კი ჯერ იყო და ვერაფერი შვილი მეგონა, სულ რაღაც ქადაგებები და ეგეთი ბალამუტი, არავითარი ჩხუბი და წერაობა; მაგრამ ერთხელაც კაპელანმა ტორი დამადო მხარზე, მეორის საჩვენებელი თითი ზეცას მიაპყრო და მეუბნება: „დროა, დროა გზანი წამებისანიც შეიმეცნო, შვილო ჩემო! ე-ე... №665321! ჩვენი სატანჯველი რაა საყოველთაო ცოდვების საკუთარ მხრებზე მოკიდებასთან შედარებით!“

ესა თქვა, ერთი გემოზე ამოაბოყინა და ვისკის სურნელით ააქოთა იქაურობა. მაგრა გაუტყდა, ჩაფიქრდა, ეტყობა, კიდევ უნდოდა ეთქვა რაღაც ისეთი, მერე ხელი ჩაიქნია და თავის გზას დაად-

გა. სადამოლობით მარტო ბოთლთან შექმლო მწყობრისად ლაპარაკი. ვიცი, შეესწრებივარ.

მაგის მერე იყო სწორედ, კიდე წავიკითხე ჯვარცმისა და ეკლის გვირგვინის ჩამოცმის ამბავი და მაშინ დამარტყა, ამაშიც რაღაცა ყრია-მეთქი, ბახის „ვენებანი“ დავდე — ალტის პარტია „მათედან“, თვალები დავხუჭე და უცებ წარმოვიდგინე, თითქოს ლურსმანს თავად ვურჭობდი გაშლილ მტევანში. მას მერე ოთხივე თავის ეგ ადგილები ლამის დავიზივებდი და უკვე მართლა მეჩვენებოდა, რომ თეთრი ტოგა მეცვა და თაკარა მზეში მათრახს ვუტყვლაშუენებდი შიშველ, ოფლიან ზურგზე, სისხლი და ოფლი ირეოდა ერთმანეთში და ხალხის გოდების ხმა მესმოდა კარგი გუნდივით. იტოგში, მთლად უსარგებლოდ არ დამიკარგავს დრო და ხაროს უფროსის ყურსაც კი მისწვდა, ესა და ეს ეკლესიურობაში გადავარდო. ქადაგად დამდგარ კაპელანსაც უფრო ყურადღებით ვუსმენდი ხოლმე, მაგრამ მაგის ნაბჟუტურალის ბვერი მაინც არაფერი გამეგებოდა.

დღესაც რაღაცა იბოდილა იმათზე, ვინც ღვთის სიტყვას კი უსმენდა თითქოს, მაგრამ მათ თავში რო არ შედიოდა არაფერი და ვითომ სილაზე აშენებდნენ სახლს და ატყდა თურმე ჭექა-ქუხილი, ნიაღვარი წამოვიდა და ნაგებიც ჩამოიქცა. ჯერ რა ხისთავა რამე უნდა იყო, ამას აკეთებდე და მერე ან მართლა მშენებელს არავის იცნობდნენ,

ან მეზობლებიც ეგეთი დამპყლები იყვნენ, დროზე არავინ გააფრთხილა... მოკლედ, რაღაც მუდამი ვერ ავუღე მაგის გადაკრულად ნაქადაგარს.

მერე იყო და უცბად მიაფუჩქია ბოლოში სათქმელი და ახლა „ორმოცდამეხუთე საგალობელი დავცხოთო“, — გამოაცხადა. ატყდა ერთი შმაშუნი, ზველება, პიჟამების სწორება და ხმების მიხედვით ადგილების გაცვლა-გამოცვლა. მე ჩემი მუსიკა გამზადებული მქონდა და მოცემულ ნიშანზე გაგუშვი შუტცის ძაან, ძაან მარტივი თუმა ორლანზე, თანაბარი გადასვლებით ბანებში.

საერთოდ, რიგიანი მომღერლებიც გვყავდნენ, დამწერისად უბერავდნენ ხოლმე გალიაში გამომწყვდეულ ბულბულებსა და თავის ნებაზე მონაგარდე ყვაეებზე — პატარა ტრენინგი და სამხმინან მოტეტებსაც ამღერებდა კაცი, ზედ კიდე ფსალმუნებიდან დაადებდი სიტყვებს, მაგრამ კაპელანს თავისი რეპერტუარი ჰქონდა დაწესებული, არც ვიცი, ვისი შეთხზული იყო, იქნებ სულაც საკუთარი და ხაროს უფროსისა, ზედამხედველ კომისიასაც თავის დროზე ძაან მოსწონებია თურმე:

*მძიმე არი ციხის კარი —
გარეთ როგორ გახვალ,
ცოდვებს თუ არ ინანიებ —
ჯოჯოხეთში ჩახვალ!..*

ცხვრებივით ერთ ხმაში ბლაოდნენ პატიმრები ამ სისულელეს და ზოგს, მგონი, ცრემლიც ადგათვალზე. ეს ვირი ნადზორები კიდე დაუვლიდნენ ხოლმე კიდეზე და დასძახებდნენ: ხმამაღლა, უფრო მოშინადო! ბოლო-ბოლო ესეც მოთავდა და ბოლო სიტყვაც კაპელანმა დაგვაწია: „გფარვიდეთ წმიდა სამება და მუდამ უკეთესობისაკენ წარგმართვდეთ ყველას, ამენ!“ მეც, ჩემი მხრივ, ერთი პატარა ნაწყვეტი დავურთე ადრიან შაიზელბერგის მეორე სიმფონიიდან, დამშვიდობების ამბავში, ჯოგი კიდე გასასავლელს მიაწედა და იყო ერთი ზედახორა და ნადზორებმაც გაიხარეს დრუჩოკების ქნევით.

მერე კაპელანი მომადგა, კაი ძმაკაცივით გადამხვია მარჯვენა და გაბადრული სახით მეუბნება: „დიდი მადლობა შენ ამჯერადაც, რას მეტყვი ახალს?“ საქმე ის იყო, ეგ ჩემის კაპელანი მაგრა ჩალიჩობდა, როგორმე წინ წასულიყო ჩინის ამბავში, ამისთვის კიდე ხაროთუფროსისაგან ატმავკა ჭირდებოდა. ხოდა, ეგ ვირთხაც, მგონი, ყოველ მეორე დღეს მასთან ყურყუტებდა და ყურებს უჭედევდა: პატიმრებში ასე და ასე ლაპარაკობენ, სულ რაღაც-რაღაცეებს ხიმანკობენ, მაგრამ ჩემი ჯერათ, მე კიდე სულ თქვენ ქებაში ვარ და როგორღაც მაინც ვაშოშმინებო. ხანდახან კიდე მთლად გაუხეთქავდა გულს — ბუნტი მზადდება, ან ესა და ეს ნომერი გაქცევას აპირებს, ან კიდე რამე ამდაგვარს

დაუბრუნებდა და იწყებოდა ერთი ალიაქოთი. მთელი ეს ბაზარი კი სულ ჩემი შეთხზული იყო, თუმცა ხანდახან მართალიც გამირტყია შემთხვევით — აი თუნდაც იმ ბოთუ ჰარიმენის ამბავი, ღამის შემოვლაზე დარაჯის მოხრჩობას და მის ტანსაცმელში გადაცმული რო აპირებდა ათესვას, ოღონდ ენა ვერ გაიჩერა პირში... ან კიდე კანალიზაციის მიღებზე კაკუნით რო დაამუშავეს ტიპებმა ერთმანეთთან კავშირი. აი ეგ მართლა ფინთი რამე იყო: არ შეიძლება, პატიმრებს გაერთიანების საშუალება მისცე. ერთხელაც კიდე სადილზე იმდენი იჯაჯღანეს უგემური საკვების გამო, — ვუთხარი და მაგრადაც გამიმართლა, ოღონდ იმ საღამოს, მორიგეების გარდა, გარეთ კიდე მთელი ქვედანაყოფი იყო გამზადებული და უცბად დააყუჩეს სუყველა. კაპელანს კიდე ცალკე უფროსისაგან ერგო მადლობა და ცალკე — სასულიერო სამართველოდან განსაკუთრებით მძიმე ობიექტზე თავდადებული სამსახურისთვის.

ამჯერადაც ცინცხალი ტყუილი მქონდა გამზადებული, მაგრამ ვინ რას დაგიღვედა, მაგის მეასედიც თუ გამართლდებოდა, ამბის გაბუქვა მერე უკვე მაგათი საქმე არ იყო?!

„ღიახ, სერ, ნამდვილს გეუბნებით, სერ, ჩემი ორი ყურით გავიგონე, პაკეტი კოკაინი უნდა

შემოიტანონ და, მგონი, მერვე ბლოკს აქცევენ დასანაწილებელ ბაზად.“ „ძალიანაც კარგი“, — მეუბნება, — „თუმცა რა კარგი, ისა... ცუდი ამბავია, ძალიან ცუდი! მაგრამ შენ აბა რა შუაში ხარ — შენი გულმოდგინების ამბავს კიდევ ცალკე მოვახსენებ ზემოთ“, — თქვა და გაიბღინდა, როგორც სჩვეოდა ხოლმე, როცა უფროსობასთან თავის ახლო ურთიერთობაზე გადაკრავდა სიტყვას.

„საზოგადოდ, ნამდვილად რომ სანიმუშოდ იქცევი, აშკარად გამოსწორების გზას ადგახარ, შვილო ჩემო, NN665321... ასე თუ გაგრძელდა, შუამდგომლობასაც აღვძრავ, ერთი-ორი წლით ადრე რომ გაგანთავისუფლონ, დიახ.“

„დიდი მადლობელი, სერ, ღმერთმანი, თავს არ დაუზოგავ, ოღონდ ერთი რამ მინდა გკითხოთ: სერ, ხმები დადის, რაღაც ახალი მანქანა გამოუგონიათ, ჩაგიშვებენ შიგ და განახლებული გამოდიხარ, აღარც ციხე გინდა და აღარც არაფერი, პირდაპირ გარანტირებული ხარ ყოველგვარი ბოროტი-საგანო...“

ვატყობ, არ ეპიტნავა მაინცადამაინც — ჯერ რაღაც საიდუმლოდ ინახავენ ამ ამბავს — არადა ხომ ვიცი, მუდამ ენა ექაება, მაღალ მატერიებზე ებალამუტოს ვინმეს.

„ჰო, ეე... როგორ არა, არის ეგეთი რამ, ლუდოვიკოს მეთოდს ეძახიან, ოღონდ ჩვენთან ჯერ არ უცდიათ — უფროსია წინააღმდეგი და სიმართლე ითქვას, არც მე მებატება გულზე.“

„ეგ რატომ, სერ?“

„იმიტომ, რომ ადამიანის ბუნებას ვერავითარი მეთოდებით ვერ გააუმჯობესებ. კეთილიცა და ბოროტიც შინაგანი ამბავია და ღვთისშვილს არჩევანის უფლება თუ არ აქვს, იმას ადამიანიც აღარ ეთქმის!“

კაცმა არ იცის, კიდე რამდენს იქაქანებდა ამ აბლაუბდას, მაგრამ ამ დროს რკინის კიბეზე ერთი ბრაგაბრუგი ატყდა — მორიგი პარტია ზეკები მოგვადგნენ თავისი წილი სულიერი საზრდოს მისაღებად.

„კარგი, ახლა შენს საქმეს მიხედე, — მეუბნება კაპელანი, — მაგაზე კიდე სხვა დროს ვილაპარაკოთ.“ ხოდა მეც ბახის ერთი ქორალური პრელუდია დავუდე, *Wachen auf*¹ ქვია რატომღაც და ეს ჯგროც შემობლავუნდა, ნაღზორები კიდე აქეთ-იქიდან დადგნენ, კაპელანიც აბობლდა კათედრაზე და გააბა ისევ თავისი: *რა ექნათ ახლა?*

¹ განიღვიძეთ (გერმ.)

იმ დილით კიდე ოთხი პორცია ქადაგება ჰქონდა დაგეგმილი და ჩემთვის ვილა მოიცლიდა — ბოლოში ჩვეულად გადამიხადა მადლობა, ის ლუდოვოკოს მეთოდია თუ რაღაცა, სიტყვითაც არ უხსენებია.

2.

საღამოსკენ ისევ ჩვენ-ჩვენს სოროებში შეგვრეკეს და მოგვიკეტეს კარი. თავის დროზე თითო კამერა, ეტყობა, სამი კაცისთვის იყო გათვლილი, ოღონდ მერე კიდე სამი ნარიც დაემატებინათ და ახლა ექვსნი ვიყავით სელიოდებოვით ჩალაგებული. პირველი, კართან, ზოფარი იწვა — ვერც სახელით გაიგებდი, რა ჯილაგისა იყო და ვერც გარეგნობით — ერთი მურთხი რამე და არაფითარი აქცენტი. ლაპარაკი კიდე ნამდვილი ქურდისა ჰქონდა, ცოტა ჭკუაზეც აფრკად იყო, იჯდა ხოლმე თავისთვის და სულ ჰყვებოდა რაღაცა გაუთავებელს, მაგრამ თავს ბოლოს ვეღარ აბამდა და აღარც ყურს უგდებდა ვინმე. მერე ერთი სქელო ურია მოდიოდა, სულ მუდამ ოფლში იწურებოდა და ნამდვილი ძილისგუდა, ოღონდ მაგაზე ამბობდნენ, სტუკაჩია და კაცი ფრთხილად უნდა იყო, ძილშიც ყველაფერი კარგად ესმისო. ეგ იყო, იაფნიზე ვერც ერთხელ ვერ გამოიჭირეს. მერე ორი განუყრელი ძმაკაცი — კირპიჩა და დოქტორა. კირპიჩა ვილაც

პატარა გოგოშკას ხმარებაზე იყო ჩამჯდარი (ისიც შეტენეს, „გაუკუღმართებულადო“, თუმცა დედის სულს იფიცებოდა — არაფერი მსგავსიო), ღოქტორა კიდე თავს დებდა თურმე — კიბოს ვეკურნავო, ოღონდ შპრიცს ცარიელა გამოხდილი წყლით ავსებდა. მერე ერთი ქალიც აბორტმახერობის დროს ჩაკედომია ხელში, უფრო სწორად, მაგიდაზე. ესეც გაუხსენეს.

კიდე იყო ვინმე ჯოჯონა, მაგარი ჰიგიენური ტიპი — ყოველ კვირადღეს პედიკიურს იკეთებდა გადატეხილი ბრიტვით. მოკლედ, ძან საზოგადოებაში გახლდით გასული. იმ დღეს კიდე, თითქოს ადამიანებად აღარც გვთვლიანო, კიდე ერთი შემოგვისახლეს, ანუ კარი გაიღო და შემოგვიგდეს, იატაკზე მოადინა ზღართანი. ჩვენ ჯერ აზრზე ვერც მოვედით, ის რო წამოხტა, გისოსებს ეცა და მორთო ღნავილი: „ხალხი არა ხართ?! იატაკზე დაეწვე?.. რა მინდა ამ გადატენილ სოროში — ციხეა თუ გაზის კამერა! უფროსთან ვიჩივლებ!“

ყურიც არაუინ გაიბერტყა, რა თქმა უნდა.

ჰოდა, ძმებო, სწორედ ამ კაცით დაიწყო ყველაფერი — იმისთანა დამპალი ვინმე აღმოჩნდა, ვინ იყო მაგის ამტანი. ჯერ ჩემზე გაახურა — ყველაზე ახალგაზრდა შენა ხარ და მოგიწევს იატ-

აკზე ძილიო. ახალმოთრეულს თუ ერთხელ რამე გაუვიდა, მერე კარგად მეყოლე და ალბათ ამიტომ იყო, ხმის ამოღებაც არ დამჭირებია, სხვებმა წაუთაქეს თავში და მოაკეტინეს. მერე ის იყო, წავთვლიმე და გვერდში არ მომიწვა ეგ ვირიშვილი და არ დამიწყო ხელების ფათური და სიყვარულის ახსნა! გიჟივით წამოვკარდი, დაეითრიე და ვერც ვხედავდი კარგად, სად ვურტყამდი, მერე ფეხებით შევდექი და სანამ ნაღზორები არ შემოცვიფდნენ, არც გაეჩერებულვარ. დიდი კი არაფერი, რა თქმა უნდა, ფეხსაცმელებზე შწუროკები ყველას დაძრობილი გვქონდა და იმ სიბნელე-სივიწროვეში კიდე ხელსაც ვერ გაიქნევდი ხეირიანად, მაგრამ ჩხუბი ჩხუბია და მტყუან-მართალს ვინ დაგიდევდა — თითო-თითო ყველას მოგვხვდა და, თავისი ჭკუით, დაამყარეს წესრიგი. მერე გაგვაფრთხილეს, კიდე რამე შუხური თუ ატყდა, ვაი, თქვენი ბრალიო და პატარა წითელი სინათლეს აღარ გამორთეს ჭერში: ასე უფრო ჭკვიანად იქნებითო, — გაიღმიჭა ოპერ-ნაღზორი და გაიკრიფნენ.

უკვე ვიცოდი, ჩემი ძილი აღარ იქნებოდა და იმ პილორს ვეუბნები: დაედე ნარზე და განძრევა არ გაბედო, მე კიდე ჩემი საბან-გობანით იატაკზე მოვეწყობი-მეთქი. „დაიცა“, — დოქტორა მეუბნება, — „ეს ყველაფერი კარგი, მაგრამ არც მაგის დაწოლა იქნება, იდგეს ფეხზე კუთხეში, ჭკუას ისწავ-

ლის.“ ის ჩემისა კიდე იმის მაგიერად, ენა მუცელში ჩაეგდო და ხალხი უფრო არ გაელიზიანებინა, ახლა იმას აუხტა: შენ ვინა მყავხარ, ვინ რას გეკითხება, მე და ეს კაცი როგორ მოვრიგდებითო. მართლა კაი დარეხვილი ვინმე იყო — დაიწყო და აღარ გაათავა. ჯოჯონამაც უყურა, უყურა და ის ქლიავიც რო აღარ მორჩა შიპიტს, ერთი ამოიოხრა და მშვიდად, ისე, ყველას გასაგონად თქვა: „ძილი თუ არ გეიწერია ამ ღამით, ერთი სასარგებლო საქმე მაინც ვქნათო.“ ხოდა კირპიჩამ ერთი ხელი ქეჩოში სტაცა, მეორეთი ცოტა ხნით პირი მოუკუპრა და მოსდგნენ და იმდენი უბრაგუნეს, თურქის ბარაბანს რო არ მოხვედრია, ოღონდ უხმოდ მუშაობდნენ და მეთოდურად, რიგრიგობით. ბოლოს ჩემი ჯერიც დადგა და ამ პატარა, წითლად მბჟუტავ სინათლეზე ეს გასისხლიანებული სიფათი რო დავინახე, თითქო რაღაც გადამიტრიალდა გულ-ღვიძელში — ცუდად კი არა, პირიქით, თითქო ახლა გავხდი მართლა კარგად, მხოლოდ ყველაფერს წითლად ვხედავდი, ცოტა ბუნდოვნად და არავითარი ცემა-ტყეპა არ ღამიწყია, მივუახლოვდი, შორიდანვე გავუშალე და მთელი ტანით შევუშვი დარტყმა — შიგ ჟანგიან ყბაში მოხვდა და კეფით გაეკრო კედელს. მართლა მაგარი გრძნობა იყო, ღმერთმანი.

„ესეც ასე“, — კმაყოფილად, ვალმოხდილი კაცის ხმით თქვა დოქტორამ, — „ახლა კი ნამ-

დვილად წაუძინებს, იმედია, დილამდეც და ხვალ სულ სხვა, წესიერ, ზრდილ და უაღრესად მორიდებულ პიროვნებად წარმოგვიდგება, იმედია. თუ არადა, კიდევ გავიმეორებთ — *რეპეტიციო ესტ მატერ სტუდიოროუმ*, მოგეხსენებათ“. დიდი მახალო ვინმე კი იყო ეს დოქტორა, სულ ასე დახვეწილ სტილში ლაპარაკობდა, დინჯად და მძიმედ.

ჩვენც ჩვენ-ჩვენ ნარებზე ავძვერით და დილამდე თავი არც ერთს არ აგვიღია. მე კიდევ რატომღაც ისევ ისეთი უცნაური სიზმარი მესიზმრა: თითქოს მთელი ორკესტრი მარტო მე ვიყავი და ორი ღირი-ჯენტი მყავდა ერთდროულად: ბებერი ფაფარიანი ლუდვიგა და პარიკიანი ჰენდელინ, მაგრამ ორივე ერთნაირად უკმაყოფილო იყო და ხან რაზე მდებდნენ შარს და ხან რაზე. მერე მეც ამეშალა ნერვები და ხან ალთას ვუბერავდი და ხან ბალთას. ბოლოს ორივე ერთად მომდგა და გამიხვრიტეს ტვინი... სწორედ ამ დროს გამომეღვიძა და ვხედავ, ყველას იმ გუშინდელ ნაცემ-ნაბეგვი ბაიყუმის გარშემო წრე დაურტყამთ და რაღაცას ყაყანებენ. მერე დოქტორას ხმა გავიგონე: „გულის ამბავია, ალბათ. ასე გაცხარებაც არ ვარგა. მეტისმეტი მოგვიდათ გუშინ, მეტისმეტი“.

„დაიცა, დოკ“, — ჯოჯონა ეუბნება, — „მგონი, არც შენ დაგიკლია ხელი“. მეც მივედი და ვხედავ,

ის ჩემისა რაღაც უცნაურად წევს — თვალეზაფხეთილი და პირღია. შიშველი ფეხის თითები შევახე მკლავზე და ცივი იყო — ისეთი კი არა, შემცოვნებული როცაა კაცი, მართლა ცივი — მაცოვარში ნაგდები კატლეთით.

„მართლა, ალექს, ის ბოლო დარტყმა ნამდვილად ზედმეტი იყო“, — ახლა მე მომიბრუნდა დოქტორა.

„ჰო, რა თქმა უნდა“, — ვეუბნები, თან გულმა რაღაც რეჩხივით მიყო, — „კირპიჩას ეჭირა, შენ და ჯოჯონა ცემდით, მე კიდევ ერთი დაუუადე ბოლოში და ახლა თურმე სულ ჩემი ბრალი ყოფილა ყველაფერი!“

„ერთი იყო, კი, მაგრამ მეტიცმეტი, ასე ვთქვათ, გამეტებით... რომ იტყვიან, ზედმეტი ჩხირი ტვირთი აქლემსაც დააგდებსო...“ — დანარჩენებიც დგანან და ძან ბრძნული სახით კვერს უკრავენ. მარტო ყვეერაა ჩუმად და, როგორც ყოველთვის, ახლაც ოფლი ასხამს, ოღონდ სიმწრისა.

„ნაბიჭვრებო“, — ვუბნები, — „ვირიშვილო, თესლო, ნაბიჭვრებო...“ მერე გავჩუმდი ან რა აზრი ჰქონდა, გუშინდელივით არ მახსოვდა იგივე ამბავი, იმ ჩემმა ყოფილმა ძმაკაცებმა რო მიყვეს. ასეა, ძმებო, ბოლომდე არავის ნდობა არ შეიძლება ქვეყ-

ანაზე — ადამიანი, საზოგადოდ, ყველა ერთი ნაგავია, ერთი ქაქიდან მოზედილი.

მერე ატყდა მთელი ბაზარი, მკვდარი გაიტანეს, პატიმრები აღარც სამუშაოზე და აღარც ნასადილევს მუხლის გასაშლელად აღარ გაუყვანიათ, ის კი არა, სადილი საერთოდ არ ჩამოუტარებიათ — ისხედით მანდა და ხმა არ გაიღოთო, ყველაფერზე ამას პასუხობდნენ. რა თქმა უნდა, ხაროთუფროსს სისხამ დილასვე მოახსენეს ყველაფერი, იქნებ ლოგინიდანაც კი წამოაგდეს, მაგრამ უცნაური ის იყო, არც თვითონ გამოჩენილა და არც მისი ბრძანებით რაიმე სასჯელი დაუდვიათ ვინმესთვის. ოღონდ რაღაცას კი ელოდნენ ყველანი და სულ მირბი-მორბოდნენ, ფაციფუცობდნენ რაღაცას, დარაჯებიდან დაწყებული დამლაგებლებით გათავებული. ბოლო-ბოლო საღამოს ექვსი საათი იქნებოდა, ჩვენი კამერის კარი გააღეს და მთელი უფროსობა დაგვეჩიათ, თანაც მათ შორის ახლა სულ სხვა პირველობა — ვიღაც მაღალი, ცისფერთვალეა პიჟონი და, ღმერთმანი, ძმებო, ასე მორგებული შარვალ-კოსტუმი მე მეტი არ მინახავს — ისე ადგა ტანზე, თითქოს საკუთარი ტყავიაო. ჩახალსტუხებულ-ჩაპერანგებულაც ხო იყო და სათვალეც ისეთი ეკეთა, მგონი, მართლა ოქროსი ჰქონდა ჩარჩო, თუ არადა, ფასი მაინც ნაღდი ოქროსი ექნებოდა. იდგა და სადღაც ჩვენს

იქით იყურებოდა, თითქო შუშისაგან ვიყავით ყველანი ნაკეთები და ქადაგებდა: „...ესეც თქვენი ნაქები თეორიები დანაშაულისა და სასჯელის თაობაზე — ბოროტმოქმედებს ერთად შეყრით და ერთი პირი სასჯელის მოხდასაც ვერ ასწრებენ, დანაშაულს დანაშაული ემატება! არა, ბატონებო — ასე არაფერი გამოვა, ხაროები ისედაც გადაჭედილია და პოლიტიკურებს რაღა ეუყოთ? ან რომელ სასჯელის მოხდასა და შრომა-გასწორებაზეა ლაპარაკი?! ამათ რა გამოასწორებს — ერთმანეთსაც არ ინდობენ... რადიკალურ ზომებს უნდა მივმართოთ — ან მკურნალობა გამოასწორებს, ან სამარე!...“

აი მანდ ვისქესე, ჩემი ღროც დადგა-მეთქი და ცისფერთვალას ვეუბნები: „ნება მომეცით, მოგახსენოთ, სერ, კარგა ხანია, ჩემი ნებით ვითხოვ, მკურნალობა დამინიშნონ — კაპელანი დამემოწმება, რომ სამაგალითო ქცევით...“, მაგრამ სუბორდინაციის ასეთი უმაგალითო დარღვევის მომსწრე ცენტრალური ხაროს უფროსს უეცრად სისხლმა აასხა ტვინში და ერთი ისეთი მიღრიალა, ყურის ბარაბანი გამისკდება-მეთქი, — ვიფიქრე. ის შმოტკინა კიდე შეიჭმუნა მხოლოდ და ეუბნება: „აი ხომ ხედავთ, უკვე მოხალისეებიც გამოჩნდნენ! ძალიან კარგი ახალგაზრდაა და თავგამოდებული — მივცეთ შანსი. დამიჯერეთ, ბროდსკის ხელში მკვლეელიც კი მშვიდობის მტრედად იქცევა“. თქვა და

გატრიალდა. სხვებს რაღა დარჩენოდათ, კვალში მიჰყვნენ. მე კიდე ცხვირწინ მომიჯახუნეს კარი.

3.

იმავე საღამოს ძაან ნაზად და ზრდილობიანად წამომაგდეს და წამათრიეს უფროსის კაბინეტში. ის კიდე კუშტად მომაშტერდა და საშინლად გადაღლილი პასუხისმგებელი მუშაკის ხმით მეკითხება: „ისე, აზრზე მაინც თუ ხარ, ამ დილას ვის ელაპარაკე?“ მერე პასუხისთვის არც დაუცდია, თავისი გარეკა: „მინისტრს, ჩემო კარგო — დიი-იახ, შიდა საქმეთა ახალ მინისტრს! ახალმა სიომ დაუბერა, მოგეხსენებათ, და ამასაც ახალი იდეები აწუხებს... ასეა თუ ისე, ბრძანება ბრძანებაა და მე არაუინ მეკითხება, ძველი ცოცხი მირჩევნია თუ ახალი უფრო მომწონს, თუმცა ნაღდად რომ არ მომწონს და ჩემდათვად, სადაც გნებავთ, იქ ვიტყვი: „თვალი თვალისა წილ.“ — რამდენჯერ უთქვამს ჩვენს კაპელანს და საესეებით ვეთანხმები, საესეებით! თუ ვიღაცა გაგარტყამს, შენც ჩასცხებ — ასე არაა? თორემ მერე უარესს გიზამს... მერედა ვინც სახელმწიფოს უჩაჩქუნებს თავში, იმას რაღატო არ უნდა მოხვდეს? არაო, ახლა ისეთი აზრიაო, — გვეუბნებიან, ცუდს კარგად უნდა მოვექცეთ, ბოროტს — კეთილადო, სადაური სამართალია, გეკითხები?!“

„აბა რა გითხრათ, სერ...“ — ვეუბნები, თან ვცდილობ ვუჩვენო, რა ზრდილი და წესიერი ვარ და სხვისი ჭირის გამგები, ეს ჩემი ახმახი ნაღზორი კიდე შიგ ყურში არ ჩამბლავის: „ხმა! კრინტი! რაებს ბედავ აქა!!“

„კარგი, კარგი, შეეშვი“, — ისევ იმ ძაან, ძაან გადაღლილი ხმით ამბობს ხაროსთავი: „შენ კიდე, რა ნომერი ხარ... ჰო, 665321 — ხვალ იმ ვილაც ბროდსკისთან გამოცხადდები. უნდა გადაგაკეთონ. რაღაც ორ კვირაში პატიოსან კაცად ვაქცევთ და საზოგადოების სრულუფლებიან წევრად გავხდითო. ყოველ შემთხვევაში, ნომრებს აგადირობენ და გვარ-სახელს დაგიბრუნებენ. გაწყობს?“

ვდგავარ, ხმას არ ვიღებ. და ახლა ამაზე ამიყვირდა ახმახი: „უპასუხე უფროსს, არ გესმის შენა?!“

„დიახ, სერ, დიდზე დიდი მადლობა, სერ! ვეცდები, ნდობა გავამართლო. მადლობელი ვარ ყველასი, სერ!“

„ტყუილად ხარ... ვერაფერი სამადლობელია. აი აქ ხელი უნდა მოაწერო, რომ ნებით თანხმდები ამ ახალი მეთოდით მკურნალობაზე და განთავისუფლების შემთხვევაში არავითარი პრეტენზია არ გექნება. მოაწერ?“

„უეჭველად და უყოყმანოდ, სერ! ხელიც არ ამიკანკალდება“. იმანაც მომაჩეჩა კალმისტარი და კარგად, გარკვევით და ლამაზად ჩაუწიკწიკე საკუთარი სახელი და გვარი.

„ამ დავიდარაბასაც მოვრჩით...“ — თქვა უფროსმა და თავი დაუქნია, გაიყვანეთო. ოღონდ ჯერ თურმე ერთიც მქონია მოსაღვეი: კაპელანს მოსურვებია ჩემთვის გამოსათხოვარი სიტყვის თქმა და ახლა იმასთან წამაპროწიაღეს. ის კიდე იჯდა თავის მაგიდასთან, გაუხორილი და, როგორც ყოველთვის, ახლაც ვისკიტა და სიგარის სუნით წარადა. ახრანას ანიშნა, გარეთ დარჩითო და მერე მე მომიბრუნდა:

„დაჯექი, დაჯექი, შვილო ჩემო 665321! ერთი რამ უნდა გითხრა თავიდანვე: ჩემი ხელი ამაში არ ურევია. აზრი რომ ჰქონდეს, ხმასაც ავიმაღლებდი ამ უმსგავსობის წინააღმდეგ, მაგრამ ახლა უკვე გვიანია — ხმა ჩემი დარჩება ხმად მღაღადებლისა ოფიციალური უსულგულობის კედლისა წინაშე... გესმის, რას ვამბობ?“

ისე რა-მეთქი, — გავიფიქრე, — მაგრამ, ყოველი შემთხვევისათვის, მაინც დაუქნეიე თავი.

„როთულზე როთული ზნეობრივი საკითხია — ყოვ-

ლად წესიერ, ზნეკეთილ ბიჭად უნდათ გაქციონ. სურვილიც კი აღარ გექნება ბოროტება ჩაიდინო — ან თუნდაც ძალადობის რაიმე აქტი. გესმის, რას ვამბობ?“

„მერე მაგას რა სჯობია, სერ!“ — ვეუბნები, არადა გულში მეცინება, ძმებო, რასაა, რო ბოდი-ალობს-მეთქი.

„ჯობია, შვილო ჩემო, ბევრი რამე ჯობია! თავისთავად კარგს ამაში ვერაფერს ვხედავ: ძალად კეთილი გაგხადონ — არ იქნება ეს ადვილი ასატანი საქმე. ადვილი კი არა, გაუსაძლისი იქნება, ალბათ, და უკვე ვგრძნობ, მრავალი ღამე დამათენდება მაგაზე ფიქრით... განა რა სურს ღმერთს ჩვენგან? ბრმად და იძულებით კეთილნი ვიყოთ თუ შეგნებულად ვარჩიოთ კეთილი ბოროტს? იქნებ ვინც შეგნებულად ირჩევს ბოროტების დაკლავნილ ბილიკს, რაღაცით მაინც უფრო ახლოა ღმერთთან, ვიდრე ის, ვისაც სიკეთის სწორ გზას იძულებით გაუყენებენ? მძიმე და მნიშვნელოვანი კითხვებია, შვილო ჩემო 665321! მაგრამ ახლა სხვა რამ მინდა გითხრა: თუკი ოდესმე მოიგონებ აქაურობას და მეც გამიხსენებ, უმდაბლესსა და უმორჩილესს ღვთის ნების აღმსრულებელთა შორის, გემუდარები — გულშიაც ნუ გაიფლება, თითქოსდა რაიმე წვლილი მედოს ამ საქმეში, უბრალო ვარ და მხოლოდღა ღმერთს შევავედრებ

შენს ცოდვილ სულს. ერთი ეგაა, მე კი ვილოცებ
შენთვის, მაგრამ შენ ახლა იმ ზღვარს გადახვალ,
რომლის იქით ლოცვის მადლიც ვერ შეგეწევა...
საშინელი განსაცდელია ეს, შვილო ჩემო! თუმცა,
მეორე მხრივ, როცა ნებით უარი სთქვი ზნეობრი-
ვი არჩევანის უფლებაზე, ამით ხომ თავისთავად
კეთილი ირჩიე უნებურად?!. საოცრად რთული
საკითხია, რთული და ჩახლართული და მაინც,
მწამს, რომ ეს სწორედ ასეა და არა სხვანაირად!“
— როგორც იქნა, მოხია ფინალი და აზლუქუნდა.
სიმართლე გითხრათ, არც გამკვირვებია მაინცდა-
მაინც, სეკრეტერი ღიად დარჩენოდა და ვისკის
ბოთლიც ლამის ძირამდე იყო დაყვანილი. თითქოს
მიმიხვდაო, გასაღებით გულმოდგინედ ჩაკეტა და
სლუკუნ-ფსლუკუნით მეუბნება: „ან იქნებ სწორედ
ასეა საჭირო? ვინ უწყის... შეუცნობ არიან გზანი
უფლისანი!..“ და უცებ დადგა და კარგად დაყენებ-
ული ხმით შეუბერა რომელიღაც საგალობელი.
მაგარი სანახავი იყო, ღმერთმანი. მაგრამ ამ დროს
ის ახმახი ნაღზორი შემოვიდა და ისევ ჩემს მყრალ
საკანში წამჩანჩალა.

როგორც იქნა, გათენდა ნანატრი დილა და ამ
პიტომნიკსაც დავეშვიდობე. ისე, ძაან შორსაც არ
წავსულვარ: იმავე ტერიტორიაზე, ოღონდ ციხის
ბლოკებისაგან მოშორებით, ერთი მაღალი თეთრი
შენობა იდგა, შუშა-ბეტონში გადაწყვეტილი, კარ-

გა მაღალი გალავანი ერტყა, ფანჯრებიც ტონირებული ჰქონდა და ცალკე მისასვლელი, საკუთარი ახრანა და კაციშვილმა არ იცოდა, ვინ რას საქმიანობდა შიგ — სწორედ იქ მიმიყვანეს.

უზარმაზარ ჰოლში ნამდვილი საავადმყოფოს სუნი იდგა, ოღონდ ისეთი კი არა, ჩვენი უბნის პოლიკლინიკაში როა, პირიქით — სტერილური სისუფთავის და კონდიცირებული ჰაერის სპეციფური სუნი. ტანში გამბურბგლა. მერე ვიღაც თეთრხალათიანი მოვიდა, რაღაც დავთარში ჩამწერა და ძაან ალერსიანად გამიღიმა. ჩემი ტლუ ნადზორი კიდე ეუბნება: „ფრთხილად ამასთან, სერ! ამას არც ციხემ უშველა და არც კაპელანის ბიბლიის კითხვამ...“ მაგრამ იმან მარტო გაიღიმა ისევ, მხრები აიჩეჩა, ეს ვირი დაითხოვა და მეორე სართულზე ამიყვანა. თვალებს არ ეუჯერებდი, ძმებო, — ცალკე ნომერი მომცეს, აბაზანით, ფართო ლოგინით, გატკიცინებული პიჟამათი და მშვენიერი ფუმფულა ხალათით! ის ჩემი ნომრიანი ფლასები კიდე სადღაც გააქრეს. გული არ დამწყევტია მაინცადამაინც. „არა, ძმაო ალექს“, — ვეუბნები საკუთარ თავს — „აწი წუწუნი აღარ გავიგო შენი“. მერე კიდე ნამდვილი ყავა მომართვეს და ძველი ჟურნალები — მთლად სანატორიუმში მეგონა თავი.

ცოტა ხანში ვიღაც კიდე ერთი თეთრხალათიანი

შემობლაყუნდა, სტეტოსკოპი დაადრო და დოქტორ ბრენომად გამეცნო, ბროდსკის ასისტენტი ვარო, — დაუმატა. ვაცალე, სანამ ეს — ჩაისუნთქე, ამოისუნთქე და ისუნთქე, არ ისუნთქო — ბაზარი ჩათავდებოდა და მერე ვეკითხები: „მაინც რას მიპირებთ, სერ — ალბათ რაიმე პროცედურები უნდა ჩამიტაროთ?“

„არაფერი მსგავსი“, — მეუბნება, — „კარგს გაჭმევთ, კარგს გასმევთ და მერე ფილმებსაც განახვებთ!“ ყურებს არ ვუჯერებდი, ძმებო, მაშაყირებს-მეთქი, — გავიფიქრე. კინოში მარტოკამ უნდა ვიარო, თუ თქვენ წამომყვებით-მეთქი, — წავეიაზვე. ამან კიდე, ვითომც არაფერი, სრულიად სერიოზულად ამიხსნა: არსადაც არ წახვალ, სპეციალური ფილმებია, აქვე უნდა უყუროო; ოღონდ ამის მერე, ყოველ ჯერზე თითო ნემსი უნდა გაგიკეთოთ, მოგიხდებო, — მახარა იქვე.

„ეს ალბათ რამე ვიტამინები იქნება, ჯანზე მოსასვლელად?“ — ჩაედიე ღღინში. „ჰო, რა თქმა უნდა, ვიტამინები, ღიახ — ციხის მერე, ხომ იცი, მომაგრება სჭირდება ორგანიზმს“, — თქვა და ამანაც ძან გულთბილად გამიღიმა. ასე ღრეჭა-ღრეჭით გავიდა გარეთ.

მე კიდე ლოგინზე წამოვგორდი და ჟურნალების ჩითვა დავიწყე. ღმერთმანი, რა გინდოდა, სულო

და გულო: გლოუბსპორტი, ფლეიბოი, კინოსა-
მყარო... მაგრამ მაინც მალე მომბეზრდა, თავქვეშ
ხელები ამოვიდე და წავედი ფიქრებში. არა, აწი
თუ არაფერი გამომიხტა, ტუზის დაცემასავით იყო
მთელი ეს ამბავი: გავიდოდი აქედან ყოვლად წესი-
ერი ახალგაზრდა, ალბათ სკოლაში სიარულსაც
აღარავინ მომთხოვდა — რაღა დროს ჩემი სწავლა
იყო, ზოდა, გამოვძებნიდი რამე იოლ სამუშაოს,
საღამოს გამოვიძინებდი და ბნელ ღამეში საქმეს
მოვხედავდი ჩემებურად. ჯერ ერთი, კარგ ახალ
შაიკას ავკრეფდი — ჭკუით, შერჩევით — და მერე
ბნელოს და პიტს ვუტირებდი ყოფას, თუკი ისინიც
ციხეში არ ჩააყუდეს ჩემსავით. ოღონდ ფრთხილად
კი უნდა ვყოფილიყავი, ძან ფრთხილად, აბა ყვე-
ლა ამათ როგორ გავუცრუებდი იმედს — ამდენი
უნდა იწვალონ, ტვინი იჭყლიტონ, ფილმებიც მან-
ახონ, იქნება და დისერტაციებიც კი გააშანშალონ
ჩემზე და ბოლო-ბოლო წყალში ზო არ ჩავუყრიდი
ამაგს! ასეთ რთულ სამეცნიერო ექსპერიმენტს
გამართლება უნდა-მეთქი, — გავიფიქრე და ამიტყ-
და სიცილი. მაგარი შიზოიდები არიან მთელი ეს
დოხტურები და მათი კოდლა, ნეტა ჯერ საკუთარი
თავებისთვის ემკურნალათ ცოტა. თუძცა რა, კარ-
გად კი ცხოვრობენ და სიფათებიც ბრძნული უჭი-
რავთ და რა უნდათ მეტი ან მათ, ან მე.

ამ დროს თოხლიც შემოიტანეს და პავლოვის

რეაქცია დამეწყო, ძმებო — კარგა მოზრდილი ნაჭერი ხორცი, ზეთში შემწვარი კარტოფილი ბლომად, რაღაც საწებელი, მშვენიერი ნამცხვარი ჩაროზად და ნაღდი ჩაისფერი ჩაი. ერთი ცალი სიგარეტიც კი იდო საფერფლეში და კოლოფი ასანთი, ოღონდ იმაშიც რატომღაც სულ ერთად-ერთი ღერი იდო. ყველას თავისი ოფოფები ჰყავს — ორი რო ყოფილიყო, რა, ფარდას წავუკიდებდი ცეცხლს?! *მეშაქა* უქრით, ნამდვილად.

მერე ცოტა ჩამთვლიმა ამ განცხრომაში და თვლემა-თვლემაში ვხედავ, ექთანს გოგო შემობაკუნდა, მშვენიერი აცქეპტილი მკერდი ჰქონდა (ორი წელი იყო, გრძელზე გრძელი წელი, ასეთი არაფერი მენახა), ხელში შპრიცი ეჭირა და ბამბა. აჰა, ვიტამინიც თავისი ფეხით მოვიდა-მეთქი, — ვეუბნები, მაგრამ წარბი არ შეუხრია, მკლავში თითის სიმსხო ნემსი მჟეღიპა და ქუსლების პაკაპუკით გატანცავდა. ცოტა ხანში ახლა უკვე ჯანიანი სანიტარი შემოვიდა და ინვალიდების ტაჩკა შემოაგორა. აი ეგ კი მართლა გამიკვირდა. „შე ჩემის ესკულაპო“, — ვეუბნები, — „რა ეშმაკად მიხდა?! რა, თვითონ ვერ გავივლი თუ ძაან-ძაან შორს მივდივართ და მიფრთხილდებით, ემანდ ნატამზე არ შევწუხდე?“ მაგრამ ფეხზე რო დავდექი, სამასხარაოდ აღარ მქონდა საქმე, მთვრალივით ვბანცალეხდი და თავბრუც კი დამეხვა ცოტა.

სანიტარმა ბავშვით ამიტაცა ხელში და ტაჩკაში ჩამდო. მართალი ყოფილა ის ღ-რ ბრენომია თუ ვილაცა-მეთქი, — ვიფიქრე, სულ ციხის სალაფავის ბრალია ყველაფერი — ორი წლის მანძილზე პირველად ვითოხლავე ადამიანურად და ახლა ფეხზე ვეღარ ვდგები. არა უშავს, ბლომად ვიტამინები და მისი ჯანი-მეთქი, — თავი დავიწყნარე.

4.

დიდი უცნაური კინო კი მომიწყვეს, ღმერთმანი. ჯერ იყო და კბილის ექიმის კაბინეტში რო კრესლოა, რაღაც იმდაგვარში ჩამსვეს, რაღაც ფერადი შნურები და კაბელები მომიჭირეს ხელებზე და საფეთქლებზეც, მაგრამ ყველაზე ბოლმა ის იყო, ზედა ქუთუთოები დამიმაგრეს პაწაწკინტელა შპილკებით და თვალის დახამხამებაც კი აღარ შეძებლო. რას შვებით-მეთქი, — ვეკითხები. — რა და, ეკრანს თვალი რომ ვერ მოაცილო, იმისთვისააო. ნაღდად შეირეკენ-მეთქი, — ვიფიქრე: ორი წელია, კინოში არ ვყოფილვარ და ამ ჩემისებს კიდე იმის შიში აქვთ, ძილი არ გამოვაცხო! არადა, ვგრძნობ, მართლა სუსტად ვარ რაღაც და ჩემი ნება იყოს, საღამოს სეანს ვარჩევდი. ეგ რო ვუთხარი, ერთი გოგოშკა იყო, ლამის გადაფიჩინდა სიცილით. ორი სხვა თეთრხალათიანი კიდე, ვხედავ, რაღაც კანდალებს მადებენ ფეხებზე და მაჯებიც ტყავის ქაძრე-

ბით მიმიბეს აქეთ-იქით სახელურებზე. ეს კი უკვე მთლად სიგიჟედ მეჩვენა მაგრამ ჭკუა მეყო და ხმა აღარ გამიღია. ხალხი ორ კვირაში განთავისუფლებას მპირდება და მართლა გიჟი უნდა ვიყო, შიპიტი ავტეხო-მეთქი, — გავიფიქრე. მერე რაღაც შლეში ჩამომაცვეს თავზე და იქიდანაც ოხრად მავთულები გადიოდა; იქვე ორღანივით პულტი იდგა, იმასთან იყო ყველა შეერთებული და ზედ ფერადი კნოპკები ციმციმებდა, ეკრანზე ციფრები იწერებოდა წარამარა, ვიდაც ძან, ძან სერიოზული აჩკარიკი კიდე მიქშერს აწვალებდა და ახლა ამ ქლიაგის სვეტომუზიკალა მაკლდა-მეთქი, — ვიფიქრე. სწორედ ამ დროს კარი გაიღო და დოქტორი ბროდსკი შემოჯლიგინდა მთელი ამალით. აბა, როგორაა საქმეო, — იკითხა და არც არავის პასუხს არ დალოდებია, ისე გაშპა გვერდით კარებში.

მალე სანთელიც ჩააქრეს და რაღაც მაგარი დინამიური მუსიკა წამოვიდა, ოღონდ ვერაფრით ვერ გავიგე, დინამიკები სად იდგა, მგონი, ორი კი არა, ოხრად იყო, სულ სხვადასხვა ადგილას ჩაშენებული. მერე ეკრანიც განათდა, თურმე მთელი წინა კედელი ერთი დიდი ეკრანი ყოფილა, ოღნავ შეზნექილი და ღმერთმანი, ნაღდი გოლოგრამული ეფექტი იყო, „შერატონშიც“ არ მინახავს ეგეთი. ფილმი კი რაღაც უცნაურად დაიწყო — არც ტიტრები და არც არაფერი, პირდაპირ ქუჩა აჩვენეს,

დამე იყო, ოღონდ კარგად განათებული ადგილი და ვიღაც ჯოხიანი მოხუცი მიჩანჩალებდა. უცბად ორი ტიპი დაიჩითა ჯაჭვებით და მოსდეს გემოზე — ერთმა გაჩხინკულ კისერზე და ერთმაც ცალ ფეხში და გაქაჩეს აქეთ-იქით. მაგარი ხოხმა კი იყო იმის ფართხალის ყურება, მაგრამ მერე, როცა უშარეს — ძან მტვრიანი ხარო — და ბერტყვა დაუწყეს და სისხლმა რო ამოასხა პირიდან, სულაც აღარ მეცინებოდა, თითქოს მუცელი ამომივიდა ყელში და ვფიქრობდი: სირცხვილს ვინ ჩივის, ემანდ ეს მშვენიერი საჭმელი გარეთ არ გადმოეშვა-მეთქი. ძან უცნაური იყო, ღმერთმანი, მაგრამ მაშინ ესეც წესიერ საკვებს გადაჩვეულ ჩემ კუჭს დაუბრალებ. ამასობაში იმ ბერიკაცს ტვინი მიასხმევინეს კედელზე და ფილმიც დამთავრდა. რაღაც მუდამი ვერ ავუღე, თუმცა ოპერატორი კი მართლა გლიჯავდა: ისეთი ფერები იყო, ნაღდი სისხლი და ხორცი გეგონებოდა. მერე ძლივს ცოტა ამოვისუნთქე და ახლა ახალი როლიკი გაუშვეს, თანაც ისევ არც ტიტრები და არც არაფერი — პირდაპირ იმით დაიწყო, რომ ვიღაც ბაცნებს ნაშა დაეთრიათ, კედელზე გაეკრათ და რიგრიგობით ასხდებოდნენ ზედ. ის კიდე კიოდა, რა თქმა უნდა, და მშვენიერი, რაღაც ძან, ძან ტრაგიკული მუსიკა მოდიოდა შორიდან და ამ დროს კიდე ისე ნაღდში აჩვენებდნენ ყველაფერს, ნებისმიერი პორნოფილმი მიმიქარავს მთელი მისი ჯვრებით-მეთქი, —

გავიფიქრე და ისევ ყელში მომაწვა რაღაც, თითქოს გულისრევა მეწყებოდა, ეკრანზე კიდე მეშვიდე თუ მერვე სერია მიდიოდა უკვე და ის გოგო საერთოდ აღარ იყო ჭკუაზე. ამ დროს კიდე დოქტორ ბროდსკის ხმა ჩამესმა საიდანღაც: „რეაქცია თორმეტი/ხუთზე? ვნახოთ, ვნახოთ... ჯერჯერობით მაინც არა უშავს.“

ამჯერად სულიც აღარ მომათქმევინეს, პირდაპირ შემდეგი როლიკი გადაება: ვიღაც კაცი დაებათ პარკში სკამზე, მარტო მისი სახე ჩანდა და იქით ხეივანი და ამ ფონზე ბრიტვიანი ხელი სახეზე რო უახლოვდებოდა, და ჯერ ცალი თვალი ამოაჭრა, და თითქო კამერის ლინზებს შემოესხა მთელი სისხლი და ისეთს ყვიროდა, აღარც მუსიკა ისმოდა და აღარც არაფერი, მერე გაზით აძრობდნენ კბილებს სათითაოდ და, ღმერთმანი, ხომ ვიცოდი, რომ ეს *ნამდვილი* არ იყო, მაგრამ თავს ვერაფერი მოუხერხე, პირიც გამიშრა და სულ მძმარავდა და ვკანკალებდი. ამ დროს კიდე ისევ იმ ბროდსკის ხმა გავიგონე: „ძალიან კარგია, მშვენიერი, ამდენს არც ველოდი...“ ნეტა რა ჩემ ფეხებს ელოდა-მეთქი, — გავიფიქრე, და კიდე ერთი ფილმიც დაიწყო. ახლა ვიღაც მაგარი ბიჭები შეცვივდნენ სადღაც ბინაზე, იქ ერთი ყრუ-მუნჯი დედაბერი იყო მარტო, ფეხები გადაუმტვრიეს და იქაურობას ცეცხლი წაუკიდეს. ღმერთმანი, მაშინ კი დავეჭვდი, მგონი, ნამდვილ-

ია-მეთქი: ძელების ჭახაჭუხიც გავიგონე და მერე ჩანდა, როგორ იხრუკებოდა; ფეხზე ადგომა კიდევ არ შეეძლო და ხორცის შიშხინის ხმაც მესმოდა და მართლა დამწვრის სუნიც კი მომივიდა თითქოს. აი აქ კი ჩავეშვი და ავევირდი, ტაშტი ან რამე მომიტანეთ, თორემ სულ დავთხვრი აქაურობას-მეთქი! საქმეში ხარ?! ის შობელძაღლი ბროდსკი მეძახის: გეჩვენება ნამდვილად, სამაგისო ჯერ არაფერი! იო. ეტყობა, იმათ წრეში ეგ მაგარ ტონკი იუმორში გადიოდა, ისეთი ჭიხვინი მორთეს.

მერე უცბად პენტატონიკა წამოვიდა და ნაღდი ქრონიკის კადრები, თითქო ცოტაზე აჩქარებული — როგორ სჯიდნენ იაპონიაში სამხედრო ტყვეებს: ერთი ლურსმნებით მიაკრეს ბოძზე და შიშველი ფეხის ტერფებს ნელ ცეცხლზე უხრუკადნენ კარგა ხანს, მეორეს ვიღაც მაღალი ჩინის ოფიცერმა ერთ მოქნევაზე წააცალა ხმლით თავი და იმ გაგორებულ თავს აჩვენებდნენ, თვალებს რო ხუჭავდა და ალებდა და ტუჩებსაც აცმაცუნებდა — თითქო ლაპარაკობდა რაღაცას, მაგრამ სიტყვების მაგივრად სისხლი გადმოსდიოდა, ტანი კიდევ იდგა ცოტა ხანი, მერე მიწას დაასკდა და წაჭრილი კისრიდან კიდევ ოხრად წამოვიდა სისხლი და ნაწლავებით გადმოიყარა რაღაცა. ცალკე ეგ იყო სანახაურო და ცალკე ეს წყვეტილი რიტმიც ჩაქუჩივით მირტყამდა საფეთქლებში. მერე მართლა სპაზმები დამეწყო, მინდოდა, მეყვირა, ამხსენით-მეთქი, მა-

გრამ რაღაც ზავილი ამომდიოდა გადამშრალი ყელიდან, ჰაერიც აღარ მყოფნიდა და ვიხრჩობოდი, ვერც თვალი დამეხამხამებინა და დახუჭვაზე ხო ლაპარაკიც არ იყო და ვერც გონებას ვკარგავდი; და საითაც უნდა გამეხედა, ყველგან ეკრანი იყო მთელ კედელზე და თან კიდე ეს მუსიკა მიხვრეტდა ტვინს.

...და ასე, დღე დღეს მისდევდა და უარესი კიდე წინ მედო თურმე, თუმცა ამაზე უარესი რა უნდა ყოფილიყო თითქოს, მაგრამ ერთხელაც რაღაც ქრონიკას მიჩვენებდნენ ისევ, გატიტვლებულ ხალხს სვრეტდნენ, ყველას განურჩევლად: ქალებს, ბავშვებს, ძვალტყავა ბებრებს, თუმცა იქ ყველა ცარიელი ძვალი და ტყავი იყო და ბუღლოზერით აქუჩებდნენ მერე ერთად და თხრილში ყრიდნენ. მეორე ბუღლოზერი კიდე მიწას აყრიდა ზემოდან, თანაც ზოგი, მგონი, მკვდარი არც იყო ჯერ, მერე ერთი დიდი ორმო აჩვენეს, ძირში ოხრად რაღაც ჭინჭები და ხარახურა ეყარა, კანისტრებით ნავთს თუ ბენზინს ასხამდნენ ზედ, მერე ცეცხლიც წაუკიდეს და მანქანის ძველი საბურავებიც დააყარეს — ხო აზრობთ, რა თონეც იქნებოდა და ისევ ვიღაც ხალხს ყრიდნენ შიგ, რამდენიმე ორსული ქალიც იყო, მუცელგაბერილი და ჩანდა, როგორ იბერებოდნენ კიდე უფრო და როგორ უსკდებოდათ ფაშვი და ნაყოფი გარეთ ცვიოდა აღმურში.

ხმა არ იყო, მარტო მუსიკა იღვრებოდა დინამიკე-
ბიდან, მაგრამ რა, მერე; ისეთი გრძნობა მქონდა,
თითქოს ყველაფერიც მესმოდა: კივილი, შიშხინი,
ტკაცანი... თანაც მთავარი სწორედ ეს მუსიკა იყო
— გული ყელში მომეხვინა, ენაზე კუჭის წვეს
ვგრძნობდი თითქოს და თავიც გასკდომაზე მქონდა
და საფეთქლებშიც თითქო ჩაქუჩის მიჩაჩქუნებდნენ,
მაგრამ რას ვერ ვიცნობდი — დიდებული „მეხ-
უთეს“ ფინალი იყო და აი მაშინ გაეხდი მართლა
ცუდად, კინაღამ ავიწყვიტე და ვღრიალებდი, რო
როგორმე იქნებ მართლა არაფერი გამეგონა, დედ-
მამის სულს ვუტრიალებდი ყველას და რო გამი-
თიმეს, უცბად ვერც კი მოვედი გონზე და სიჩუმეში
კიდევ ჩემი ბღაეილი ისმოდა: დამპალო, ბრიყვო,
ნაბიჭვრებო, გრეხია ეგ და პოდლობა და ჯოჯოხ-
ეთშიც გიწევთ სუყველას ეგ ცოდვა-მეთქი...

„რაო?“ — ბროდსკი დამიდგა წინ და გაკვი-
რებული მეკითხება: „რა ცოდვა-განკითხვებზეა
ლაპარაკი?“

მუსიკა-მეთქი, — ვეუბნები, — მუსიკა გამ-
ორთუთ და ისე ვუყურებ, რასაც გინდათ და რო-
გორც გინდათ და, ღმერთმანი, ძალით არ მიქნია
— უცბად არ ამოვანთხიე, რაც კი იმ დილით ჩა-
ვუშვი კუჭში! წკიპზე გადამირჩა, ღმერთმანი, თა-
ვის ხალათიან-ფეხსაცმლიანად. სანამ სანიტრები

იატაკს მორეცხავდნენ, ცოტა სული მოვითქვი და მესმის, ბროდსკი ეკითხება: „...მუსიკამ იმოქმედა. ყველაზე ძლიერი გამაღიზიანებელი.“

„მუსიკისა მე არაფერი გამეგება, მაგრამ შევუბრუნებ, არაა ძნელი საქმე. დასჯის კიდევ ერთი ჰუმანური ფორმა.“

წყალი მაინც დამალევინეთ-მეთქი, თქვენი ასე და ისე, — ვიძახი. „ახსენით, — თქვა ბროდსკიმ, — „და ჭიქა წყალიც მოუტანეთ, ოღონდ ძალიან ცოცხალი არა.“ ზოდა, ჭიქა კი არა, სამი დავლიე და კიდე მეტსაც ჩაუშვებდი ხახაში, მაგრამ მითხრეს: გეყოფა, უარესს გიზამსო და დაუუჯერე.

„მისმინე“, — ბროდსკი მეუბნება, — „უჭკუო ბიჭი არ ხარ და გროძობაც გქონია თუ იქნებ გემოვნებაც, რა ვიცი — ოღონდ ეგაა, რომ სულ ძალადობისკენ გიბიძგებს რაღაც და ქურდობაზეც ზომ ჩაგავლეს, თუმცა ეგეც ძალადობის ერთი ფორმაა, კაცმა რომ თქვას...“ ცალი ყურით ვუსმენდი, მეტის თავიც არა მქონდა და დიდად არც მაინტერესებდა მაგის ბოდიალი. „ახლა ეს მითხარი, — მეუბნება ისევ, — შენი აზრით, რას ვშვებით ჩვენ აქ და შენგან რა გვინდა?“

„რას უნდა შვებოდეთ-მეთქი“, — ვეუბნები,

— „რაღაც საზიზღრობებს მაყურებინებთ და გიხარიათ, თუ რწყევამდე მიმიყვანთ, ოღონდ იმდენს კი ვხვდები, რო ეგ თქვენი ფილმები არაფერ შუაშია და რაღაც ნემსებს მირჭობთ, აქაოდა ვიტამინებიაო და მეც შტერივით თავს გიქნევთ, მაგრამ სხვა არა დამჩენია რა — ცოტას კიდევ გავუძლებ როგორმე, ოღონდ კი ეგ მუსიკა გამორთეთ და ყველაფერსაც გავუძლებ, რატო, რაც მიყვარს, მაინცდამაინც იმაზე გინდათ მარწყვენოთ-მეთქი“...

„ბოლოს ყველა თავის სიყვარულს კლავსო, — ერთმა ნაციხარმა პოეტმა თქვა“, — მეუბნება ბრენომი და რაღაც კარგს ვერაფერს ვატყობ მის ნათქვამს. ისევ რაღაცა გოთვერნობას უტრიალებს ფიქრით. ვატყობ.

ცოტა ხანს ჩუმად იყვნენ, მერე ისევ ბროდსკიმ ამოიღო ხმა:

„ასოციაციური მეთოდი — სწავლების უძველესი ფორმა... კაცმა რომ თქვას, ასე ყველაფრის ერთმანეთისაგან გამიჯვნაც არ შეიძლება, უტკბესი და ზეშთაგონებულის კი ძალმომრეობის თუ დამორჩილების აუცილებლობის რაღაც ელემენტსაც შეიცავს: სიყვარულის აქტი, მაგალითად, ან თუნდაც მუსიკა... ვცადოთ“. მე კიდევ — არავი-

თარი ცდები აღარაა საჭირო-მეთქი, — ავყვირდი, — ყველაფერი გასაგებია და იმასაც მიეხვედი, რა საშინელებაა მთელი ეს ძალადობა და სისხლი და უბედურება. „გულ-გვამი მეწვის, ბატონებო“, — ვეუბნები, — „და მთლიანად განკურნებული ვარ, ღმერთმანი, ჩემისთანა წესიერი ბიჭი ახლა მეორე აღარ მეგულება ქვეყანაზე და აღარც კინოში წავალ ჩემს დღეში და ქუჩაში კიდევ ცხვირსაც აღარ გავყოფ ღამით — ვიჯდები სახლში და მუსიკას მოუუსმენ ხოლმე, ღმერთმანი, აღარაფერი მინდა მეტი!“

არაო, — ბროდსკი მეუბნება და თან რაღაც ისე, თითქოსდა ცოტა ნაღვლიანად, — ჯერ კიდევ ბევრია გასაკეთებელი და მხოლოდ, როცა ბოროტების ყოველგვარი გამოვლინება, თუნდაც რომ ფიქრად გავლებული, წამსვე უარყოფით რეაქციას გამოიწვევს შენს სხეულში და ამისათვის არავითარი ინექციები აღარ იქნება საჭირო, აი მაშინ ჩავთვლი საქმეს მოთავებულადო.

„მოიცათ“, — ვეუბნები, — „მე ხომ უკვე ვიცი, რომ ეს ცუდია და არასწორი, რომ ყველას აქვს უფლება, თავის ნებაზე იცხოვროს და, ლუბოი ძალადობა ყველა სულიერის მიმართ სიგიჟეა და, საერთოდ, ძალადობა ბოროტებაა თავისთავად და საზოგადოებისათვის მიუღებელი...“

ამაზე კიდე ბრენომს სიცილი აუტყდა და კოლეგა ბროდსკის ეუბნება: „ესეც რაციოს ეპოქის ახალი ერესი — მე ვიცი, რაც არი კარგი, მაგრამ ვაკეთებ იმას, რაც ცუდია!“ მერე მხარზე მომითათუნა ხელი და დაამატა: „არა, ჩემო კარგო, არც ესე მარტივადაა საქმე. შენ ოღონდ დამჯერი იყავი, ცოტა კიდე მოითმინე და პირობას გაძლეოთ, სულ რაღაც ორიოდ კვირაში თავისუფალი კაცი გახდები.“ ბროდსკიმაც თავის კანტურით დაუდასტურა და მომეჩვენა, რომ ორივენი რაღაც ძაან, ძაან კმაყოფილები წავიდ-წამოვიდნენ...

მე კიდე ჩემი მემართებოდა: ორი კვირა საუკუნედ მოჩანდა ჩემთვის და ახლა, მგონი, ციხეში გასატარებელი წლები მერჩივნა ამ ტანჯვის დღეებს. მერე ამას ერთი უბედურებაც დაემატა: სიზმრები დამჩემდა და ოფლში გაწურული ვიღვიძებდი ხოლმე, თან სულ ერთსა და იმავეს ვხედავდი — ვიღაცა გვყავდა დათრეული ჩიხში და გამუშავებდით გემოზე, მე კიდე კვამანდრობდი, როგორც ყოველთვის, და უცბად ისევ გულისრევა მეწყებოდა, სული მიგუბდებოდა პირში — ჩავისუნთქავდი და ამოსუნთქვა კი აღარ შემეძლო, ვიზრჩობოდი, ხმას ვერ ვიღებდი და ოფლში ვიწურებოდი... ერთხელაც გამელვიძა, გიჟივით წამოვვარდი და კარებს ვეცი, დაკეტილი დამხვდა, რა თქმა უნდა, და, მგონი, სულაც იმ ღამეს შევამჩ-

ნიე პირველად, ფანჯარაზეც რკინის გისოსები იყო აკრული და მაშინდა ვიაზრე სწორედ, დათქმულ დრომდე ჩემი საშველი არ იყო და აწი სიზმარიც და ცხადიც ერთი იქნებოდა ჩემთვის.

5.

მაგრამ აი ერთ მშვენიერ დღესაც ისეთი რამე მითხრეს, ყურებს არ დავუჯერე, ძმებო: მორჩა, ზვლიდან თავისუფალი ხარო. მე კიდე ისეთი გრძნობა მქონდა, თითქოს დრო გაჩერდა, ეს ორი კვირა აღარც გაივლიდა და ვერც ვერასოდეს გაკალწევდი აქედან.

„ზვალე ზვალეს მოსდევს, ჩემო...“ — ის თეთრხალათიანი მეუბნება, თოხლი რო დაქონდა ჩემთვის და სატანჯველზე მიმაცილებდა ხოლმე, — „დღეს კი, ასე ვთქვათ, შენი გამოსასვლელი დღე იქნება და ერთი კარგი საჯარო გამოსვლაც მოგიწევს“, — თქვა და რაღაცა ძაან საეჭვოდ გაიღმიჭა.

ჯერ მეგონა, ისევ პიჟამაში და ფლოსტებში და ხალათში გამოწყობილს გამიძღვებოდა იმ უბედურადგილას, მაგრამ საქმეში ხარ? — ჯერ იყო და დარეცხილ-დაუთოებული საცვლები და გატკიცინებული პერანგი მომართვეს და მერე ის ჩემი სქელცხვირა ბაჩები, თანაც სულ ლაპლაპი გაუდიოდა, მაგრამ ბოლოს ბრიტვაც რო დამიბრუნეს,

მაშინ კი მართლა შუბლზე ამოვიდა თვალები და რაღაცა გოთვერნობას ხომ არ მიწყობენ-მეთქი, ვკითხე. იმ ჩემისა თეთრხალათიანს კიდე არაფერი უთქვამს, მხრები აიჩეჩა მხოლოდ.

მერე წავედით ისევ კინოს საყურებლად და რას ვხედავ, ძმებო, — ჩვენი ციხის უფროსი გინდა, მთავარი ნაღზორი, ჩვენი ძმა კაპელანი თუ ის შმოტკინა რაღაცაიმსაქმეთა მინისტრი და ოხრად სხვები, თვალთ რო არ მენახა მანამდე და ნაღდად არც მომავალში მექნებოდა ამის ნატვრა, მაგრამ მე ვინ რას მკითხავდა, ცხადია. დ-რი ბროდსკი კიდე სიტყვით მიმართავდა ამ უწარჩინებულეს კოდლას:

„...და ახლა, სწორედ ამ ბოლო ეტაპზე, ნება მიბოძეთ, ბატონებო, თავად ცდის ობიექტი წარმოგიდგინოთ. როგორც ხედავთ, მისი ფიზიკური მდგომარეობა სავსებით დამაკმაყოფილებელია: კარგმა მოვლამ და შესაბამისმა კვებამ, რა თქმა უნდა, თავისი ქნა. ამჯერად მისთვის არც ტრანკვილიზატორები მიგვიცია და მერწმუნეთ, არც ჰიპნოზის ქვეშ არ იმყოფება. რა მისცა მას ციხის კედლებში იძულებითმა ორწლიანმა გამოკეტვამ? — არაფერი. ან თითქმის არაფერი. უფრო სწორად, უამრავ ახალ მანკიერებას აზიარა და შეგნებაში დაუფიქსირა მრავალი ძველი. ხოლო რა მოგვცა ჩვენ ამ ნებაყოფლობითმა ორკვირიანმა მკურნალობამ? ამ ახალგაზრდას ხვალ სწორედ იმ

საზოგადოებას დაუუბრუნებთ, რომელსაც ის ვერ
ჰგუობდა და რომელმაც მოიკვეთა იგი, დაუუბ-
რუნებთ პიროვნებას საკსებით ჯანმრთელს, ოლო-
ნდ გარშემო მყოფთათვის — საკსებით უვნებელს!
მაშ ასე, ბატონებო, ახლა კი მივყვით დემონსტრა-
ციის მსვლელობას და ჩვენი მუშაობის შედეგებიც
თავად შეათვალთ!“

ცოტა ხანს აზრზე ვერ მოვედი, მთელი ეს ლაყ-
აფი თუ მე მეხებოდა, მერე კი სინათლე ჩაქრა და
თითქო სცენაზე ვიყავი — მარტო პროექტორის
ერთი შუქი მანათებდა და მეორე კიდე — იქითა
კუთხეში ვიდაც მაიმახს. მერე ის ჩემკენ წამოვიდა,
სინათლეს გამოჰყვა და რომ მომიახლოვდა, ორივე
უკვე ერთ განათებულ წრეში ვიდექით, ძან ღრა-
მატული მსახიობებივით. ჯერ მიყურა, მიყურა,
მერე უცებ წკიპურტი მწეპა ცხვირის წვერში, მერე
ყურში წამავლო ხელი და ლამის იყო ამახია, ბო-
ლოს გემრიელი ალიყურიც მომდო და რეაქციას
დაელოდა. მაყურებლებს მე ვერ ვხედავდი, თუმცა
რა ჩოჩქოლიც ატყდა, კარგად გავიგონე. ცალი
ყური მეწვოდა, ლოყა მიხურდა და ცხვირშიც მძმა-
რავდა, მაგრამ ვინ გიჟი ვიყავი, ხელი შემეებრუნე-
ბინა. ვიდექი და თვალებს ვაფახულებდი.

„რა გინდა ჩემგან?“ — ვეკითხები, — „მოგზა-
ვნილი ხარ?“

„კი, ნამდვილად“, — მეუბნება. მერე თმაში წამავლო ხელი, დამქაჩა და ახლა კისერში წამითაქა ზემოდან. ერთი გავიფიქრე, შანსი მაქ მანამ, დავაძრო ჩემი ბრიტვა და დავუსვა სულერთია სად, ვიდრე ის გულისრევის გრძნობა მომაწვება ყელში და სპაზმები დამეწყება-მეთქი, მაგრამ, ძმებო, ის იყო ხელი ჩავიყავი ჯიბეში და თითქო უკვე მომხდარი დავინახე — ეს ტიპი სახედასერილი და სისხლი და უცებ მე თვითონ სისხლმა ამასხა ტვინში, თითქოს ჰაერი აღარ მყოფნიდა, საკუთარ გულს ვღეჭავდი თითქოს და მივხვდი, ტემპში თუ არ ვიაზრებდი რამეს, ჩემი დამემართებოდა და გავიგონე საკუთარი ხმა, სისულელეს რო ბუტბუტებდა რაღაცას: „გინდა, კამფეტი მოგცე? რო არა მაქ...“

მესმის რაღაცა შეებასავით სიცილი ატყდა იქით, ბნელში, მეც თითქოს მომეშვა რაღაცნაირად, მაგრამ ბოლომდე ჯერ მაინც არა და ვცდილობ, რამე მოვიფიქრო და ახლა ბრიტვას ვაჩეჩებ ხელში და საწყლად ისე ვეუბნები: „აიღე რა, სამახსოვროდ გქონდეს, კარგი რამეა, ღმერთმანი.“ იმ დამპალს კიდე ისეთი სახე აქ, თითქო საკუთარ კაკაშკებს ვთავაზობდე და ახლა სახეში მაფურთხებს, მე კიდე ყელში მომეშვა, მაგრამ ახლა მუცელში დამიარა და ოთხად ვიკაკვები და: „გინდა ფეხსაცმელებს გაგიწმინდავ...“ — ვეუბნები, თან უკვე მუხლებზე ვდგავარ და აკანკალებული ხელებით ცხვირსახ-

ოცს ვიწხრიკავ ჯიბეებში, სახეზე ოფლი მასხამს, მაგრამ მაგას ვინ ჩივის. ერთი ეს ოხერი მაპოვნინა, მაგრამ ვერ ვპოულობ, სადღაც ჯანდაბაშია და ახლა ცალ ხელს კოჭში ვავლებ და ვცდილობ, სახელოთი გავუწმინდო, არადა ისედაც გაპრი-
ალებულია, ბზინავს. აი ამ დროს მივქარე და ახლა ეს ცალი ფეხი რო მიჭირავს, მეორესაც გამოვქა-
ჩავ და არც ძალადობა იქნება და არც არაფერი, ისე გამოვა, თითქო მუხლებზე მოვებვიე-მეთქი და წამიც აღარ დამიხანებია, თითქო თავისით მოხდა ყველაფერი — გემოზე დაასკდა იატაკს!

მაგრამ რად გინდა რა — ეს ბრაგვანის ხმა რო გავიგონე და ძირს დავინახე გაშხლართული, ისევ ყველაფერი თავიდან მეწყებოდა; ვიგრძენი, წამოვხტი და ხელი გავუწოდე, წამოვყენე და და-
კუწყე ტანსაცმლის ფერთხვა.

„შშვენიერია, საესებით საკმარისი თქვენ-
გან!“ — მესმის ამ დროს დოქტორ ბროდსკის ამაყი ხმა, სინათლე ინთება და ეს შიგნაკრავიც კიდე გაბადრული სახით თავს უკრავს ყველას და ბალერონივით მიტანცაობს სადღაც ფარდის იქით. სინათლე პირდაპირ სახეში მირტყამს, ვდგავარ პირღია და თითქო ფეხები იატაკზე მქონდეს დაწე-
პილი, ადგილს ვერ ვინაცვლებ.

„როგორც უნდა პარადოქსულად მოგეჩვენოთ“,

— ძაან რიხიანად მირახრახებს ბროდსკის ხმა, — „ბოროტი საქციელი პირიქით უბიძგებს ობიექტს სიკეთისაკენ. საპასუხო ძალადობის თვით სურვილიც კი ორგანიზმში დისკომფორტის ძლიერ იმპულსს იწვევს და მის დასათრგუნად რეციპიენტი იძულებული ხდება, საკუთარი მოქმედება სასურველის დიამეტრულად საწინააღმდეგო ქმედებაზე გადართოს. შეკითხვები თუ გაქვთ ვინმეს, გთხოვთ“...

„ნებისითი არჩევანის უფლება!“ — დაუბუხუნა უცებ ჩარლი კაპელანმა, — „რა ზნეობრივი კრიტერიუმი და თავისუფალი ნების გამოხატვის საშუალება რჩება ადამისშვილს?! ღვთიური ღირექტივის გროტესკული პაროდია — მე ამაში მეტს ვერაფერს ვხედავ!“ თეოლოგია და ეთიკური ნიუანსები. ჩვენი მიზანი კრიმინალური ერთეულების უდანაკარგოდ ლიკვიდირება იყო — რაც დაგვაჟალეს, ის შევასრულეთ“...

„...და ციხეებიც გამოთავისუფლდება გამოუსწორებელი ელემენტებისაგან“, — სიტყვა დააგდო გამოწკეპილმა მინისტერმა, — „შეიძლება ითქვას, ერთი გასროლით ორ კურდღელს...“

„მოიცათ... მოიცათ!..“

და ისეთი ყაყანი ატყდა, ძმებო, ვილას ვახსოვდი, კაცი არ მაქცევდა ყურადღებას, ლამის იყო, იქვე დაეცხოთ ერთმანეთისთვის. მე რაღას მიპირებო, მორჩა ჩემი ამბავი, თუ როგორაა საქმეთქი, ერთი კი დავიძახე, მაგრამ ამაზე ახლა მე შემომიბრიალდა ყველა და ისევ აყაყანდნენ ერთად, კაცი ვერაფერს გაიგებდა, მე კიდე ჩემსას გავიძახოდი და ბოლოში ისიც მივაყოლე — რა, სულ ასე თქვენს ჭკუაზე უნდა ვიარო დასაქოქი ფორთოხალივით-მეთქი?!

ახლაც აზრზე არა ვარ, ძმებო, ეს სიტყვები საიდან მომადგა, მაგრამ თქვენ ისინი გენახათ — უცბად მოსხიპეს და ისეთი სიჩუმე ჩამოვარდა, ბუზის გაფრენას გაიგონებდი და თვალები გადმოცვენაზე გაუხდათ.

მერე წამოდგა ერთი, ღერი თმა არ ჰქონდა თავზე და ნამდვილი ჩამიჩი იყო, ეგეც კიდე ნაღდი აკადემიკოსი ვინმე იქნებოდა ალბათ და ძაან ბრძნული სახით აკიკინდა — ასე და ისეო, ზმა არ ამოგედება, ყმაწვილოო, თვითონ აირჩიე ეს გზა და ახლა ბოლომდე უნდა ზილო შენი ჯვარი, ისევ შენთვისვე სასიკეთოდო... ამაზე ისევ ატყდა ერთი ვაი-უშველელელი, მერე ვილაცამ სიტყვა სიყვარული ახსენა და ჩარლი კაპელანიც სულ გადაირია, ხაროთა მთავარმმართველიცა და ის ჩემისა მინ-

ისტერიც სულ ფეხებზე დაიკიდა, ბოდავდა რაღაცას — *სიყვარული ჭეშმარიტი განაშორებს შიშს*ო თუ რაღაც ამდაგვარი. მარტო დოქტორი ბროდსკი იდგა მშვიდად, გაღიმებული და ბოლოს როცა პატარაზე მიწენარდა ყაყანი, დრო იხელთა, პაწია ძველებური ზარი დააძრო საიდანღაც და დააწკარუნა. თითქო ცივი წყალი გადაასხესო, უცებ მოკეტა ყველამ და თავ-თავიანთ ადგილებზე დასხდნენ, ზოგი საკუთარი თავით ძან კმაყოფილი და ზოგი კიდე ინდაურივით გაფხორილი.

„ძალიანაც კარგი, ბატონებო, — რაკი საკითხის ეს ასპექტიც წამოიწია, ახლავე დაგიმტკიცებთ — სიყვარულის გამოხატვის ის ფორმა, წარსულ საუკუნეებს რომ გვეგონა მიბარებული, ჯერ კიდევ მყარად ზის ადამიანის ფსიქიკის ქვეცნობიერ შრეებში... გთხოვთ!“ — კარგი ილუზიონისტით აიქნია ხელი და სინათლეც ჩაქრა, მარტო სცენა დარჩა განათებული, ზედ კიდე იმისთანა ქალი გამოვიდა, ძმებო, ძან მოშილიფებული, თან ისე მოიწელებოდა, წაშში ადრეკილას ბაირამი დამეწყო. ამის თავი მომცა ბნელ მოხვეულში და ისეთ სოპრანოს ავაქაჩინებდი, კატალანი მიმიქარავსმეთქი, — ვიფიქრე. გაფიქრება კი მოვასწარი და ერთი იმანაც გამიელვა თვალწინ, ტანზევე როგორ შემოვახვედი ამ პენუარივით რაღაცას, კაბის მაგივრად რო შემოეცვა და ავაყუდებდი კედელზე და

დამიარა კიდევ და თითქო შიგ კუჭში ჩამავლო ვიღაცამ ხელი და მიჭერდა, მიჭერდა და აღარც მეშვებოდა, მერე მუხლებიც მომეკვეთა და კარგად აზრზეც არ ვიყავი, ეტყობა, უკვე რეფლექსში გამიჯდა — ჩავიჩოქე და ხელები გავიწოდე მისკენ და მოვრთე ერთი მოთქმა-გოდება და გავიძახოდი, თუკი რამე მახსოვდა სულელური ძველი ფილმებიდან — როცა ვინმე ჩაბრიოლინებული მასტი თავის მიბნედილ გოგოს ეფიცებოდა სიყვარულს. ცოტა მომეშვა და რაღაც ნაწყვეტები ახლა სკოლის პროგრამიდან ამომიტიფტივდა გონებაში — მახსოვს, რას ვღადაობდი ამაზე, მაგრამ ახლა რა გამაცინებდა და დაზუთხულივით მიფაყარე: *ორმოც ათას ძმას, ერთად მოგროვილთ, ჩემსავით ვერ გვევარებოდნენ და სხვა, რაც კი ენაზე მადგებოდა. მგონი, კულულის შეჭრაც ვთხოვე სამახსოვროდ და კუბოს ფიცარიც ვახსენე და აი მაშინ ამოვისუნთქე, როგორც იქნა...*

სინათლე აინთო ისევ და ეს გოგოშკაც სულ ღიმილ-ღიმილით და კნიკსენებით დაითესა სცენიდან. გენახათ ერთი, რა თვალებით მიაცილებდა მთელი ეს პატიოსანი საზოგადოება — ლამის იყო შეეჭამათ, ბროდსკი კიდევ იდგა და ქაქანებდა: „ესეც თქვენი ჭეშმარიტი ქრისტიანი, რომელიც მზადაა, უმაღლეს მეორე ყვრიმალს შეუშვიროს, ვიდრე ხელი შეუბრუნოს ვინმეს, მზადაა თავად ეცვას ჯვარს,

ოღონდ ჯალათის როლი აიცილოს და, საერთოდ, ჭიანჭველასაც კი არ დაადგამს ფეხს!“

ღმერთმანი, ძმებო, სიტყვა ტყუილი არ უთქვამს — უცბად წარმოვიდგინე, თითქო მართლა დავაბიჯე ფეხი ჭიანჭველას და კინადამ გულ-მუცელი ამომიტრიალდა.

„მშვენიერია“, — განაცხადა მინისტერმა, — „ვეფიქრობ, დამეთანხმებით.“

„ნამდვილად“, — რატომღაც ამოიოხრასავით ჩარლი კაპელანმა, — „ღმერთმა მოგცეთ გამარჯვება და მშვიდი ძილი.“

პარი მესამე

1.

„ახლა რას ვშვებით?“

ეს უკვე ჩემს თავს ვეკითხები, ძმებო. ეს წუთია, მთავარი ალაყაფიდან გამოვუდით, ორი წლის წინანდელი ჩემი ტანსაცმელი მაცვია და ჯიბეშიც ბლომად ზურდა მიჩხრიალებს — ეგ უკვე არ ვიცი, ვისი წყალობაა. ზონის თავკაცებმა თუ დამიადეს ახალი, ჯანსაღი, წესიერი ცხოვრების დასაწყებად. კარგად კი გამომასავათეს ამ დილით: ათი-თორმეტი კორუსპონდენტი ერთად დამეხვია და რაღაც სისულელეებს მეკითხებოდნენ და იყო ერთი ბლიცების ფეთქება და აპარატების ჩხაკჩხუკი. მერე ვიღაც კანცელარიის შიშკამ თავისი ჭკუით გზა დამილოცა — აქ მოსული აღარ გნახო და საკუთარ თავს ვეკითხები: „ახლა რას ვშვებით?“

რას ვშვებით და საჭმელად მივდივართ სადმე. დილიდან ლუკმა არ ჩამსვლია პირში — ვის ეცალა, ბატონო, ერთი სული მქონდა, სანამ საკუთარი თავის უფალს გამხდინენ. ჭიქა ჩაი დამიდგეს პრესკონფერენციაზე და ეგ იყო სულ. დღიური სარჩოს ეკონომია. ციხის ბუღალტერიასაც თავისი ანგარიში აქვს.

ეს ჩვენი ც.ხ. კიდე ერთ მიყრუებულ გარეუბანში იდგა — რის კაფე, რა ბარი, მაგრამ იქვე, ახლოში, მუშების სასადილო ვიპოვე, რაღაც ორგანიზაციას კი ეკუთვნოდა, მაგრამ შესვლა თავისუფალი იყო, მე შენ გეტყვი და, თავს მოიკლაუდა ხალხი და რიგს დააყენებდა — ისე ქოთდა იქაურობა და ბუფეტი, ჭურჭლის სარეცხი კონვეიერი და ისე რა გადაქმენდილი მაგიდებიც — სულ ერთ მოციცქნულ დარბაზში იდგა ყველაფერი. ნაციხარმა კაცმაც კი ცოტა ცხვირი ავიბზუე თავიდან, მაგრამ ასარჩევი მაინც არაფერი მქონდა და უსიტყვოდ დავათოხლავე პირველი, მეორე და რაღაც წყალწყალა კამპოტიც მივაყოლე ზედ.

მერე გაზეთი ვიყიდე კიოსკში, ვნახავ ერთი, რა მოხდა ამ ორ წელიწადში ქვეყანაზე, სულ მთლად ყუმი არ გამოვჩნდე-მეთქი. პირველი გვერდი სულ იმაზე ქაქანს ეჭირა, რა კარგი და მზრუნველი მთავრობა გვყავს თურმე, ახალ არჩევნებშიც ყველამ ერთსულოვნად მივცეთ უნდა ხმა და არაფერი შეგვეშალოსო. რა გინდა, სულო და გულო, ამ ჩვენს ახლანდელ ხელისუფლებას არ გაეკეთებინა ბოლო ხანებში, ყველაფერი წვრილად იყო ჩამოთვლილი: — ეს საგარეო პოლიტიკაო, ეს — ეკონომიკაო, ეს — მომსახურების სფერო და ბინების საკითხიო და, რა ვიცი, კიდე რა არა. მაგრამ განსაკუთრებით კიდე იმით იწონებდნენ თავს, პოლიციის რიგებიც

გაგზარდეთ და უფლებებიც მეტი მივეცითო, ახლა ნახეთ, რა სიმშვიდე, სიწყნარე და წესრიგი დამყარდება ღამლამობით ქუჩებშიო. პირველი გვერდი ამით თავდება და მეორეზე ვიდაცის ძაან, ძაან ნაცნობი სიფათი დაეხეჭდათ, ცოტათი გადღაბნილი, მაგრამ რა ცნობა მაგას უნდოდა — იაუნად მე ვიყავი, ძმებო, ღიჩნად! ქვემოთ კიდე ტექსტი მოდიოდა მსხვილი შრიფტით:

პრიმიინალური ინდივიდების გარდაქმნის სახელმწიფო ინსტიტუტის პირველი გამომავა — კალმომრეობის ყოველგვარ ინსტინქტს მოკლებული, კანონის მოწიფი მოქალაქე!

მერე კი იმაზე იყო ლაყაფი, თუ რა კარგი და მშვენიერი და საოცარი მიღწევა გახლდათ ეს ლუდოვიკოს მეთოდი და რა მშვენიერი და შესანიშნავი ამბები გამოდნებოდა მისგან. იქვე, შუაში შინაურ საქმეთა მინისტრის ფოტოც იყო და ისიც იმას მიედ-მოედებოდა, თუ რა დიდი პასუხისმგებლობა იკისრა მთავრობამ და რა მშვენიერი, მშვიდი და უკონფლიქტო მომავალი გველის წინ — არავითარი ძალადობა და ბანდიტიზმი — არც დღისით და არც ღამით. ერთი სიტყვით, ნამდვილი გაფურჩქენის ხანა გვეწყებაო.

გაზეთი მოვისროლე და გარეთ გამოვედი, ჰაერ-

ზე. ახლა რაღა ვქნათ-მეთქი, — ვიკითხე ისევ. რა უნდა მექნა, რა? — სახლში უნდა წავსულიყავი და ერთი მაგარი სცენა მომეწყო: უძღვები შვილი უბრუნდება მშობლიურ კერას. დედ-მამა ცრემლებს აღვარღვარებს, მე კიდე ცოტას ამოვიოხრებ, მერე ჩავიკეტები ჩემს სოროში, წამოვწვები და პატარა მუსიკას მოვუსმენ, თან წავთვლებ ცოტას და მერე ვიფიქრებ, რა ვქნა, საერთოდ, ცხოვრებაში და როგორ მოვიქცე. ზონის მორიგე ინსპექტორმა მთელი სია გამომატანა, სად და რა სამუშაოზე მიმიღებდნენ გამოსაცდელი ვადით და ისიც მითხრა, შენზე უკვე შეტყობინებაც გაუუგზავნეთო, მაგრამ რა საჩქარო ეგ იყო, ჯერ ცოტა მოსვენება არ მაწყენდა, რაც მე ამბავი გადავიტანე და ცოტა მუსიკის მოსმენა დაგლეჯილი ნერვების სამკურნალოდ და საკუთარ ლოგინში შუადღემდე ძილი. ხოდა, მეც დავაჯექი ჯერ ავტობუსს ცენტრისკენ, მერე მეორეზე გადავჯექი, იმ გაუთავებელ კონსტიტუციის აღმართზე რო ფეხით არ მევლო, და ზედ მოსახვევთან ჩამოვედი, და გინდ დაიჯერეთ, გინდ არა, ძმებო, — გულმა შემიფრთხილა, ის ჩემი ყლინჯი N18^ა რომ დამეყუდა წინ.

ზამთრის სუსხიანი კვირა დილა იდგა და კაციშვილი არ შემხვედრია სადარბაზოში, მარტო ანტიკურ სტილში გადაწყვეტილი გაბრექილი

მუშა ხალხი — ფრესკებზე. ერთი იმან გამაკვირვა, არც ის ბინძური წარწერები აღარ ჩანდა და არც არავითარი გარყვნილი მინახატები. იქაურობა სულ დასუფთავებული იყო და ლიფტიც კი მუშაობდა — ისიც დაკრიალებული და აღარც რახრახი გაუდიოდა, ღმერთმანი. მეათე სართულზე ავსრიალდი და სიტყვაზე მენდეთ, ძმებო, — ხელი მიკანკალებდა, გასაღები რო ამოვიღე და ძლივს მოვახვედრე ჭრილში. მერე საკუთარ თავზე გამეცინა ხმამაღლა, კარი გაუღე და ძველებურად შეებლაყუნდი ბინაში. ოღონდ იქ ყველაფერი ძველებურად აღარ იყო.

დედა-მამა მაგიდას უჯდა — ჩაის მიირთმევდნენ, ჩემკენ ზურგით კიდე ვიღაც მოტრეტილი ჯეილი იჯდა, სათვალისანი და ერბოკვერცხს ათობლავენდა. ჩვენებმა რო დამინახეს, დედოს ლამის იყო ჭიქა გაუვარდა ხელიდან, მამაჩემს კიდე ყბა მოექცა გვერდზე. ეს ვიღაცა მომიტრიალდა და გაკვირვებული მეკითხება, ცოტა ნაწყენიც კია, მგონი: „შენ რა, ყველგან ასე შედიხარ, დაუკითხავად? თუ კარი დაგხვდა ღია და წარწერაც ეკიდა ზედ — შემობრძანდითო?“ ირონისტი. მაგრამ ახლა მაგისი დარდი არა მქონდა, ჩვენებს შევეურებდი და ნელა-ნელა აზრზე მოვედი, რო ამდილანდელი გაზეთები არც მიეღოთ ჯერ და ბაიბურში არ იყვნენ, რა ხდებოდა მათ თავს.

პირველმა დედომ ამოიღო ხმა და რა გგონიათ — მეცა და გადამეხვია? — არ დაიჯეროთ. ერთი ვაი-ვუი მორთო, ასე და ისეო, ეს რა ქენიო, ეს რა ჩაიღინეო, გაოცება ახლა აქაურობა პოლიციელებით და ჩვენც კიდე თავი მოგვეჭრება და შენც გამოქცევაზე წლებს დაგიმატებენო... ბოლოს მთელი ეს ტირადა ფშლუკუნითა და ცრემლების ღვრით დაამთავრა. ვეუბნები, რაც მოხდა — გინდათ ცენტრალურში დარეკეთ და გინდათ კიოსკიდან გაზეთებს ამოგიტანთ, იქ ყველაფერი წერია-მეთქი, — ვეუბნები, — გისმენს ვინმე? ფშლუკუნებს თავისთვის. მამაჩემი ხო მთლად გაითიშა — ზის ქანდაკებასავით. ახლა იმ შუშაბანდებიანს ვეკითხები: „იქნება და შენ მაინც ამოიღო ხმა, ოღონდ გლუპი შეკითხვების მაგორად იქნებ, ის მითხრა, აქ რას უზიხარ და რისთვის?“ მუშაკაცის სიფათი ჰქონდა, ასე, ორმოცს იქნებოდა მიტანებული, იჯდა და ბუსავით აფახულებდა თვალებს. ქაჯის ერთი იქნებოდა, ნამდვილად.

როგორც იქნა, ოჯახის უფროსი მოვიდა ცოტა გონზე. „მისმინე, შვილო“, — მეუბნება, — „არ იფიქრო, შენი ნახვა არ გაგვიხარდა და თუ მართლა ვადამდე გამოგიშვეს, მაგას რა სჯობია, მაგრამ ჩვენთვისაც ხომ უნდა გეცნობებინა ადრევე... გვეგონა, ხუთი-ექვსი წელი მაინც კიდე გამყოფებდნენ იქ. ახლა რა ვქნათ?“

„დაიცა-დაიცა“, — ვეუბნები, — „რისი რა უნდა ექნათ? და, საერთოდ, ეს ჩემისა ვინაა?“

„მდგმურია“, — წამოიკნაულა დედომ, — „ჯონათანი ჰქვია. ეს ერთი ხანია, ჩვენთან ცხოვრობს... ღმერთო, რა შეგცოდე ამის ფასი!“ და უ-ჰუ-ჰუ-ჰუუ, — გააბა ისევ.

„გასაგებია“, — ვამბობ, — „მდგმური. ჯონათანი ჰქვია. რა ბიჭია! რა ბიჭია და რა ბიჭია ჯონი...“ ვითომ ძაან მეღიღინებოდეს. გული რა-ღაც რეჩხს მიშვება: ეს ბლიყვი თუ ჩვენთან ცხოვრობს, სამზარეულოში ხომ არ დააბინავებდნენ და მაშინ ვაი ჩემი ოთახის ბრალი, კარგ დღეში კი დამხვდება-მეთქი. მაგრამ კარი რო გამოვადე, საუთარ თვალებს მაინც არ დავუჯერე, ძმებო, — ჩემი იმ ოთახში აღარაფერი იყო: ჟურნალებიდან ამოჭრილი ვიღაც მაგარი დამრტყმელებისა და ქერა კრასოტკების ფოტოები კედლებზე და კიდე ვიღაც ფეხბურთელების მთელი გუნდი, ორ მწკრივად, წინ ვეებერთელა თასით. ეს არაფერი, მაგას კიდე ეშველებოდა რამე, თქვენ ისა თქვით: არც ჩემი კვადრაფონი ჩანდა სადმე, არც დისკები და არც ის ჩემი საკეტიანი განჯინა — ვისკის, ტაბლეტკებს და ორ პაწია სტერილურ ნემსს რო ვინახავდი.

სისხლმა ამასხა ტვინში და კაცმა არ იცის,

ადრე რა ამბავს დაუწევდი ამაზე, მაგრამ ახლა სხვა იყო — სულ პატარა აფსიხება და სპაზმები გამოწერილი მქონდა. შვეტრიალდი და უხმოდ მიკაჩერდი ჩვენებს.

„რა გვექნა შვილო“, — მამაჩემი მეუბნება, — „წაიღეს ყველაფერი. კომპენსაცია დაზარალებულთათვისო, — ასე თქვეს.“

„ვინ დაზარალებული... აკი ის ქალი მოკვდაო?..“

„მისი კატები გამოუცხადებით მემკვიდრეებად და მოვლა-პატრონობის ხარჯია დასაფარავიო. ყველაფერი აღწერეს და გაყიდეს: ფირფიტები, ტანსაცმელი...“

გეუბნებით, ძმებო, დანა რო დაგერტყათ, წვეთი სისხლი არ გამომივიდოდა ალბათ. „ახლა რა ვქნათ?“ — ვეკითხები.

„რა უნდა ვქნათ, აბა... რამე უნდა მოვიფიქროთ. ჯონათანი კიდე ორი წელი უნდა იყოს აქ, ხელშეკრულებით მუშაობს პატარა სამშენებლო ფირმაში, მუშად. ექვსი თვის ფული წინასწარ გადაგვიხადა. ახლა ქუჩაში ხომ ვერ გავაგდებთ — სანამ სხვა ბინას იშოვის, რა უნდა ქნას. თან ზამთარია...“ თან თვალს მარიდებს. გესმით, ძმებო, ამას მეუბ-

ნება მშობელი მამა, მშობელი დედა კიდე ისევ ისე ფშლუკუნებს, თავისთვის, საერთოდ არც იხედება ჩემკენ. რა გინდა, რო ქნა. ღმერთმანი, თავი შემეცოდა. შემეცოდა კი არა, გული მომიკედა. ვდგავარ გახევებული. სამაგიეროდ ახლა ამ ჩვენმა მდგმურმა ჯონიმ ამოიღა უცებ ენა: შენაო, — მეუბნება, — რაც სხვისთვის ავი გიქნია, ახლა ცოტა კიდევ უნდა იტანჯო, რაც საკუთარი მშობლები გამწარებია, ახლა ცოტა შენც იგემეო... მე კიდევ, — დაუარდა ქადაგად, — ამათ შვილივით მიმიღეს და შანსი არ არი, კიდევ გამწარებიანო ამათი თავიო. ჯონი უძახე შენ და ნახე ერთი, რა ამბავშია. ახლა რომ მე ამას-მეთქი, — გაფიქრება კი მოვასწარი და დამეწყო შიგნიდან სიგნალები. გამოვტრიალდი და გამოვვარდი გარეთ, სულს ძლივს ვითქვამდი და ლიფტი არც გამხსენებია, სულ თრიხინ-თრიხინით ჩავათავე სართულები.

2.

ისეთ დღეში ვიყავი, ძმებო, თავი აღარ მინდოდა ცოცხალი და არც არაფერზე ფიქრი აღარ მინდოდა, მივაღაჯებდი გათოშილი, უაზროდ, ხალხი თვალს მაყოლებდა ბარე ორი წლის წინ მოდიდან გადავარდნილი, ივნად დამდამობით საგულაო შმოტკებში დაზმანულს რო მხედავდნენ. მერე რა-ღაც ტრანსპორტს დავაჯექი ცენტრისკენ და ბო-

ლოს იმ ჩემ დისკების დირკას მივადექი — ბებერი არმენის ნახვა მინდოდა, მეთქი-რამეს მომასმენინებს და ორ სიტყვასაც მეტყვის, რა ზღება ამ დამპალ ქვეყანაზე, სადაც მშობლები შვილებს კარში აგდევენ შუა ზამთარში.

გარედან იგივე წარწერა კი ჰქონდა — **მელოდია** და თითქო შიგნიდან ბებრი არაფერი შეცვლილა, ოღონდ იქაურობა სავსე იყო ბიჭუშკებით და გოგოშკებით, იტალიური ესტრადის რომელიღაცა მბჟუტავ ვარსკვლავს უსმენდნენ და ერთი დაბიდუბი ჰქონდათ გამართული. აღარც ბებერი არმენი ჩანდა სადმე, მის მაგივრად ვიღაც კულულებიანი შიბზიკა იდგა დახლთან, რალშიკების კეპკა ეხურა და *დი-ჯეი* ეწერა ჩაყარდნილ მკერდზე. იმდენი მაგას რა ვუთხრა. კარგა ხანი ვუცადე, სანამ თვალეზმინაბული, ტრანსიდან არ გამოვიდა და იკადრა დაინტერესება — რას ისურვებთო. *Stabat Mater* თუ გაქვთ-მეთქი, — ვეუბნები.

„ეგა ვინაა?“

ნაწარმოებია-მეთქი, — ვუხსნი, პერგოლეზია ავტორის გვარი, ისიც იტალიელია, უფრო სწორად, იყო — მეთვრამეტე საუკუნეში. შენი ხნისა უკვე მკვდარი იყო-მეთქი, რატომღაც ესეც დაუყოლუ.

„აჰა, სიმფონია იქნება. კაბინაში შედი და როგორც კი მოგებნი, ნაუშნიკებში გაუშვებ.“ მერე გავიგონე, ყუთებში რო იქექებოდა და ეუბნებოდა ვიღაცას: „აზრზე მოდი, მასტი თურმე სიმფონიებს უსმენს — როგორია?..“

მაგრა გავლიზიანდი, მაგრამ ამას რაც მოჰყვებოდა, კარგად ვიცოდი უკვე და არაფერი შევიძინე. ძაან, ძაან ღიმილიანი სახით გადავხედე მთელ ამ შანტრაბას და კაბინკაში ჩავიკეტე. მალე მუსიკაც ჩაირთო — მარჩელოს კონცერტი დაუდვია მაგ კრეტინს. ეტყობა, პირველივე ხელში მოხვედრილი იტალიელი დაითრია ყუთიდან, სადაც შუა საუკუნეების მუსიკა ეწყო. ეს კიდე არაფერი, მაგასაც მოუსმენდა ჩემსავით გატანჯული, დანატრებული კაცი, ოღონდ ის კი აღარ მომსვლია აზრად, რო რაც უფრო გრძნობებში გადავარდნილი იყო მუსიკა, მით უარესი დამემართებოდა: იქ ბოლოს უკვე ყველაფერს მუსიკის ქვეშ მიჩვენებდნენ და ახლა ამ პატარა ნაივნი რამის მოსმენაც ისეთივე დღეში მაგდებდა, როგორც ის საზიზღრობა, ბეთჰოვენის Mezerere-ს თანხლებით რო მაყურებინეს. გარეთ გამოვვარდი და არც ამ იხვის ჭუჭულების სიცილზე და არც ბენტერა ვითომ დისკოკის ყვირილზე უკან აღარ მომიხედავს, პირდაპირ „ფაქიზოში“ დავგაზე — ახლა ის ერთი რამე თუ მიშველიდა ცოტას.

იქაურობა ჯერ ცარიელი იყო და ძალიანაც უცნაურად გამოიყურებოდა, სულ მთლად წითელი ბოჩოლებით მოხატული. ბარშიც ვიღაცა უცნობი ტიპი იდგა, მაგრამ რძე და რამე, დიდი ჭიქით-მეთქი — და ტემპში შემიკეთა, არავითარი ახსნა-განმარტება არ დამჭირვებია. იქვე დაჯექი, დივანზე, მაინც კაციშვილი არ იყო გამკითხავი და ნაგიჟარივით ველურწავდი, დაგემოვნების თავი ვის ჰქონდა. ასე, საერთოდ, გოიმები იქცევიან მარტო და მერე სანანებლად უხდებათ ხოლმე, ოღონდ ახლა არც მაგის დარდი არა მქონდა, ბოლოში დავიყვანე და წარმოდგენაც დაიწყო. ჯერ თვალი გამიშტერდა რაღაც ვერცხლისფერი ქაღალდის ნაგლეჯზე — სიგარეტის კოლოფიდან იქნებოდა მოხეული, იქაურობის დაწმენდაზე წელს არავინ იწყვეტდა, ეტყობა, მერე ეს ნახვეი გაიზარდა, გაიბერა, კედლისხელა გახდა და ისე ბრჭყვიალებდა, მგონი, გუგები ამწვა, მაგრამ უკვე არაფრის გაკეთება აღარ შემეძლო, ქუთუთოები არ მემორჩილებოდა, ის კიდე გაიზარდა, უფრო გაიზარდა, „ფაქიზოც“ ჩანთქა და მერე მთელი ქუჩა და ქალაქიც მიაყოლა ზედ და მერე მთელ სამყაროდ იქცა, ძმებო, და თითქო ტალღები გადადიოდნენ ყველაფერზე, რაც კი ოდესმე შექმნილა და არსებულია და საკუთარი ხმა მესმოდა თითქოს უსასრულობაში — *დავიწყო, დავივიწყო ყოფნა. ნათელი, თლილი ლილი ლი... და მერე ეს ვერცხლისფერიც*

აღივლიდა და დაიშალა ისეთ ფერებად, კაცს რო არ უნახავს ჯერ და ვერც ნახავს ბუნებაში და მერე დაბზრიალდა, დაბზრიალდა, ჯერ ჭრელ ბორბლად იქცა და მერე სულ ერთ თეთრ ფერად, ოღონდ შუაში წერტილი გაჩნდა, გაიზარდა, გაიზარდა და მერე თავით შევვარდი გვირაბში — მიმაქანებდა სადღაც, თითქოს მეტროში, ოღონდ აქეთ-იქიდან ქანდაკებები იდგა თითო-თითოდ, განათებული; და აინთებოდა და ჩაქრებოდა, აინთებოდა, ჩაქრებოდა და ბოლოს შიგ გასასვლელში კიდე ერთი, ოღონდ შუაში და მეთქი, ახლა შევასკდები კიდეც და ვიყვირე ააააა და ისევ ნათელში გამოვედი და ახლა ქარი მიბერავდა, სულს ძლივს ვითქვამდი და უცებ წვედი ქვევით, სულ ქვევით და მერე თითქოს ნელა ამოვედი ისევ იქ, სადაც ვიჯექი, ძმებო, — დივანზე, კუთხეში, ზედ ბარის პირდაპირ, თვალგაშტერებული და ხელში ცარიელი ჭიქა მეჭირა.

ახლა უკვე ნაღდად ვიცოდი, რაც მინდოდა: თავის მოკვლა, ოღონდ ეგაა, რო აზრზე ვერ მოვდიოდი, როგორ მექნა — ჩემი ბრიტვა კი მეღო ჯიბეში, მაგრამ მისი დაძრობა და გულისრევა ერთი იქნებოდა, ყელამდე ვერც მივიტანდი, გაფიქრებაზეც კი გამაჟრჟოლა და მერე სსრსტ! — გადახსნილი ხორცი დამიდგა თვალწინ და სისხლის ფანტანი და ყელში მომადგა რაღაც, მუცელშიც გამჭრა და სული ძლივს მოვიბრუნე... „არა-მეთქი, ძმაო,

— ჩემ თავს ვეუბნები, — ასე არაფერი გამოვა“. რამე ისეთი უნდა მომეფიქრებინა — არავითარი ძალადობა და ჭრა-სერვა, რამე უემოციო — უსიზმრო ძილოვით მშვიდი და გამთიშველი. მერე ვიფიქრე, საჯაროში მივალ, ბარემ აქვეა, კუთხეში, იქნებ რამე სამედიცინო წიგნში ეწეროს, უსისხლოდ და უმტკივნეულოდ როგორ წავიდე იმ ქვეყანას. უცებ წარმოვიდგინე, რომ უკვე მკვდარი ვარ, დედა-მამას სინდისი არ აძლევს მოსვენებას, ინკვიზიტორ ბროდსკის და მის შესტიორკა ბრენომს კიდე — საზოგადოებრივი აზრი, გაზეთები და ტელევიზია; რალაცა იმ საქმეების მინისტრის ქვეშ სავარძელი ყანყალებს და ხეპრე ჯონიც ღამის გასათევს დაეძებს ენაგადმოგდებული. გლიჯავს, ღმერთმანი.

ისევ გარეთ გამოვედი და საათს შევხედე მოედანზე, ორი სრულდებოდა. ვიდრე მეგონა, იმაზე მეტი მიგულავია გაღმა ნაპირზე. მშვიდობის ჩიხს შევუყვები და იქვე, ორ ნაბიჯში საჯარო ბიბლიოთეკის კარს მივადექი. ერთი ძველი, ჩაფეხვილ-ჩაოხრებული შენობა იყო, ცალ მხარეს წასაკითხს იძლეოდნენ, მეორეზე სამკითხველო ჰქონდათ მოწყობილი. ოღონდ რა მოწყობილი ეგ იყო რო — მონჯდრეული მაგიდები და მორყეული სკამები და თითო დამტკერილი ლამფა თითო მაგიდაზე — მთელი მაგათი ავლადიდება. თანაც ისეთი გაჯის სუნი და სიცოფე იდგა, წესიერი კაცი ცხვირს არ შეყოფდა

შიგ. არადა, ოხრად კი იყვნენ — ვიღაც სტარიკები, ვითომც დიდი მწიგნობრები მყავდნენ, პალტოებში და შარფებში ჩაფუთნილები უსხდნენ მაგიდებს და ზოგი ჟურნალ-გაზეთებს ფურცლადა, ზოგი ზედ გადაშლილ წიგნზე ყვინთავდა და ერთი-ორი, მგონი, წაიხვრინებდა კიდეც. ჯერ უცბად ვერც გავიხსენე, რა ეშმაკები მინდოდა აქ და მერე დამარტყასავით, თავის მშვიდად მოსაკლავ რეცეპტს რო ვეძებდი და საძიებელში დავიწყე ქექვა. სათაურების მიხედვით ბევრი ვერაფერი ვნახე სახეირო, რამდენიმე კი მაინც გამოვიწერე, მაგრამ მთელი ეს სამედიცინო წიგნები ისე იყო დასურათებული და ისეთი ფოტოებით სავსე, ჩემი დამეძართა. მერე ერთი სქელტანიანი ბიბლია გადმოვიღე, იმას გამოწერაც არ უნდოდა, იქვე იდო, თაროზე და ალალებდზე დაუწყვე ფურცვლა — ის დღეები გამახსენდა, რაღაცა შვებას მაინც რო მგვრიდა ციხეში. ოღონდ ახლა სულ სხვა იყო, მაშინ იმ ვიღაცა გოთვერანი ლუდოვიკოს კურსი არ მქონდა გავლილი, ახლა კიდე მეტი ვერაფერი ვნახე შიგ, ურიების ერთი ჯგრო მეორეს ურახუნებდა თავში და იდგა ერთი ვაი-უშველელები, ხოცვა-ჟლეტა, ჭრა-ჩეხა და მოწყვედა ყრმათა...

აი ეს რაღას ნიშნავდა, მთლად კარგად ვერ გავიგე, მაგრამ უკვე ისედაც მწიფედ ვიყავი და ეტყობა, რაღაცა ხმები ამოუშვია, რადგან ერთმა ბებრეკმა მომიტრიალა თავისი ქიცინა წვერი და რაღაც

ისე, სიაფანდზე მეკითხება: ცუდად ხომ არა ხარ, შვილო. ვარ-მეთქი, — შვეუდრინე, ძაანაც ცუდად ვარ და, საერთოდაც, მინდა შევეშვა ამ ცხოვრებას, ოღონდ მოკლე გზა ვერ მიპოვია-მეთქი. იქით ახლა კიდევ მეორემ წამოყო თავი და სსსუ-ო, — გაგვაჩუმა თავისი ჭკუით და მე რო სრულ ჭკუაზე ვყოფილიყავი, უკვე მაშინ უნდა ჩამოერეკა ხსოვნის ზარს, მაგრამ ყურადღება არ მიმიქცევია და ჩემსას მივერეკებოდი: „ახლა არ მითხრათ, ახალგაზრდა ხარ და ყველაფერი წინა გაქვსო, თორემ მართლა გაგაფრენ — მართლა! მართლა! მართლა!“ და აი ამაზე ისევ დაგვისუსუნა იმ ბებრუხანამ, მაგრამ ახლა უკვე სიჩუმეს კი აღარ ითხოვდა, დორბლს ყრიდა ჩამტვრეული კბილებიდან, ხელგამოწვდილი იქაჩებოდა ჩემკენ და რაღაცის თქმა უნდოდა, ოღონდ ერთბაშად სული ვერ მოებრუნებინა და სისინებდა გაანჩხლებული ბატივით.

კი, ის იყო, ღმერთმანი — პრაფესორა, ამ ორი წლის წინ მე და ჩემმა ყოფილმა ბრატკებმა რო ვჟეჟეთ აქვე, მოსახვევში. ახლა მაინც უნდა მყოფნოდა ჭკუა და სწრაფად და უხმაუროდ ავთესილიყავი იქიდან, მაგრამ დაუგვიანე — ყველა ჩვენ მოგვჩერებოდა და პრაფესორამაც ბოლოს და ბოლოს ამოიღო ხმა: „დაიჭირეთ ეგ არაკაცი! არ გაუშვათ! ეგ იყო, ეგ ცხოველი, ეგა და მაგის ძმაბიჭები — კრისტალოგრაფიის უნიკალური გამოცე-

მეტი დაფხრიწეს, ცემით მიმასიკვდილეს მოხუცი და ზამთრის ღამით ქუჩაში დამაგდეს შიშველი!!!“ — არადა, მთლად ეგრეც ზო არ იყო, ძმებო, მთლად ტიტლიკანა ზო არ დაგვიტოვებია — ის ფოხანა ნიფხავ-პერანგი ზო შევუჩინეთ, ეს კიდე დგას აქ და რაებს იხსენებს — ნარჩენი კბილებიც ჩამიმტვრიაო, სისხლის ჩაქცევა მქონდაო, კეთილმა ადამიანებმა გადამარჩინეს შემთხვევითო... მერე ღვთის გმობაზეც გადავიდა — ღმერთი მაინც როგორ ითმენს ამისთანების არსებობასო და ბოლოს იმაზე აგულიანებდა ამ მუმიებს, ცოცხალი არ გავუშვათ აქედანო! მგონი, მართლა ჭკუას იყო გადასული, მაგრამ სხვებს რა, ნაკლებად უქროდათ?! წამში აუბეს მხარი და ერთმა, რაღაცით ყოფილ სამხედროს ჰგავდა, ჩამავლო ხელი და შიგ ყურში ჩამჩხავის: შენისთანები ქიმიკატებით უნდა მოსპოს კაცმა, მღრღნელებივითო.

„შემეშვი, ბიძაჩემო“, — ვეუბნები, — „ჩემი მკეოფა. ეგ ამბავი ორი წლის წინათ იყო და კარგადაც დავისაჯე მაგისტოვის. ჭკუაც მასწავლეს. მართალი თუ გინდა, მეტისმეტად კარგად მასწავლეს. დღევანდელი გაზეთები ნახეთ — იქა წერია ყველაფერი.“ პრაფესორა კიდე თავისას გაჰყვიროდა — შური ვიძიოთ, სამაგიერო გადაუხადოთ, კბილი კბილის წილო... სულ დაუფსტვინა, მე თქვენ გეუბნებით! არადა სხვებიც აიყოლია და ისეთ დღეში იყვნენ,

თითქო მართლა გუშინდელზე იყრიდნენ ჯაგრს და მაგათთვის, მგონი, მართლა ერთი იყო გუშინდელი და წლების წინანდელი. მერე მთელი ეს ხროვა ერთად გამექაჩა, გამვალტყაუებული ხელები ჩამავლეს და ვინ თმებს მგლეჯდა და ვინ ყურის ახევას ცდილობდა და სხვა კიდე ცხვირ-პირში მირტყამდა სუსტად, ბებრულად და წიხლებსაც მიშენდნენ თავის ჭკუაში, ცდილობდნენ, ძირს დაეგდენ და ფეხებით შემდგომოდნენ და, ღმერთმანი, მალე თავისას გაიტანდნენ — გაძალიანებას მე ვერ ვბედავდი იმ ნამდვილი ტკივილის შიშით და მერჩიენა, ჩემთვის ერთყათ, ვიდრე თუნდაც ხელი მეკრა ვინმესთვის, მაგრამ თვითონ მე ხომ მირტყამდნენ და მფხოჭნიდნენ და ტუჩიც გამიხეთქეს, ცხვირიდანაც წამომივიდა, ეტყობა სისხლი და იგოვე არ იყო — უკვე გულიც მერეოდა, მუცელშიც დამიარა და უჭაერობით ვიხრჩობოდი თითქოს.

სწორედ ამ დროს შემოყო თავი ბიბლიოთეკარმა და ისიც ცალკე აყვირდა: ახლავე პოლიციას გამოვიძახებო. ღმერთმანი, ძმებო, ასეთი რამე თვითონ როგორ მომივიდოდა თავში და ახლა თითქო ხავსს ჩავებლაუჭე და გამწარებული ვეძახი: ცოტა ტემპში, ბრიყვო, თორე გვიან იქნება-მეთქი. ეს იმიტო, რო არც გაშველება უცდია და არც ფეხს უჩქარებდა მაინცდამაინც. მერე ერთი მართლა კარგი მომხვდა ყბაში, ნაღდში იმ სალდათი სტარიკანის მოქნეული იქნებოდა, თან კიდე

ვიდაცას თუ რაღაცას წამოვედე და უკვე საშველი აღარ იყო — ცოტაც კიდევ და გადამივლიდნენ ზედ და ერთი პირი გაბრძოლებაც ვცადე ოდნავ, ძაან სლაბად და სწორედ ამ დროს გავიგონე ეს მხიარული, რაღაც ნაცნობი ხმა: „კარგით ხო, გვეყოფათ ახლა... გვეყოთ-მეთქი!“ — და ჩემმა პოლიციამ სულზე მომისწრო ჩემს დასაცავად.

3.

ისეთი დაშლილი ვიყავი, ძმებო, კარგად ვერც ვიხედებოდი თვალებში, მაგრამ, აკი გითხარი, ხმა მეცნო-მეთქი და მართალიც ვყოფილვარ — ჯერ ერთი პატარა ქოთი მისცეს იმ ბებრებს და მერე, გარეთ რო გამიყვანეს დღის შუაზე, ვხედავ, მარა რას ვხედავ — ჩემი ყოფილი ძმა და მეგობარი, ჩემი ჩამშვები ბრატკა ბნელო და ის სქელო ბილიბოი — ჩვენი საერთო მტერი და მოსისხლე!..

„არა“, — ვბურტყუნებ ჩემთვის, — „ვარიანტი არაა...“

ისინი კიდევ დგანან და იკრიჭებიან, ფორმებში დაზმანულები, და ბნელო ისევ ისე ზვიზვინებს ძველებურად, მართლა ცხენივით: „ჰუუ-ჰუჰუ-ჰუუ! ამას ვისა ვხედავ — ჩვენი ძალიან ძველი ბიჭი! უკვე მოიცხევე, ალექს?“

არა-მეთქი, — გუნებაში გავიძახი, არ არსებობს, შანსი არაა — ნაღდად გავითიშე და მეჩვენება ყველაფერი...

„რათა, ჩვენი ძმა — გიკვირს?“ — ბილიბოი მეკითხება, — „დრო გარბის, უკვე ვზროსლები ვართ და ხალხის სამსახურში ვდგავართ, ეგრა.“

პიტი სადღაა-მეთქი, ბნელოს ვეუბნები, — ჯორჯი-ბიჭის ამბავი კი მომიტანეს, მაგრამ პიტისა არაფერი ვიცი-მეთქი.

„პიტი“, — ბნელო ამბობს, — „ჰო, სახელი რაღაც მეცნობა. იყო ერთი ეგეთი. სულ დაგვეკარგა.“

ბილიბოი კიდევ სახელოთი ზეთს იწმენდს სახიდან, ბნელოს თავს უქნევს და თითქო მე სულაც იქ არ ვიყო, ისე ეუბნება: „ეხლა ამის განყოფილებაში მიყვანის და მერე ჩვენების წერის თავი გაქ? იასნია, ეს თავის ძველ ამბებს არ მოიშლიდა — ხო ნახე, რა უპატოცემულოდ ექცეოდა საბრალო მოხუც ხალხს, თანაც საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილას... ვუთხრათ, რო ჩვენს მისვლამდე დაითესა. ბიბლიოთეკარს გავაფრთხილებთ, ჩვენ კიდევ ჩვენი ჩვენი პატარა ანგარიშები გავასწოროთ.“

ვიდექი და ყურებს არ ვუჯერებდი, ძმებო! მეთქი, აზრზე თუა, რას მიედ-მოედება — ან არა-

და, არც ამას უნახავს დღევანდელი გაზეთები. „ჭკუაზე ხარ, ბილიბოი?“ — ვეკითხები — „რა ანგარიშებს მისწორებ? დამთავრდა ჩემი ბრიტყების ტრიალი — არაფერი გაგიგია?“ თან სულ ისეთი გრძნობა მაქვს, თითქოს ეს ყველაფერი რაღაც ბრწყინვალე ხუმრობაა და ბნელო მაინც მოიძრობს ამ თავის კოკარდიან ქუდს და „კი, გვითხრეს“, — ბნელო მეუბნება, — „სწორედ დღეს წაგვიკითხეს, დილის სბორზე. შეფმა თქვა, ძაან კარგი და მშვენიერი ამბავიაო.“

„აჰა, კიდევ კარგი“, — ვეუბნები ცოტა იაზვურად, — „თვითონ აქამდე ვერ ისწავლე კითხვა, ბნელო?“

„ბნელები კამერაში მოიკითხე“, — მეუბნება, — „ჩვენ კიდევ წესრიგს ვიცავთ და არაფერი საჭირო არაა, ყველა ხედავდეს, სად და როგორ.“

„სწორეა“, — ისევ თავს უქნევს ბილიბოი, — „ქუჩებში სიმშვიდე უნდა იყოსო — ასე თქვა შეფმა“

მერე უცებ კარგად მომდო მუცელში, ბნელომ კიდევ ის თავისი ზოლებიანი ჯოხი ჩამაფარა კეფის ძირში და მთლად მოჩვარული, მანქანაში შემადგდეს. აზრზე რო მოვედი, უკვე სადღაც გარეუბანში ვგაზავდით სირენაჩართულები.

„ჩემი მტერი მოხვდა თქვენს ხელში“, — ვბურტყუნებ ჩემთვის. „გერე იყოს“, — მპასუხობს ბილიბოი, — „მაგრამ ჯერ გავსწორდეთ“.

ბოლო-ბოლო სადღაც ხრიოკში გავჩერდით. ორივემ ის პაგონებიანი ფორმები წყნარად გაიძრეს, სახელოები დაიკაპიწეს და მაგრა მომდგნენ, საქმიანად, ბრაზის და ცოფის გარეშე. მეთოდურად მუშაობდნენ, რიგრიგობით. არც ვიცი, რამდენ ხანს მიბაგუნებდნენ და ბოლოს უკვე აზრზე აღარც ვიყავი, რა ხდებოდა და ტკივილსაც ვეღარ ვგრძნობდი: სისხლი რო დავინახე, ისეთი კრუნჩხვები დამეწყო, სხვა შეგრძნებები გამითიშა... მერე, როგორც იქნა, მორჩნენ მუშაკობას, პაგონები და კოკარდები ჩამოიფხატეს, მგონი, ორი თბილი სიტყვაც კიღე დამიგდეს და აითესნენ.

გონზე რო მოვედი, წვიმა ცრიდა, ძვალ-რბილი გაერთიანებული მქონდა. მეგონა, მთელ ტანში მტეხდა და მაჟრიალებდა. ძლივს ავითრიე წელი და წავლასლასდი, ოღონდ საით — თვითონაც არ ვიყავი აზრზე.

4.

ღმერთმანი, ძმებო, ახლა ერთი მყუდრო პალატა მომნათლავედა სადმე მიგდებულ ჰოსპიტალში,

მომვლელი მჭირდებოდა და მოსვენება, მე კიდე მი-
ვტყლაპუნობ წვიმაში, ნისლში, სადღაც უკაცრი-
ელ ადგილას და ყველა ღმერთსა და ეშმაკს ერთად
ვლანძღავ და ჩემს ბედს ვწყევლი, მერე უკვე ჭკუა-
საც ვკარგავდი, ალაღად, და დროის შეგრძნება-
საც, როცა რაღაც დასახლებას მივადექი — სულ
ერთნაირი კოტეჯები იდგა და ყვირილის თავიც
აღარ მქონდა, საშველად რომ დამეძახა ვინმესთ-
ვის, და ამ დროს ერთ ჭიშკარზე ვხედავ, აწერია —
სამყუდრო. ღმერთმანი, ან ღვთის ხელი ურევია, ან
ბედის დაციწვანა-მეთქი, მაგრამ რა მაგის გარკვე-
ვის თავი მქონდა, მივადექი და ვაბრაზუნებ, რაც
ძალა დამრჩა.

კარი გაიღო და ვიღაც კაცი გამოჩნდა
სინათლეზე. „რა ამბავია?“ — კითხულობს და ვხე-
დავ მის ზურგს უკან, ოთახში ბუხარი ანთია და
თითქო კარგად გამომშრალი ხის ტკაცუნიც კი
მესმის. „ღვთის გულისათვის“, — ვეუბნები, —
„მიშველეთ რამე, პოლიციელებმა მიმასიკვდილეს
და სადღაც გზის პირას დამაგდეს უგონოდ. იქნებ
გათუნებამდე შემთხვევით ან სანამ წვიმა მაინც გა-
დაიღებდეს...“

„შემოდი, შემოდი“, — მეუბნება, — „ამ უკანონო
ქვეყანაში ერთმანეთს თუ დავუხმარებით, თორემ
სხვა რისი იმედი უნდა გქონდეს ადამიანს.“

წინკარი თითქო თავისით გაიღო და მეც კიბეებზე აუბანცალდი. არაფერი მსახიობობა არ დამჭირვებია — ისეთ დღეში ვიყავი, ფეხს ძლივს ვადგამდი, შემოფხრეწილი ტანსაცმელი რაღაც ძონძებად მეკიდა, ორი კბილი ჩამტვრეული მქონდა, ტუჩები, ზევითაც და ქვევითაც, და კიდე ცალი წარბიც — გახეთქილი, მარცხენა ყურზე ცეცხლი მეკიდა და ცხვირიც ისე გამისივდა, ვერ ვსუნთქავდი. ამ ღვთისნიერმაც ხელი შემაშველა და შიგ შემიყვანა — დიდ, თბილ და ნათელ ოთახში.

და სწორედ მაშინ იყო, ძმებო, რო გამცეცხლა და აზრზე მოვედი, სად ვიყავი და ვისთან მომახვედრა ჩემმა უკუღმართმა ბედმა. ის მაზალო წარწერაც — სამყუდრო — რეკლამის აბრასავით გამინათდა თავში და მთლად გამოთაყვანებული მივაჩერდი სახლის პატრონს. კი, ის იყო ნამდვილად — ოღონდ რაღაცა მოტეხილი თითქოს, დაბერებული და კოჭლობდასავით. თვითონ ვერ მიცნობდა, რა თქმა უნდა, შანსი არ იყო — მაშინ მე და ჩემ ბრატკებს სუყველას ნიღბები გვეკეთა და ლამის საკარნაულოდ ვიყავით დაზმანული, ახლა კი ასე ნაცემ-ნაბეგვს და გასაწყლებულს იმ ძველი ალეკისას რა მიგავდა — სველ მიწაზე ნაგდები და წვიმაში ნაბოდიალები საკუთარ ხმასაც კედარ ვცნობდი, ჩამეხრინწა და წინა ორი ჩატეხილი კბილის წყალობით გემოზეც ვჩლიფინებდი.

ის კიდევ ძაან, ძაან თანაგრძნობით შემომცქერის და რაღაც ისე, ნაღვლიანად მეუბნება: „აგერ დაჯექი, ცეცხლთან. თაფლიან არაყს დაგალევინებ და ამასობაში წყალიც გაცხელდება.“

„პოლიციელები“, — ვბურტყუნებ ჩემთვის, — „ჩათლახები...“

„ასეა“, — მეუბნება, — „პოლიციური რეჟიმის კიდევ ერთი მსხვერპლი. არც პირველი ხარ და არც უკანასკნელი იქნები. ესაა მაგათი დამყარებული წესრიგი.“ მერე გატრიალდა და სამზარეულოში გავიდა, მარცხენა ფეხს მიითრევდა ცოტათი.

ოთახი მოვითვალისწინებ. ქალის ხელი არ ეტყობოდა — ორად ორი გაქეპილი სავარძელი იდგა სულ, დამტვერილი წიგნებით იყო სავსე და პატარა მაგიდაზე საბეჭდი მანქანა იდო, გვერდზე კიდევ დასტა ფურცლები. გამახსენდა, ეს კაცი მგონი მწერალი იყო. **მექანიკური ფორთოხალი**. უცნაურია, ასე რო ჩამრჩა გონებაში. ოღონდ ახლა არ ღირდა იმ ამბების გახსენება — ახლა სითბო და გაგება მჭირდებოდა და იმ გოთვერნებმაც ლუდოვიკოს ცენტრში ისე მომიწყვეს საქმე, აწი ასეთ დღეში ვიქნებოდი სულ და სხვისთვისაც იმავეს მოვინდომებდი — თუკი ჩემგან საერთოდ მიიღებდა ამას ვინმე.

„ჰო, ასეა“, — მწერალი მობრუნდა, ჭიქას

მაწვდის და სველი პირსახოცით მიწმენდს სახეს — ფრთხილად, ძაან ნაზად, — „აბაზანა გაგოვსე, მერე ვივახშმოთ და დალაგებით მომიყევი ყველაფერს. ღამით ჩემთან დარჩები.“ ღმერთმანი, ძმებო, რაღაცამ წამიჭირა ყელში და თვალებშიც წყალი ჩამიდგა, ეტყობა, რადგან უცებ ძაან ოტეჩესკი დაიჭირა, მხარზე მომითათუნა ხელი და: „კარგი ახლა, გეყოფა — ეგ რა ვაჟკაცის საქმეაო“, — მეუბნება.

ბოლო-ბოლო ავედი ზევით, კაფელის აბაზანაში ჩავწექი, მერე მშვენიერი ფლანელის პიჟამა, შავთეთრი გრძელი ხალათი და ღუნღულა ფლოსტები ჩამოვიცი — ყველაფერი იქვე იყო ჩამოლაგებული, სკამზე, და, ღმერთმანი, ძმებო, სიკვდილის პირას მიყვანილმა კაცმა ცოტა თვალებში გამოვიხედე, რაღაც ხალისიც დამიბრუნდა თითქოს და დაფეხვილ-დათეთქვილს ტკივილზე უფრო ახლა შიმშილი მახსენებდა თავს. ქვევით რო ჩავედი ისევ, მწერალს უკვე მოეთაუებინა სამზარეულოში ფაციფუცი და სუფრაც საუფროსო გაეწყო: ფუმ-ფულა თეთრი პური, ნაღდი შვეიცარიული ყველი, ერბოკვერცხში მოტაფული ძეხვი, ზედ მოსხმული რაღაც ცხარე წითელი საწებლით, მაყვლის ჯემი და თიხის დიდი ჭიქა ცხელი რძიანი ჩაი. ისე მივაძეხი, მიპატიჟებას არც დავლოდებივარ, ხუთ წუთში გამოვიბუსკნე და მერეღა ამოვღერდე ცოტა

დარცხენილმა: არც ვიცი, როგორ გადაგიხადოთ
მადლობა-მეთქი.

„ეგ არაფერი“, — მეუბნება, — „ჩემთან რომ
მოხვედი, ამაშიც ალბათ განგების ხელი ურევია.
უკვე მივხვდი, ვინცა ხარ: შენი სურათია გაზეთში
და რა უბედურებაც მოგწიეს, მგონი, იმასაც გამა-
დლიან. ჯერ ციხეში გალპობდნენ, მერე რეზის-
ტენციის ყოველგვარი უნარი წაგართვეს და ახლა
ქუჩის პოლიციას მიუგდეს შენი თავი. ასე აპირ-
ებენ ეგენი საზოგადოებრივი წესრიგის დამყარე-
ბას?! კარგი საზოგადოება კია, ამგვარი მეთო-
დებით თუ იცავს თავს! მაგრამ ღვთის ნებაა-მეთქი
ყველაფერი — შენ ის მითხარი, ჩემ შესახებ თუ
გსმენია რამე?“

„ვეე... როგორ გითხრათ“, — ვფრთხილობ,
ძაან, ძაან ვფრთხილობ, — „ერთხელ ყური
მოგკარი, *მექანიკურ ფორთოხალზე* ლაპარაკო-
ბდნენ... გულზე მომხვდა რაღაცები, ოღონდ მე
თვითონ არ წამიკითხავს, აბა საიდან...“

„ოჰო!“ — მეუბნება, თან სახე ლამის გაუნათ-
დეს, — „გვეც კარგია. ახლა შენს ამბავს მომიყევი
და ისიც მინდა ვიცოდე, ციხემდე რამ მიგიყვანა.
ნუ გეშინია, გულახდილად მიაძბე ყველაფერი, მე
რა შენი გამკითხავი ვარ.“

კარგად ვერც ჩავხვდი, რისი თქმა უნდოდა მაგით — თუ გამკითხავი არაა, რაღას მეკითხება-მეთქი, მაგრამ ამ ტიპის ხალხს ხომ ბოლომდე ვერაფერს გაუგებ, რაღაც თავისი ენა აქვთ და სიტყვებსაც თავის ჭკუაზე ატრიალებენ.

ბევრი არც არაფერი მაქ სათქმელი-მეთქი, ვეუბნები, — „სულ უბრალო ამბავია: ბიჭებმა ამაგდეს და რაღაც სულელურ სანაძლეოზე სხვის სახლში შევიპარე, ვითომ გაგბედავდი თუ არა — მართლა რამეს მოპარვა არც მიცდია. ზოდა, ერთი მართოხელა მოხუცი ქალი ცხოვრობდა თურმე შიგ. სიბნელეში დამლანდა და გული წაუვიდა; მერედა გავიგე, დაცემისას მაგიდის კიდეზე ჩამოურტყამს თავი და კაცმა არ იცის, დარტყმისაგან გარდაიცვალა თუ შიშისაგან. მე კიდე გაქცევის მაგივრად მის მოსულიერებას ვცდილობდი და პოლიციასაც ჩემი ხელით გავუღე კარი. იმათ კიდე საქმეში გამიყვანეს — აქაოდა, დიდი მკვლელები და ოხერი ვინმე ბანდიტი გაექაჩეთო. სასამართლოშიც სიტყვა არ მათქმევინეს თავის დასაცავად...“

მათგან არც მიკვირსო, — თავს მიქნევს და მეც ჩემსას მივერეკები: „მერე შიდა საქმეთა მინისტრმა ციხეში ჩამოვლაზე მაინცდამაინც მე გამომარჩია და საავადმყოფოში მიკრეს თავი, ლუდოვიკოს მეთოდით უნდა გიმკურნალოთო. თანაც პირობა

მომცეს, ხაროში აღარ დაგაბრუნებთო და მეც რა შვილი ვიყავი, ხმა ამომედო.“

დაწვრილებით გამომკითხა იმ უცნაური მკურნალობის ამბავი და, ღმერთმანი, ძმებო, სულ წვრილად ჩავუკაკლე ყველაფერი, მანდედან არაფერი გამომიტოვებია და ფილმებს რო ვიხსენებდი, კინალამ ისევ ცუდად გავხდი. ის კიდე ვეღარაფერს ამჩნევდა, ოთახში დაბლაყუნობდა და მამალი გიჟივით თავისთვის ბურტყუნებდა რაღაცას. მერე შევთავაზე, სუფრას აგილაგებთ და ჭურჭელს მაინც დაგირეცხავთ-მეთქი, მაგრამ თითი არ გამანძრევინა — შენ ახლა მოსვენება და სიმშვიდე გჭირდებაო. ერთხანს კი ვიყავით მართლა მშვიდად — ის საშხარეულოში ტრიალებდა და მე კიდე ბუხარს ვუჯექი და რაღაც მშვენიერ უფილტრო სიგარეტს ვაფუილებდი, მაგრამ მალევე მორჩა დიასახლისობას, ისევ მომადგა და მეუბნება: „შენ იქნებ შესცოდე კიდეც და სასჯელიც დაიმსახურე, მაგრამ ყოველგვარი სასჯელი ჩადენილი ბოროტების საზღაური უნდა იყოს მხოლოდ, შენ კი ათმაგად გაზღვევინეს — პიროვნების მაგივრად რაღაც უნებო არსებად გაქციეს და საკუთარი არჩევანი აღარ გაგაჩნია: შენ ახლა სხვისი გამოწერილი რეცეპტით უნდა იცხოვრო — სიკეთეზე მომართული მექანიკური არსება! თავად შენთვის კი ყოველგვარი ცხოვრებისეული სიამენი ტკივილის გამომწვევი იქნება მუდამ: მუსიკით

ტკობა თუ ქალის სურვილი, ლიტერატურა და ხელოვნება — ყველაფერი ეს მხოლოდ ფიზიკურ ტკოილს გამოიწვევს შენში... ეგენი კი საზოგადოების გაჯანსაღების იდეით ისე არიან შეპყრობილი, ზღვარის შეგრძნება დაკარგული აქვთ — ადამიანს თუ ნებსითი არჩევანის უფლება არ გააჩნია, მას ადამიანიც აღარ ეთქმის!..“

„ჩვენი კაპელანიც სწორედ მაგას ამბობდა, სერ“, — ჩავურთე როგორც იქნა, — „ზუსტად მაგ სიტყვებით.“

„ჰო? ან რატომ არ იტყოდა — მაინც ქრისტიანი მოძღვარია, ასე თუ ისე... ახლა კი აი რა მინდა გითხრა: ზვალ ორ-სამ ჩემს მეგობარს შევატყობინებ, სანდო და საჭირო ხალხია, იმათაც დაწერილებით მოუყევი ყველაფერს. ნახავ, არც ჩვენ ვართ გულხელდაკრეფილი, რაღაცის გაკეთება ჩვენც შეგვიძლია და თუ საზოგადოებრივი აზრი აღარაფერს ნიშნავს ამ ქვეყანაში, მაგასაც ვნახავთ. არა მგონია, ახალგაზრდის ფსიქიკაზე ასეთი ბარბაროსული ცდების ჩატარება დიდ მიღწევად ჩაეთვალოს, რომელიც გნებავთ, მთავრობას — თუნდაც ამისთანა ავტორიტარულს!“

„როგორც მეტყვით, ისე მოვიქცევი“, — ვეუბნები, — „ოღონდ ჩემ გამო უსიამოვნებას არაფერს გადაეყაროთ.“

ხელი ჩაიქნია და ცოტა ხნის მერე მეუბნება:
„აწი რაღა უნდა მომივიდეს? ოჯახი მე აღარა მყავს და ჯანმრთელობაც არაფრად მივარგა...“

„შეგემთხვათ რამე?..“ — ფრთხილად, ისე ვეკითხები, სასხვათაშორისოდ, არადა მართლა მაინტერესებს, სად გაქრა მისი ცოლი, — „თუ მეუღლემ მიგატოვათ?“

ცოტა ხანს ჩუმად იყო, ვიფიქრე, შეკითხვა არ დაეკისა-მეთქი, მერე რაღაცნაირად ჩამწყდარი ხმით მეუბნება: „ჰო, მიმატოვა. შოკში იყო ჩავარდნილი, გაგიჟებას არაფერი უკლდა და... თავი მოიკლა.“ ვხედავ, თითები უკანკალებს, სიგარეტს ვერ მოუკიდა ვერაფრით. მე კიდევ გავითიშესავით, თვალწინ ის ღამე დამიდგა, მაშინდელი ამბები და უცებ ისევ დამიარა მუცელში, თითქოს ჰაერიც აღარ მყოფნიდა და, ეტყობა, სახეც მაგრა შემეცვალა, უცებ მოვიდა გონზე, წამომაყენა და მეუბნება: „კარგი, გვეყოფა ძველის გახსენება, ახლა მომავალზე ვიფიქროთ. დაწევი, დაიძინე და ხვალ უკეთ იქნები.“ მერე საწოლი ოთახის კარი რო გაიხურა, გავიგონე, თავისთვის ბუტბუტებდა ისევ: „საბრალო ბიჭი... ესეც ამ შეშლილი საუკუნის კიდევ ერთი მსხვერპლი. რა განსხვავებაა, ძალადობა ფიზიკური იქნება თუ სულიერი — შედეგი შეიძლება ერთნაირი იყოს. ბედზე რომ არ მოხვე-

დრილიყო ჩემთან ან კარი არ გამეღო, ამასაც იგივე დაემართებოდა ალბათ...”

5.

თიშად მეძინა, ძმებო, იმ ღამით — გვერდიც არ მომიცვლია და იქნებ ამიტომაც იყო, არც დაბგევილი სხეულის ტკივილს გავუღვიძებდნარ და არც დამსიზმრებია რამე. დილით ჯერ აზრზე ვერ მოვედი, სად ვიყავი, მერე გამახსენდა ყველაფერი და ვიფიქრე: ერთი უნდა გავიგო როგორმე, ამ ჩემს მასპინძელს რა ჰქვია — აკი გუშინ ვუთხარი თქვენსა და თქვენს წიგნზეც მსმენია-მეთქი. ამ ოთახში ვერაფერი ენახე, მერე პატარა ღერეფანს გავუყევი, ვითომდა ვერ მოვიმხარე, საით წავსულიყავი და ბოლოში კარი დავინახე გამოღებული, იავნად საძინებელი იყო, მაგრამ რამდენიმე ცალი წიგნების თაროც დაფიით და მეთქი თუ ის „ფოტოთხალი“ ვიპოვე, ავტორის გვარიც ხომ ზედ იქნება, ვარიანტი არაა.

ჩუმად შევიპარე და რას ვხედავ — სწორედ იმ ქალის გადიღებული, მეტრი-მეტრზე, სურათი შემომცქერის კედლიდან და მიღიმის... ისევ მომაწვა ყელში რაღაც, მაგრამ წიგნების ქექვა დავიწყე სასწრაფოდ და გადამიარა. მალე ვიპოვე, პატარა წიგნი იყო და ავტორის გვარიც ქვერა, რა თქმა უნდა:

ელიკსანდერი. ესეც კიდევ ერთი ალეკსი-მეთქი, — გავიფიქრე. მერე ალაგ-ალაგ გადაფურცლე, მაგრამ, ღმერთმანი, თავი და ბოლო ვერ გავუგე, რას ბაზრობდა. ერთი ეგ იყო, ძაან პათეტიკურად ამტკიცებდა: დღესდღეობით ხალხი რაღაც მანქანებად უნდათ, რომ აქციონ, წესით კიდევ უცხო ხილვით უნდა ვიზრდებოდეთ დედამიწაზეო. ამ ჩემის ელიკსანდერს, ეტყობა, ისე წარმოედგინა ეს ქვეყანა, თითქო ჩვენ, ყველანი, ერთ რაღაც დედა-ხეზე უნდა ვეკიდოთ, მამაზეციერმა რო დარგო საკუთარ ბაღ-ჩაში, საკუთარი დილიხორის გასასწორებლად და ჩვენ კი არ გვჭირდებოდა ღმერთი, თავად ღმერთს ვჭირდებოდით რაღაც სამყაროული წყურვილის მოსაკლავად. სულ რაღაც ამისთანას ბოდილობდა და, ღმერთმანი, მგონი, მართლა შერეკილია ან ცოლის სიკვდილმა თუ შეარყია-მეთქი, — ვიფიქრე და სწორედ ამ დროს გავიგონე, ძაანაც აზრიან რამეს იძახდა, ჩამოდი, ვისაუზნმოთო. მეც თავპატივი არ დამიდვია, რაღა თქმა უნდა.

„ეტყობა, კარგად გეძინა“, — მეუბნება და ტოსტერიდან პურის დაბრაწული ნატვრები ამოყარა, — „ათია უკვე. მე კიდევ დილიდან ვსაქმიანობ. ხომ იცი მოხუცების ამბავი — წავთვლემ და ეგაა.“ „ახალ წიგნს წერთ?“ — ვეკითხები.

„არაა — ტელეფონს ვუზივარ. ყველგან მივრეკ-

მოურეკე.“ „მეონა, შინ ტელეფონი არ გედგათ“, — ვუთხარი და წამსვე ენაზე ვიკბინე, ისე შეეცვალა სახე. „საიდან მოიტანე?“ — მეუბნება, — „რამ გაფიქრებინა, რომ ტელეფონი არ მაქვს?“ — მეკითხება გაშტერებული, თითქო რაღაც ძაან მნიშვნელოვანი რამე მეთქვას. ისე, უბრალოდ-მეთქი, ვეუბნები, — „გუშინ თვალი არსად მომიკრავს. თუმცა ან რისი დანახვის თავი მქონდა — კარგად გონზეც არ ვიყავი, მგონი.“ თან კიდევ იმას ვფიქრობ, მართლა თუ გაახსენდა ის ორი წლის წინანდელი საღამო, მე და ჩემი ბრიაჟკა რო მივადექით კარზე და დაყენებული ხმით ექიმის გამოძახებას ვთხოვდი მის ცოლს, იმან კიდევ მითხრა, ტელეფონი არ გვიდგასო...

ცოტა ხანი კიდევ მიყურა თვალგაშტერებულმა, მაგრამ მერე გამოერკვია, რაღაც საწყალობლად გამიღიმა და სავსე კოვზი შაქარი ბუთქა ჩემს ჭიქაში, მე კიდევ დატკბილულს ვერ ვიტან. არაფერი მითქვამს, ცხადია.

„იმას გეუბნებოდი, ჩემს ნაცნობებს ჩამოეურეკე და ბევრიც დაინტერესდა შენი ამბით. ერთიც ვნახოთ, მშვენიერი იარაღი აღმოჩნდე ამ მთავრობის საწინააღმდეგოდ! არჩევნები კარზეა მომდგარი და ეგენი კიდევ დიდ იმედებს სწორედ ამ ყბადაღებულ „კრიმინალური ელემენტების საწინააღმდეგო პროგრამაზე“ ამყარებენ, ტრაბახით აიკლეს

პრესა. ახლა დროა, ისიც ვუთხრათ ხალხს, რა შედეგი მოაქვს მაგ ნაქებ ლუდოვიკოს მეთოდს და მთელ მაგათ პროგრამებს!“

ისევ მომაჩერდა და ვიფიქრე: ვაითუ, რაღაცა მაინც იყნოსა ან რაღაცა ახსენდება ჩემსა და იმ ამბავთან კავშირში-მეთქი, მაგრამ მაშინ ყველას ნიღბები გვეკეთა და რა ხანი იყო გასული მას მერე, ვარიანტი არ იყო, რამე ესქესა — რა თქმა უნდა, თვითონ თუ არ დავაბრეხებდი რამე ისეთს. იმან კიდევ ისევ გაუტია თავისი: „რომ ჰკითხო, მშვენიერი გამოსავალი იპოვეს — კუნთმაგარ იმბეცილებს პოლიციაში იწვევენ, ცოტა სხვანაირ ხალხს კიდევ დამცველ ბარიერს ჩაუდგამენ ფსიქიკაში, უნიათო და უნებისყოფო მასად გადააქცევენ და მორჩა, დალაგდა ქვეყანა და თავისით გადაიჭრება ყველა პრობლემა... კი, როგორ არა — მაგალითების მეტი რა არი, ოღონდ აქედან მერე ნახევარი ნაბიჯია სრულ ტოტალიტარიზმამდე!“

მართლა დარტყმულია-მეთქი, ვფიქრობდი, — თვალები შუშებად ექცა და სახე გაუქვავდა. სადღაც ჩემ იქით იყურებოდა და, მგონი, საერთოდ ვეღარც კი მაძინევდა. „ღმერთო, შენ უშველე ყველა გიჟსა და დარეხვილს!“ — გუნებაში წერტილი დაუუსვი მის ქაქანს და ფრთხილად შევაპარე: განა მე რა შემიძლია-მეთქი.

„შენ“, — მეუბნება, — „ცოცხალი საბუთი ხარ და იმისი მაგალითი, რას უპირებენ მთელ ერს!“ — წამოხტა, ხელების ქნევას მოჰყვა და ხმასაც აუწია: „აქაც თუ თავისი გაიტანეს, მერე ვინც კი მთავრობას თვალში არ მოუვა, ან საწინააღმდეგოს იტყვის, ყველას შეუძლიათ კრიმინალი დასწამონ, ტვინი გამოურეცხონ, ფსიქიკა დაუბლოკონ და ამას სულ საზოგადოებაზე ზრუნვის ღოზუნგით გაამართლებენ!“ მერე ცოტა დაწყენარდა, მაგრამ არ დაძვდარა, ოღონდ თათების ქნევას და ყვირილს მორჩა და მეუბნება: „წერილი დავწერე ერთი გაზეთისათვის. მალე დაიბეჭდება. შენი ფოტო უნდა დავურთო და მინდა შენი ხელმოწერაც იყოს ზედ.“

„კი, ბატონო“, — ვეუბნები, — „როგორც თქვენ იტყვით, ოღონდ თუ არ მიწყენთ, ერთი ის მინდა გკითხოთ: თვითონ რა ძალა გადგათ, რაზე გინდათ გადაიკიდოთ მთელი ეს ვერხუშკა?“

ჯერ გაკვირვებით შემომხედა, თითქო კარგად ვერც გაერკვია, რას ვეკითხებოდი, მერე სკამის ზურგს ჩააფრინდა, გადმოიხარა ჩემკენ და რაღაც ძაან გულნატკენი კაცივით დამიწყო: „იცი, რას გეტყვი, მარტო შენი ამბავი არ არის აქ. თავისუფლების სიყვარული ჯიშშივე მოგვდგამს და ამას უნდა გავუფრთხილდე. რომელი მებრძოლი მე ვარ, მაგრამ ვიდაცამ ხომ უნდა ამოიღოს ხმა,

თორემ სულ დაგიღუპებით. რა, განა ნებით დაითანხმებენ ვინმეს, მის შვილს რომ იგივე გაუკეთონ, რაც შენ გიქნეს?! მაგრამ მასას სიმშვიდე და მცონარობა ყველაფერს ურჩევნია და თავს წინასწარ არავინ აიტკივებს, ყველაფრის მიმართ აპათიაც სწორედ აქედან იწყება და ამიტომაც ღროზე უნდა დაარჯო ნემსი მტკივან ადგილას!“ და უცბად, ძმებო, ჩანგალს დაავლო ხელი და ისე გლიჯა მაგიდას, ჩარჭობით ვერა, მაგრამ ორად კი გადალუნა.

ამან თუ ბოლომდე ასე გარეკა, ისევ ჩემი გასაჩერებელი არ გახდეს-მეთქი, — ვიფიქრე, და ვითომ, მაგრა დაინტერესებულმა, წერილის წაკითხვა ვთხოვე.

„ჰო, მართალი ხარ“, — შუბლზე იტკიცა ხელი ძან თეატრალურად, — „შენი სახელით იქნება და ხომ უნდა იცოდე, ხელს რას აწერ...“ — მგონი, გახარებულიც კი იყო და ჩემი აზრი მართლა უნდოდა, გაეგო. მე წერილს ჩაუუჯექი და იმან კიდე მაგიდის ალაგება დაიწყო, ისევ ხელი არ დამაკარებინა არაფერს. მოკლედ, ძმებო, ამ წერილიდან ისე გამოდიოდა, თითქო ჩემი პირით ვლაპარაკობდი, რა უბედურებაც გადამხდა თავს და რა გოლგოთა გამოვიარე და რა დღეში ჩამაგდო ამ ჩვენმა მთავრობამ, სული ამომადრო და ტვინი მიღრძო და გონებრივად დამახეიბრა, ასეთი აღარც თავისუ-

ფლება მინდოდა და აღარც არაფერი. ძაან გრძელი და ძაან ცრემლსადენი რამე იყო, ღმერთმანი. გული ამიჩვილდა.

„მხეცი ხართ, ბრატ!“ — ვეუბნები, — „მაგრა გიწერიათ. ტემპში ავარდება ხალხი.“

„რა... რა თქვი?“

„არაფერი, ეს ისე...“ — ვეუბნები, — „მეგობრებში ვლაპარაკობთ ხოლმე ამგვარად. ჟარგონია, ასე ვთქვათ.“

ის კიდე მომჩერებია და ბუსავით აფახულებს თვალებს. რაღაცამ კი გამკრა გულში, მაგრამ ამ დროს ზარმა დარეკა კარზე და საზოგადო მოღვაწე ბატონ ალექსანდერსაც სახე გაუნათდა.

„აჰა“, — მეუბნება, — „მოვიდნენ, როგორც იქნა“, — და სტუმრების შესახვედრად გაქანდა. მერე ერთად შემოლაგდნენ ყველანი — სამნი იყვნენ და ბ-ნმა ალექსანდერმაც რიგრიგობით გააცნო ჩემი თავი. ერთი ვინმე დოლინი იყო — პატარა, ჩაპუნტულებული, პირში სულ სიგარეტი ჰქონდა გაჩრილი და სადაც მოხვდებოდა, იქ აფერფლებდა, ან სულაც იატაკზე ეყრებოდა ხოლმე. მეორე — ნაღდი ყვეერი, გვარად რუბინშტეინი, მაღალი, სათვალღიანი და წვეროსანი, ტელევიზიის დიქტო-

რივით კაი დაყენებული ხმა ჰქონდა, და მესამე კიდე ვილაც რამდენიმესახელიანი ჩორნა ტიპი, გადაგლესილი თმით და მაგარი გვარით — დელა სილვა. აქოთებული იყო, არ ვიცი, ბრიოლინით თუ კიდე რამე ეგეთით. სამივემ ჯერ კარგად დამალივერა და მერე სწორედ ეს დელა სილვა გამოვიდა სიტყვაში, ეგ ვის რას დააცდიდა: „მთლად გასაცოდავებულიც.“

მაგრამ არ დამეკასა, ძმებო, მაგის მურდალაქცენტიანი პიჟონური გამოსვლა და თვითონაც კაი დამპალი ვინმე ჩანდა, ხოდა, წყნარად, ისე ვეუბნები, ხმადაბლა: „არა, ბრატ, არ გამოვა ეგ საქმე. კბილებს კი ჩაეისვამ, მაგრამ პუდრი, დუხი და ეგეთები ცხოვრებაში არ მიხმარია და მორჩი ახლა ბაზარს.“ კინალამ ისიც დაუშმატე, ან თვითონ რაში გჭირდება, რო დაზეთილხარ — ისედაც იაენად პედიკს გავხარ-მეთქი, ოღონდ თავი შევიკავე. არადა სულ არ ამომეღო ხმა, ის ჯობდა — იმ გასლიკინებულ მურთხს ყურიც არ გაუპარტყუნებია, სამაგიეროდ მასპინძელი გაიყინა ადგილზე და რაღაცა ბუტბუტს მოჰყვა, მე მარტო ის გავიგონე, უცნაურიანო, — იძახდა — ეს ხმა და ლაპარაკიც მეცნობა და ნაღდად სადღაც შევხვედრივართ ერთმანეთსო. ეს უკვე მეორედ ჩამორეკა ზარმა და ჭკუით უნდა ვყოფილიყავი, ასე უაზროდ არ უნდა მეტლიკინა.

მერე ბატონი დოლინი გავიდა საქმეში: „აქ-

ცენტი პიროვნების განადგურების საკითხზე უნდა გადავიტანოთ. დანგრეული ოჯახიც ვახსენოთ და პირადი ტრაგედიაც. გაზეთები, იცოცხლე, ერთხმად აიტაცებენ. საზოგადოებრივ აზრს უცბად შეაბამთ ეჭვანს.“

„მომისმინეთ“, — ახლა ამას მივუბრუნდი, — „თქვენი თქვენ იცით, მაგრამ მე რა აქედან? ჯერ იყო და ვირის აბანოში მომაყუჩეს, მერე ისე მომიწვეეს საქმე, ყველაფერზე გული მერევა და ცუდად ვხდები, მშობლებმა საკუთარ სახლში არ მიმიღეს, ბებერი თუ ახალგაზრდა, წიგნის ჭია თუ ბრიყვი პოლიციელი — ყველა მე მიკაკუნებს თავში. ამას თუ მოელება როდისმე ბოლო?“

რაბინი რუბინშტეინი მხარზე მხვევს ხელს, მკლავზე მეფერება — ნაგიჟრებს რო აწყენარებენ, სწორედ ისე, და ძაან, ძაან უმნი სახით მუბნება: „ჩვენი პარტიისა და თავისუფლების იდეისათვის თავდადებას არაუინ დაგვიწყებს. თითხაც კერაუინ დაგაკარებს, ჩვენ გვერდით თუ იქნები და ყველაფერს დაგვიჯერებ. აი ნახავ, ბნელიდან ნათელში გაგიყვანთ.“

ამაზე ისევ გამოვედი წყობიდან და ახლა უკვე ყვირილი მოვრთე: „ხელების ცაცუნს შეეშვი და ზოგი გიჟი და მართლა ბნელო თქვენკენ მოიკითხეთ! ჯერ ის მითხრას ვინმემ, მე ვინ დამიბრუნებს

ჩემს თავს? ოდესმე თუ გაუხდები ისევ ჯანმრთელი და ვიცხოვრებ ჩემ ჭკუაზე?!“ „ბნელო...“ — ისევ გააჩმახა ალექსანდერმა, ფიქრიანად, — „ბნელო... ეგ მართლა ვიღაცის სახელი იყო — ბნელოს ეძახდნენ, მართლა.“

„ჰა...“ — უცბად ვერც გამოვერკვიე და ახლა იმას ვეცი, — „ბნელო რაღა შუაშია?! ახლა არ მითხრათ, ისიც ჩვენ ბრიაჟკაშიაო!“

ვთქვი და იქვე ვიკბინე ენაზე: ისეთი სახე გაუხდა, ერთი სული მქონდა, ზვეით აგსულიყავი, ვითომც ტანსაცმლის გამოსაცვლელად და მერე ფანჯრიდან ავთესილიყავი სადმე, სულერთია სად, ოღონდ კი მას აღარ გადავეყროდი ისევ.

„მაშ ასე, ძმებო“, — ვეუბნები და თან წამოვდექი კიდეც, — „კარგად მეყოლეთ. დიდი მადლობა ყველაფრისთვის და ღმერთმა ხელი მოგიმართოთ, მაგრამ ახლა ცოტა საკუთარ თავსაც უნდა მივხედო.“ მაგრამ იასნი იყო, ეგრე ადვილად ვედარ დაუუძვრებოდი მაგათ ხელიდან. აქედან ერთი ჩამაფრინდა და იქიდან მეორე და მორთეს ლაყაფი მოქალაქეობრივ სინდისსა და პატიოსნებაზე და საკუთარ ადამიანურ ვალდებულებებზე ჩემ მიმართ და, მოკლედ, აქეთ მაგდებდნენ ნამუსზე. მეთქი-დაუფეროთხავ ამათ და მოუუსვამ, როგორცა ვარ — ფლოსტებში და ხალათში, ოღონდ გაბრძოლებაზე

გაფიქრება და რწყვეის გრძნობა ერთი იყო — ეს რაღაც ფსიხოდელიკობა, მგონი, დღითი დღე მიმატებდა. ჩათრევას ისევ ჩაყოლა სჯობდა და შიპ-იტი აღარ დამიწყია, ბოლო-ბოლო ოღონდ ახლა გავცლოდი აქაურობას და ამ ჩემი მასპინძლის გაციებულ მზერას და მეტი ახლა აღარაფერი მინდოდა. ის კიდევ გაფუჭებული პატეფონივით იმეორებდა ერთი და იმავეს: „ბნელო, ბნელო... ვინაა ვე ბნელო? საიდან მახსოვს?“ — დაიცვიკლა ეტყობა, სხვა ვერაფერზე სიტყვა ველარ დააცდენინეს.

ხუთ წუთში მანქანაში ვისხედით მე და მთელი ეს რაღაც პარტიული კოდლა, მეფორთოხლე მწერლის გამოკლებით, და ქალაქისკენ ვუბერავდით. რომელიღაც ახალ უბანში მივედით, ზუსტად ისეთივე მაღლივი შენობები იდგა, როგორიც ჩემთან, ისეთივე შრომა-შენების სადიდებელი ფრესკებით მოხატული, და ლიფტით ავედით რომელიღაც სართულზე, ერთ მოცუცქნულ კუთხის ბინაში შემეყვანეს და, აწი აქ იცხოვრებო, მახარეს. ისე, არა უშავდა რა — კარგი ფართო ლოგინი იდგა, მაცივარიც გამოტენილი იყო და ქალაქის ცენტრიდანაც არ ვიყავი მაინცდამაინც შორს, თუმცა ვე ან რაში მარგებდა.

„ახლა ჩვენ საქმეს მივხედავთ“, — ყვეერი რუბი მეუბნება, — „შენ კი მოისვენე, დამაშვრალო სულო...“

„როგორა?“ — ბოლოში რაღაც ვერ გავერკვიე.

„წაუბინე“, — დოლინი მიხსნის, — „და ნურაფერზე ნუ იდარდებ. ზვალ გინახულებთ.“

„დაიცათ...“ — ამ პიჟონ დელა სილვას ერთხელ რო მოუაკეტინე, მერე ხმა აღარ გაუღია, მაგრამ აშკარად სულ რაღაცა აზრი აწუხებდა — „ერთი წუთით... იცით, ალბათ, ჩვენს ამხანაგს, ჩვენს ძვირფას ალექსანდერს ამ რამდენიმე წლის წინ მძიმე პირადი ტრაგედია დაატყდა თავს. ე-ე... და თავად შეამჩნევდით, ხანდახან რაღაცას აიკვიატებს ხოლმე... დიახ, და ის მინდოდა მეკითხა, რაღა თქმა უნდა, ეს ჩვენ შორის დარჩება და მართლა ზომ არ მიგიძღვით, ასე ვთქვათ, ე-ე... რაიმე წვლილი?..“

დიდი გველაძეუა ვინმე იყო ეგ მართლა დამპალი, ეგა და თან ჩემი წვლილის გახსენებაზე და თან კიდევ იმიტო, რო ხელი მექაუებოდა, ღმერთმანი, უნიტაზში ჩამეყოფინებინა მაგისი გადაგლესილი თავი, ისევე დამიარა მუცელში და სუნთქვა შემეკრა და ისღა წავიბუტბუტე, მე ჩემი უკვე მოვიხადე-მეთქი. იმათაც დიდი ამბით თავები მიქნიეს, სამძიმარზე შემოვლილი ძმაკაცებოვით დამემშვიდობენ და რაღაც თავიანთი პოლიტიკური საქმეების საჩარხავად გალაგდნენ.

ლოგინზე მივედე, ჭერს მივაშტერდი და იმაზე დავიწყე ფიქრი, მომავალში რა მელოდა. მერე ის

გამახსენდა, ბრიყვულად რო ვეცი პირში ბნელოს ხსენებაზე და ახლა თავი წავიჭამე დარდით, მართლა რო გაიხსენოს იმ შერეკილმა, ვინ იყო და რა საქმეში გადიოდა ეგ ვინმე ბნელო, ნეტა მერე რას ვაპირებ-მეთქი. მერე, ეტყობა, დავევინთე — არაფერი მახსოვს. არც ვიცი, როდის გამეღვიძა, კარგა ხანი იქნებოდა გასული: ბნელდებოდა. ოღონდ თავისით კი არ გამღვიძებია, ძმებო, — რომ მივეშვი, დილამდე გვერდს არ მოვიცვლიდი, მაგრამ უცებ მუსიკა ჩაირთო კედლის იქით. ამ ახალ სახლებში რო იზოლაციაა — ნუ იტყვი, ხოდა, ისე ისმოდა, თითქო აქვე, ჩემს სამზარეულოში გრიალებდა დინამიკი. თან ძაან რეზკი თუმა იყო — ვინმე დანიელი ოტო სკედლიგის მესამე სიმფონიიდან. ჯერ თითქო გამიხარდა კიდევ, ლოგინიდანაც წამოვდექი და იქვე ფეხები მომეკვეთა: ხმას აუწიეს და დამეწყო, მაგრამ რა დამეწყო — თითქო გავარვარებული სპიცები გამიყარეს ნაწლავებში. და მე, ვინც სწორედ ამ დასაწყისს ვუსმენდი ხოლმე დილაობით, ხასიათზე მოსასვლელად, ახლა იატაკზე ვგორავდი და კედელზე ვაბრაზუნებდი და ვბღაოდი, გამორთეთ-მეთქი, მაგრამ, მგონი, კიდევ უფრო მოუმატეს და ვიფიქრე, სანამ ჭკუაზე ვარ, როგორმე აქედან უნდა გავაღწიო-მეთქი, კარებს ვეცი და ჩაკეტილი აღმოჩნდა გარედან, მარტო სახელური მოვაძერე. მერე მთლად გამობრუებულმა ბავშვივით საბანი გადავიფარე თავზე და თითებით

ყურები დავიცე, მაგრამ ტრომბონების ჭყვირილი და თუფშების ხმა მაინც აღწევდა. მერე კიდე უფრო აუწიეს მაღლებს და ეს უკვე იავნად ძალით იყო, ვიღაცას ჩემი გაგიჟება უნდოდა და მეც მართლა გიჟივით ვბოდილობდი აქეთ-იქით და ხან კედელს ვეხეთქებოდი თავით და ხან სკამს წამოვედებოდი და იატაკზე ვაღენდი ბრაგვანს და ვგორავოდი და ვბლაოდი რაღაცას, თვითონ არ ვიცი და კარგს და ტკბილს რას ამოვუშვებდი პირიდან. მერე მაგიდა ავაყირავე, რაღაც ფურცლები მიმოიფანტა ძირს და უცებ მოვედი აზრზე, რაც მიხდოდა — რისი გაკეთებაც გადავწყვიტე მაშინ, საჯაროში, იმ დამპალ ბილიბოისა და ბლიყვ ბნელო-პოლიციელს რო არ გადავყროდი — ერთ დიდ გრძელ ფურცელზე წითელი ასოებით ეწერა **სიკპდილი** და რა, რო მერე **მთავრობას** მოდიოდა, ალბათ პლაკატი თუ იყო, ჩემთვის კიდე ეს იყო სწორედ ნაღდი გამოსავალი მთელი ამ ტანჯვა-წამებიდან და თითქო მართლა ღვთის ნებით, იქვე კიდე წიგნი ეგდო და ღია ფანჯარა ეხატა ყდაზე. ღმერთმანი, აბა სხვა-ნაირად როგორ უნდა გამეგო — ერთი ნახტომი, წამით სულის შეკვრა, მერე, იქნებ, წამით კიდე ტკივილის გრძნობა და მორჩა, მერე სულ ძილი და ძილი. კედლის იქით ღინამიკები იხეოდა უღარნიკის ხუთმეოთხედიანი ბოისაგან და ფანჯარაც ღია მქონდა უკვე, ვხედავდი ქვევით ტარაკანებივით რო მირბი-მორბოდნენ მანქანები, ოღონდ ხალხი კი

არ ჩანდა რატომღაც. და ამ დროს თითქო სწორედ ჩემთვის ჩართეს ლამპიონები, როგორც ცირკში, ისე, მე კიდე თვალები დავხუჭე და ის ერთი ბოლო ნაბიჯიც გაუდგი გარეთ.

6.

აბა რა გითხრათ, ძმებო, თვითონაც არ ვიცი, როგორ და რანაირად მოხდა, მაგრამ რო დავებერთყე, მახსოვს, მაგრამ სანამ ტკივილისაგან გავითიშებოდი, ჩემ ზემოთ და გარშემო გაკვირვებული სახეების გროვა დავლანდე და იმის გაფიქრებაც მოვასწარი, ეგენი ყველა ერთი ნაგავია და, რა თქმა უნდა, ის კონცერტიც ჩაწყობილი ამბავი იყო, და ვინ დამწყველა ასე, რო უტანჯველად სიკვდილიც ვერ მომიხერხებია-მეთქი...

მერე თითქო წლები გავიდა სანამ ისევ მოვიდოდი გონზე და აზრზე მოვიდოდი, სად ვიყავი ან რა მომივიდა; საავადმყოფოს სუნი მეცა ჯერ — მომწარო, სტერილური სისუფთავის სუნი და კიდე წამლების, მერე თითქო თვეები გავიდა და თვალშიც გამოვიხედე — ყველაფერი გაქათქათებული თეთრი ფერის იყო, ისეთი მკვდარი, სტერილური თეთრი ფერის, ატალახებული მიწის დანახვა მოგენატრებოდა. ძაან ნელ-ნელა აღვიქვამდი ყველაფერს გარშემო და ვერც საკუთარ სხეულს ვგრძნობდი ჯერ, ვერც ამ არტახებს თუ რაღაც უბედურებას,

თავიდან ფეხებამდე გაკოჭილი კი ვიყავი და შეფუთული, ზევით კიდე გადმობრუნებული შუშა ეკიდა, სისხლით სავსე. ბლანტე წითელი სითხე წვეთწვეთად მოდიოდა გამჭვირვალე მილში და სადღაც მარჯვენა ხელში შემდიოდა.

მერე ცოტა მივიხედ-მოვიხედე და რას ვხედავ, ძმებო, ლოგინთან ვიღაც წიწკი ზის და წიგნს კითხულობს. ტანზე კარგად შემოტმასნილი ფორმის ხალათი აცვია, ფეხებს ვერ ვხედავ, მაგრამ ზევით ყველაფერი რიგზე აქვს და მინდოდა, მეთქვა, რას ითხრი თვალებს, მაგას სჯობია, აგერ მომიწვე გვერდში-მეთქი, მაგრამ სიტყვების მაგოვრად რაღაც *შსთ-ფშსტ* სტკენა-ფშვიტინი ამომივიდა და ენით რო მოვისინჯე, ერთადერთი წინა კბილიდა ვიპოვე. ისიც ყანყალებდა. გოგოშკა კიდე წელს ქვევით ნაჩქმეტოვით შეხტა და მორიგე ექიმის დასაძახებლად გავარდა. ფეხებიც გვარიანი ჰქონდა, თვალის შევლება მოვასწარი. მერე ისევ გავითიშე და, ეტყობა, ისევ კარგა ხნით, იმიტო რო თავზე უკვე ის დამპალი სამეული მადგა და რომელიღაცა, მგონი დელა სილვა ენაგაუჩერებლად მექაქანებოდა: „...ხალხი შფოთავს, ეხლა ამათ ვერაუინ გააჩერებს, წასულია მთავრობის საქმე. შენი ღვაწლი კიდე, ჩემო პატარა მეგობარო, პარტიისა და თავისუფლების იდეის წინაშე, მე ვიტყვოდი, განუზომელია!“

თქვენი დედაც და მამაც და ყველა კეთილები-

მეთქი, — მინდოდა მეთქვა. რომ მოემკვდარიყავი, ხო მთლად უკეთესი და გადასარევი იქნებოდა და მაშინ ყველაფერს კარგად გაზომავდით-მეთქი, მაგრამ პირიდან ისევ ფშვენა-ფშტვენის მეტი არაფერი ამოვიდა. მაშინ ერთმა გაზეთების ამონაჭრები და ფოტოები დამილაგა წინ და რაღა არ იყო იქ, ძმებო: ასფალტზე რო ვგდოვარ და მერე ნასილკებით რო მტენიან მანქანაში და წარწერებს კიდე ნულა იტყვიო: **კრიმინალური რეჟორმის პირველი მსხვერპლი! მცენიერები — დესპოტიზმის სამსახურში!.. მთავრობა — მ კ ვ ლ ე ლ ი!**

და რა ვიცი, კიდე რა არა. ამ ღროს ის ჩემი წიწკი მელდა დაერჭო და ატეხა ერთი ალიაქოთი — ეს რა ამბავიაო, ექიმმა სულ ორწუთიანი ვიზიტის ნება დაგרתოთ, პაციენტს ახლა სრული სიმშვიდე ესაჭიროება, თქვენ კიდე ამ ფოტოებით სულიერ წონასწორობას აკარგავინებთო და, მოკლედ, გაუტია და გაყარა ყველა. არავითარი წონასწორობა მე არ დამრღვევია, რა თქმა უნდა, ოღონდ მალე სიზმრებში წავედი და ისე კარგი იყო, ძმებო, როგორც ძველ ღროს, როცა ჯანმრთელი და საღ-საღამათი ვიყავი. ჯერ იყო და, ვითომ მოპარულ მანქანაში ვიჯექი, სადღაც ტრასაზე მივჯლიგინობდი და ერთ ბებრუხანას ზედ გადავუარე ბორბლებით, მაგრამ არც ცუდად გაემხდარვარ და არც არაფერი. მერე ვითომ მრგვალ სცენაზე გამოვედი, ეს ჩემი მელდა გამოვართვი თმებით, საოპერაციო მაგიდაზე დავა-

ბი, სკალპელით ნაზად დაეუჭერი ფორმა და იქვე მივაწევი მთელი ეშხით. მაყურებელს კიდევ მაგრა გაუსწორდა, ტაქტში მიკრაუნდენ ტაშს და რაღაც შეძახილებით მამხნეებდნენ.

მერე არც ვიცი, რამდენი მეძინა, თვალი რო გავახილე, ჩემი დედ-მამა დამეჩითა — სხედან გუგულებივით თავიანთ ძაან ცუდ დღეში ჩაგარდნილი შვილის საწოლთან და დედო სლუკუნებს გაუთავენ ბლად. ახლა უკვე ყბა ისეთი გასიებული აღარ მქონდა და ცოტა უკეთესადაც შემეძლო ლაპარაკი, ხოდა ვეკითხები ძაან ისე, მწარედ და იაზვურად: „აჰა, როგორც იქნა მოიცალეთ ერთადერთი შვილის მოსანახულებლად!“

დედომ იქვე ბუ-ჰუ-ჰუ-ჰუუ ამოუშვა და მამაჩემი კიდევ რაღაც ისე დარცხვენილივით აბურტყუნდა: „ჰო, შვილო, იცი რა — გაზეთებიდან შევიტყვეთ ყველაფერი... და, მგონი, ცოტა ჩვენი ბრალიცაა... მაგრამ აწი შეიცვლება ყველაფერი და შინ დაბრუნდები, ხომ?“

„მერედა რასა იქმს ჩვენი ოჯახის ის ახალი წვერი, ბიჭი ჯონი? ხომ მაძლრადა?“

ამაზე დედომ კიდევ მოუშვა ონკანი და ახლა ერთი ცხვირსახოცი აღარც ჰყოფნიდა, მეორეც დააძრო, მამამ კიდევ ამოიოხრა და ძაან გულა-

მოსკენით მეუბნება: პოლიციასთან მოუვიდა რა-
ღაც უსიამოვნება, მგონი, წინააღმდეგობაც გაუ-
წია, სამსახურიდან დაითხოვეს და სადღაც პატა-
რა ქალაქში გადაასახლესო.

„მაშ ასე“, — ვეუბნები, — „ვევლადფერი თავის
კალაპოტში დგება ნელ-ნელა, როგორც ვხედავ...
და თქვენც გინდათ, გადმოფარდნილი ბარტყი ისევ
ბუდეში დააბრუნოთ — ასეა?“

„პო, შვილო, როგორც შენ იტყვი...“

დედაჩემმა კიდე მეტი რა იცის — ფშლუკუნებს
და თავს უკანტურებს მხოლოდ. „მოვიფიქრებ“,
— ვეუბნები დინჯად, — „დრო მჭირდება. ცოტას
მოვჯობინდები და მოვიფიქრებ. აქედან მაინც არა-
ვინ მაგდებს ჯერ.“ ამაზე დელომ კიდე ერთი უ-
უ-უ ჩაბერა ცხვირსახოცში და ალბათ კიდე ერთ
მოთქმა-გოდებასაც მოაყოლებდა, მაგრამ დროზე
ჩავაწყვეტინე ხმა. სხვა თუ არაფერი, მომსახურე
პერსონალთან იყო უხერხული.

„არ შეიძლება ასე“, — მამაჩემი მეუბნება, —
„არ შეიძლება ასე უყვირო საკუთარ შშობელს!“

„თორე თუ შშობა, ძან-ძან ვეხვეწე და ძან
კარგ ადგილას ამოვყავი თავი! მოვრჩეთ ახლა, ზომ
გითხარით, მოვიფიქრებ-მეთქი. ოღონდ თუ ისევ

გამიჭირებთ საქმეს, სულაც გავეყოფ იმ ბინას და ცალკე შესასვლელს გავიკეთებ, მომბეზრდა.“

„კარგი, შვილო, როგორც შენ იტყვი. ოღონდ კი მალე გნახო ფეხზე დამდგარი...“

წავიდნენ და არავითარი სინდისის ქენჯნა მე არ მიგრძნია, რა თქმა უნდა, უცნაური ის იყო, თითქო, რაც უფრო ავფსიხდებოდი, უკეთესად ვგრძნობდი თავს. იყო ამაში რაღაც დასაფიქრებელი.

რამდენიმე დღე ვიწექი კიდე ასე, კაციშვილი არ მაწუხებდა, მერე კი ორი ახალგაზრდა ექიმი მესტუმრა, ძაან დამტკბარი ღიმილებით სახეზე, გვერდში მომისხდნენ: ერთი — მარცხნივ, მეორე — მარჯვნივ და რაღაც დიდი წიგნი გადამიშალეს. ახლა სურათებს გიჩვენებთო, — მეუბნებიან, — შენ კიდე შენი აზრი მოგვასხენეო. მეთქი — მაშაყირებენ, მაგრამ მერე გამახსენდა, იმ ლუდოვიკოს ცენტრშიც რო ასევე დაიწყო ყველაფერი და ვიფიქრე, ამათგან ყოველგვარი გოთვერნობაა მოსალოდნელი — ჯობია, ფრთხილად ვიყო, კიდე რამე ხათაბალა არ ავიკიდო-მეთქი.

„აბა, რას გვეტყვი?“ — ერთი მეუბნება.

„ჩიტის ბუდეს ჰგავს“, — ვეუბნები, — „შიგ კვერცხები აწევია. მშვენიერი სურათია, მართლა.“

„და რას უზამდი, შენი ნება რომ იყოს?“

„სურათს?“ — გაკვირვებული ვეკითხები.

„არა, მართლა რომ იპოვო თბილი, თეთრი კვერცხებით სავსე ბუდე?“

„აჰა, გასაგებია“, — ვეუბნები დინჯად, — „აი-ღებდი და სათითაოდ მივაღწავდი კედელზე, ან ქვაზე, ან რამე ეგეთზე და მერე ვუყურებდი, როგორ გაიდლაბნებოდა და ჩამოეწვეთებოდა ძირს.“

„ძალიან კარგი“, — თქვეს ერთ ხმაში და ახლა მეორე სურათი მაჩვენეს — დიდი გაფხორილი ფარშავანგი იყო. „ამას კიდევ სულ ღერა-ღერა დავაძრობდი კუდს და ბოლო ცალს დავუტოვებდი მართო და მერე ვნახავდი, რა მარაოსაც გაშლიდა... ისე, რომ შეიწვას, არი რამე განსხვავება მაგასა და, ვთქვათ, ინდაურს შორის?“

ზრდილობიანად ვეკითხე, არაფერი ისეთი არ მიფიქრია, ამათ კიდევ ერთმანეთს გადახედეს და ძაან ღრმააზროვნად დაუქნიეს ერთმანეთს თავები. მერე კიდევ გადაფურცლეს, მერე — კიდევ, მეც რას ვკარგავდი რა — მშვენიერი გასართობი იყო და არც დამიმაღავს, ან იმ დეკოლტიან ბანოვანს რას ვუზამდი, ან იმ ბერეტიან ტიპს, ღამით სანაპიროზე რო მიცუნცულებდა იმ სახატავი ყუთით

ხელში, მგონი მოლბერტი ჰქვია, და ბოლოს, ჩვენი ჩარლი კაპელანის ის ძმაკაცი რო მაჩვენეს, ჯვარს რო მიათრევდა მთაზე, ვეუბნები: მანდ ვიყო და ერთი ჩაქუჩი და კაი გრძელი ლურსმნები მომცა-მეთქი!

ისეთი ნაამები როჟები გაუხდათ, რა მოხდამეთქი, — ვიკითხე.

„სიღრმისეული ჰიპნოზედია“, — თუ რაღაც ამდგარი მითხრა მარჯვენამ და დაუმატა: „მგონი, აწი აღარაფერი გიჭირს.“

„რასაა, რო ბოდილობ?“ — ვეუბნები, — „ემ-მაკმა იცის, რამდენი ხანია ვგდოვარ ასე შეფუთული და რაღაც მავთულებზე შეერთებული, კბილებიც კი აღარ შემრჩა მთელი და ახლა მეუბნებით, აღარაფერი გიჭირსო!“

„ცოტალა დაგრჩა“, — ახლა მარცხენა მამშვიდებს, — „მალე თაბაშირს მოგაძრობენ.“

„თავსაც თუ არ მიაყოლებენ ზედ, მადლობელი დავრჩები...“ — ვბუზღუნებ ჩემთვის.

„მაგისი შიში ნუ გაქვს, შენი თავი ახლა წონა ოქროდ უღირთ ზოგიერებს.“ — თქვეს, ჩაიცინეს

და გალაგდნენ. ნეტა მაგით რისი თქმა უნდოდათ-მეთქი, — ერთი კი გავიფიქრე, მაგრამ სწორედ ამ დროს შუადღის საუზმე მომართვეს და იმ ორი დობრტურის გადაკრულ სიტყვებზე ტვინი აღარ მი-ჭყლელტია.

ერთ დილასაც გამომიცხადეს, დღეს განსაკუთრებით საპატივცემულო მნახველი მოვა შენთანო და ატყდა ერთი ალიაქოთი, იქაურობა ისედაც კრიალებდა და ახლა მთლად გადააქათქათეს, თავზე ბინტები უკვე მოხსნილი მქონდა და ლიჩნად პარიკმახერიც კი მომიყვანეს, ცოტა არ იყოს და წამოზრდილი თმის შესასწორებლად, მაგიდაზე დიდი ვაზაც გაშანსეს ყვავილებისთვის და რაღაც დეზოდორანტიც შეასხურეს ფარდებს. ღმერთმანი, ძმებო, მეთქი პრეზიდენტის ცოლი თუ მობრძანდება ამალით. გიჟი არ იყო — გავიხედე და თავად ყველა იმ საქმეთა მინისტრი არ მესტუმრა, ერთი ათი-თორმეტი ფოტოგრაფი მაინც მოჰყვა და კიდევ სამი თუ ოთხი სხვადასხვა რანგის ფუნქციონერი. ძლივს დაეტოვნენ პალატაში. თვითონ მინისტერი იმისთანა ჩაცმულ-დახურული იყო, მანეკენად გამოდგებოდა, ღიმილი კიდევ — ნაღდი კბილის პასტის რეკლამა! პირდაპირ ჩემ ლოგინს მოადგა და ატყდა ერთი ჩხაკაჩხუკი და ბლიცების ფეთქვა. თქვენდა მაკლდით-მეთქი, — ვეუბნები, ახლა აქაც აღარ მომასვენოთ!

„ცოტა წესიერად“, — ერთი მეუბნება, ვითომ ჩურჩულით, — „არ იცი, ვის როგორ ელაპარაკო?“

„მოკეტე, ბრატკა!“ მინისტერმა ვერევე აკრიფა ინიციატივა — „მეგობრებში მოსულა ეგეთები, ასე არაა, შვილო?“

„მეგობრებში კი“, — ვეუბნები, — „სადა მყავს მეგობრები? მტრები კიდე რამდენიც გინდა.“

„მოიცა, არც მთლად მასეა საქმე“, — თავს აქნევს მინისტერი, მერე ძაან სვეტსკი ჟესტით იწვევს პიჯაკის კალთას და გვერდით მიჯდება, ლოგინზე. თვალები მოუჭუტე, ბლიცების ისეთი ზალპი გამოუშვეს აქეთ-იქიდან.

„მტრები მართლაც გყავს, თორემ აქ არ მოხვდებოდი. ჯერ იმისი იმედი ჰქონდათ, დაიღუპებოდი და შენს სიკვდილში მთავრობას დაადანაშაულებდნენ, ეს რომ არ გაუვიდათ, ახლა ერთ-მა თავი მოიგიჟიანა და ამტკიცებს, თითქოს შენ გერიოს ხელი მის ოჯახურ უბედურებაში... გაიძახის — ჩემი ხელით დავახრჩობო. საბრალო! იქნებ მართლა ვერ არის ჭკუაზე, მაგას გაარკვევენ, აი სხვებს კი სასჯელი არ ასცდებათ.“

„გმაღლობთ“, — ვეუბნები, — „ძაან დამავალეხთ. იმ კაცს, ეტყობა, სწორედ მაგათ ჩააგონეს

ეგეთი რამე, თორემ თვითონ ძაან მეგობრულად მეპყრობოდა თავიდან.“

მინისტერიც თავს მიქნევს და ცალი თვალი გაზეტჩიკებისაკენ გაურბის: „ძალიან კარგი, ბოლძას რომ არ იღებ გულში — სწორედაც გამოჯანმრთელების ნიშანია. კარგი მოპყრობა კი აქ არ გაკლია და მეგობრებიც რომ ბევრი გყავს, ამა-საც მალე ნახავ — გამოხვალ აქედან და არავითარი პრობლემა შენ არ გექნება, ამაზე ჩვენ ვიზრუნებთ. ოღონდ მეგობრობის დავიწყება, მტრობისაგან განსხვავებით, არაფრით არ შეიძლება... შევთანხმდით?“

„ნამდვილად“, — ვეუბნები, — „ჩემი იმედი გქონდეთ, სერ!“ მინისტერიც მაგრად მართმევს ხელს და არი ისევ ერთი ბლიცობანა და ჩხაკაჩხუკი და რაღაც დიდი ფირმა ყუთი შემოაქვთ, ხსნიან და მანამ ამოიღებდნენ, უკვე ვიცი, რაც არი, ვიღაცა ბაბოჩიანი ტიპი კიდე დასტა-დასტა დისკებს მაჩვენებს და მეკითხება: „რა დავდოთ — მოცარტი? ბეთჰოვენი? შონბერგი? კარლ ორფი?“

„მეცხრე“, — ვეუბნები, — „დიადი „მეცხრე“...

და, ძმებო, დაგლიჯა, — გეუბნებით, — რა ხმა იყო, რა მადლებს იღებდა, არავითარი ფონი და წკაპაწყუბი! თვალები მივნაბე და გავიტრუნე

— საუკუნეები გავიდა თითქოს, რაც ასე არ გამსწორებია და მინისტერმაც დახურა — ხმა არ გაუღია, ჩუპად გალალა ხალხი და მარტო ერთი ვიღაცა იყო, ხელი მომიწერე აქ და აქო, — მთხოვა და ტემპში მოუწერე, არც დამიხედავს, რა ქაღალდები შემომაჩეხა და არც მენალვლებოდა. მერე კარიც გაიხურა და დაერჩი ჩემთვის.

მართლა სხვანაირი გრძნობა იყო, ძმებო, — დიდი ხნის მწყურვალე მთელ ტოლჩას რო მოიყუდებ, ისეთი და მერე, სკერცო რო დაიწყო, უკვე თითქო სადღაც მივქროდი სივრცეში და მთელ აკივლებულ სამყაროს სახეს ვუსერავდი ჩემი ბრიტვიით და ის ნელი ადგილიც კიდე წინ იყო და ბოლოს ის მშვენიერი გუნდიც ხომ იქნებოდა ფინალში...

ღმერთმანი, უკვე ძაან, ძაან ჯანმრთელი ვიყავი. ნამდვილად.

სარჩევი

წინასიტყვაობა

წინასწარმეტყველების მექანიკა,
ანუ ერეტიკული შენიშვნები ერთი არშემდგარი
ლიტერატურული იუბილეს გამო.....3

პარი პირველი.....13

პარი მეორე.....109

პარი მესამე.....159